

LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 15.—, Jugolir 10.—, Din 6.—

Poštarna plačana Trst 6. novembra 1947

Spediziono in abbon. postale II. o gruppo Stev. 91

VSEBINA:

Nazadovanje laburistov — Kako živi novi Pulj v svobodi — Kdo je de Gaulle — Kralj na Betajnovi v našem gledališču — Napredovanje petletke v Sloveniji — Velika oktobrska revolucija — Gnojenje sadnega drevja — Jesensko oranje — Več zelenja in cvetja v stano-
vanja — Romani — Sport — Uganke — Kraška burja.

OGROMEN DELEŽ BORBE ZA PRAVICO IN MIR NOSI

DEMOKRATIČNI TISK

Tisk v rokah imperialistov pa je sredstvo za stvarjanje krogov vojnih

čeno, so uspehi te kampanje preračunani in skrbno izpeljani na psihološki učinek. Kaj je potem še treba v zadnji vojni poraženemu toda neuničenemu fašističnemu fanatizmu za njegov emoralni dvig za to, da ponovno dviga glavo, razen take odkrite potuhle reakcijskega tiska? Kaj je torej še potrebno za mobilizacijo vse one manevrske mase fašizmu — imperializmu, ki se kljub temeljitim izkušnjam — zadnje vojne ni utegnila otresti — fašistične miselnosti nadvlade in rasne nadvrednosti in pričeti misliti z možgani

človeka? Ničesar, razen poriniti ji puške v roke.

Toda želja po miru je danes, in ne samo danes, v svetu mnogo, mnogo močnejša in vseobjemajoča kot pa želja imperialističnih krmaljev za novimi osvajačnimi vojnami. Iz te močne, naravne in razumljive želje se je že v preteklosti rodil in se vzporedno z njeno rastočo nujnostjo širil in množil tisk, ki je stopil v službo ljudskih množic, ki brani z vso svojo avtoriteto življenjske interese sodobnega človeštva. Ta tisk se je

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Še ena zmaga

na fronti protiimperialistične borbe

ANDREJ VIŠINSKI

Po ameriški dvojni ofenzivi v grškem vprašanju in pravici, veta smo bili priča v OZN sovjetski protiofenzivi, ki je razkrinkala netilce nove vojne in prisilila ameriške delegate ob steno tako, da so morali v jedru pristati na sovjetsko resolucijo, ki dolega ukrepe proti vojnemu hujskačev.

Kazlog za ta nastop sovjetskega delegata Višinskega, ki ga je podprl zlasti jugoslovanski delegat Bebler. Je vedno večje netenje nove vojne, ki ga vršijo reakcionarni krogi predvsem v ZDA, Grčiji in Turčiji, pa tudi v premagani Italiji.

Monopolistični gospodarski krogi v ZDA, trudi in visoka financa se namreč zavedajo, da si človeštvo, utrjeno od dolge vojne, želi miru in da nikakor neče zrtvovati svojih življenj za egoistične koristi velekapitala, ki pod plaščem ameriškega imperializma in protikomunizma isče vse večje ekspanzije in prevlado po vsem svetu. Monopolisti in imperialisti bi utegnili v teh nakanah uspeti samo tedaj, če bi javno mnenje pripravili do tega, da sprejme zamisel nove vojne na njihovi strani.

In temu naj bi služila vojnouhujskaška propaganda po časopisih, radiu, kinu in po izjavah ter pisanju državnikov: spuščanje v svet laži in klevet o SZ in vzhodnih demokracijah ter kričanje o »sovjetskem imperializmu«, ki baje ogroža zapadno kulturo in demokracijo itd.

Glavna obramba in protinapad ameriškega in angleškega delegata proti sovjetskemu predlogu je bila, da bi podobni ukrepi pomenili omejitve svobode tiska ter bi potemtakem bili protidemokratični.

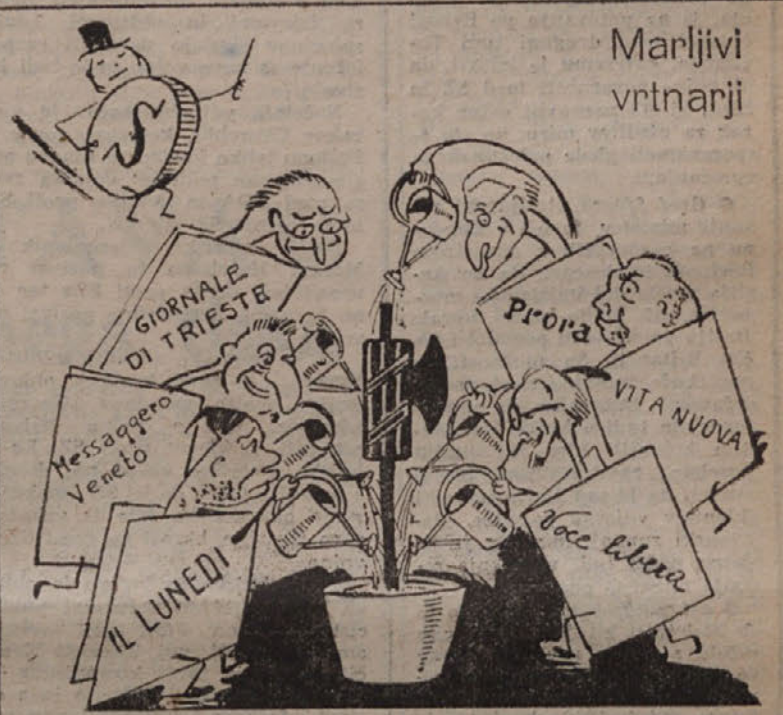
Toda pogledimo, kakšna je svoboda tiska v ZDA in anglosaskih državah. Najbolj nam to zadevo osvetljujejo anglosaski viri sami. Ernest Maurice ugotavlja v svoji knjigi »Osnovna svoboda« da so tisk v ZDA vedno bolj koncentriran v rokah močnih koncernov, trustov in monopolov, ki dajejo tem listom linijo svojega mišljenja.

V ZDA je bilo l. 1919. devet družb, ki so usmerjale 32 listov. v l. 1940 pa 56 družb, ki so kontrolirale 286 listov. Istega leta je šest največjih družb kontroliralo skoraj eno tretjino vseh ameriških listov.

In pisec omenjene njige zaključuje: »Kontroliranje ene tretjine listov v rokah šestih ljudi je zločinsko dejanje, v vsakem primeru pa povod za globoko vzemirjenje.«

Navedimo še drugega pisca, Georges Geldes-a, ki se v svoji knjigi »Svoboda tiska« dotika vpliva velepodjetij na usmeritev tiska: »Najpogostejši in najbolj karakteristični pojav je neobjavljane določenih dogodkov po naročilu velikih trgovinskih trdk.«

Tretja anglosaska knjiga, ki jo citira Višinski, je izpod peresa Mandera pod naslovom »Tisk — sovražnik družbe« in govori o avstralskem tisku. Pisec navaja, da šest velikih lastnikov v Avstraliji kontrolira liste z ogromno naklado 10 milijonov izvodov tedensko.

In Mander piše: »Cenzura izdajateljev navadno črta vse, kar bi utegnilo diskreditirati močnega klienta, ki objavlja svoje reklame v njihovem listu.«

Kako je s tiskom v Vel. Britaniji pa najbolje pove delegat Shaveross sam, ki je pred enim letom izjavil: »Vsak angleški list bi moral imeti na prvi strani naslednji napis: »Ta list pripada temu in temu. Cilj tega lista je, da kopiči dobič in izraza osebna mnenja, ki si jih njegovo lordstvo izvoli zastopati. Ni nobenih porostev, da dejstva, ki jih objavljajo listi, ustrezajo stvarnosti. Lahko so vse, samo ne resnica.«

Tako je vsa ta svetlost svobode tiska izključeno v pravici desetine časopisnih magnatov, ki izkoriščajo tisk po svoji uvidevnosti in skladno s svojimi osebnimi koristmi in težnjami.

Izgovori anglosaskih delegatov, da bi sprejem ukrepov proti vojnouhujskaškemu pisanju pomenil omejitve svobode tiska, je puhel izgovor. V ZDA namreč obstoja že strog kazenski zakon proti lažnim vestem min proti lažnim trgovskim objavam. Znano je, da grede v Veliki Britaniji vse gledališke predstave in filmi pre divljanjem v cenzuro.

Ameriški in angleški delegat sta obtožila sovjetski tisk, da ne objavljata vsch izjav raznih delegacij v OZN in da kritizira ter smeši ameriške in tuje državnike.

Višinski je potegnil izvide moskovskega dnevnika »Pravda« ter dokazal, da so vse omenjene izjave bile priobčene in tako osmešil nasprotnike.

Dejal je, da je sovjetski tisk začel napadati tuje državnike v odgovor na klevete in zasmehovanja, ki jih je že prej izrekel ameriški in inozemski tisk na račun voditeljev SZ. Če se anglosaski delegati razburjajo zaradi karikaturne (n. pr. Eisenhowerja) v sovjetskem časopisu, naj se spomnijo na ruski pregovor,

ki pravi: »Ne jezi se na zrcalo, če je tvoj obraz kriv!«

Sovjetski tisk je svoboden, pošten in demokratičen, kakor je izjavil Višinski, ki opravlja svojo visoko in plemenito poslanstvo, da služi javni koristi, krepi miru, varnosti narodov in neusmiljenemu boju zoper propagando in netilcem nove vojne. To so odlike, ki jih zamani iščemo pri monopolističnem tisku v ZDA, zlasti pa v Grčiji, Turčiji in Italiji.

Višinski in Bebler sta prebrala nekaj evelk iz reakcionarnega časopisa, ki jasno dokazuje zločinsko izzivanje na novo vojno proti miroljubnim državam.

V vojnem hujskanju pa prednjači grški monarhofašistični tisk. Dnevnik »Elinikomena« pravi: »Petrolejski vrelci Bakuja — 80% petrolejske proizvodnje SZ — so 100 km oddaljeni od turškega ozemlja in tako rekoč na krožniku.« Monarhistični list »Kantimerinia« poziva Američane, naj vržejo atomsko bombo na Moskvo! Fašistični tednik »Laikos aigona« piše: »Vojna bo izbruhnila prej ali slej. Zato bi jo bilo treba začeti čimprej, kajti čim več časa mine, tem bolj se izpopolnjujejo sredstva za uničevanje in tem strašnejši bo spopad, tem groznejša katastrofa. Toda prav tako bo jutri naša zmaga manj gotova.«

Se večja je predrznost italijanskega desničarskega tiska, predvsem kvalunkvističnega, čeprav je Italija premagana država. Ta tisk stopa verno po Mussolinijevih stopinjah, poziva na osveto in mržnjo proti vzhodnim demokracijam SZ in Jugoslaviji. »Uomo qualunque« piše: »S svojimi piščančjimi možgani Slovani lahko mislijo, da morejo nastopati ošabno. To bodo mislili dotlej, dokler ne bo dovolj oborožena italijanska armada. Je pa ameriška armada, je angleška armada, je francoska armada, so mnoge druge sile in sredstva.« »Avanguardia sociale« pravica: Evropci vedo, da bo samo zveza z ZDA privedla proti-komuniste v srce Moskve.« In isti

(Nadaljevanje na 2. strani.)

V svojem zadnjem govoru je Truman dejal, da bo svetovni mir ogrožen, če ZDA ne ustavijo inflacije in ne priskočijo nemudoma na pomoč Italiji in Franciji, ki bi potrebovali samo za to zimo prva 285 milijonov dolarjev; druga pa 357 milijonov. Američane plaši s komunizmom; ki baje preti vsej Evropi; če ZDA ne izdajo nemudoma te pomoči. Napoveduje, da bo ta zima ena najbolj kritičnih, kar jih pozna svetovna zgodovina.

Truman je govoril kot predsednik ZDA, torej kot glavni pobornik ameriškega imperializma in svoje »doktrine« ter dviga »komunistično strašilo«, da bi laže omehčal svoje davkoplačevalce.

Govoril pa je tudi kot kandidat demokratske stranke pri predsedniških volitvah, ki bodo drugo leto in na katere prežijo tudi republikanci; treba se je izkazati za večjega »patriota« kot so nasprotniki!

Truman napoveduje gospodarski polom v Ameriki, če se ne posreči ustaviti inflacije; druginja v ZDA je v enem letu narastla povprečno za 23%, kar pomeni, da se je prav za toliko znižala kuona moč in torej vrednost dolarskih posojil Evropi.

Borba proti inflaciji, to je znižanje izdatkov! To pomeni med drugim, da bi Truman rad pripravil delavce do tega, da ne bi zahtevali povzvišanja mezd za 23%, za kolikor se je življenje podražilo!

...in Cripps

Sir Stafford Cripps, »gospodarski diktator« Vel. Britanije je objavil nov načrt o skrajni štednji za premostitev teže gospodarske krize, ki jo hoče odpraviti — če je treba, — tudi brez Marshallovega načrta, kakor je sam dejal.

Znižali bodo živilske obrčke od 2.870 na 2.700 kalorij dnevno in s tem prihranili letno 66 milijonov funtov. Angličji tudi ne bodo več kadili ameriškega tobaka, ker bodo ta uvoz ustavili. Crippsov načrt predvideva povečanje izvoza za 45 milijonov funtov, zvišanje proizvodnje in prekinitev del, ki niso nujno potrebna.

Anglija mora plačevati uvoz iz Amerike v dolarjih, dolarjska posojila, ki jih je prejela, pa bodo kmalu skopnela. Ali to pomeni, da bo skušala Britanija usmeriti svojo trgovino proti vzhodu na osnovi izmenjave blaga, da si tako prihrani dolarje. To domnevo naj bi potrdile laskave izjave laburističnih poslancev o SZ in vzhodni demokracijah, kjer so bilj na obisku.

Vsekakor pa Crippsov ukrep kažejo, da si skuša Anglija olajšati dolarjski pritisk.

Še o razstavi

Še dolgo po končani tržaški razstavi so ljudje govorili o uspehu jugoslovanskega razstavnega oddelka. Dovolj je bilo prelizati laskave pohvale v knjigi, ki so jih vpisali obiskovalci. Resnico si zvedel tudi, če si se pomešal med množico in poslušal opazke mimoidočih. »Oh che bravo... splendido« je vzklikala neka »boljša dama«, ki je pa hipoma odskočila, kot da bi jo nekaj pičilo; šele tedaj je namreč opazila napis nad razstavljenimi predmeti: »Jugoslavija«

ŠE ENA ZMAGA na fronti protiimperialistične borbe

(Nadaljevanje s 1. strani)

list se obrača na italijanske vojake z besedami: »Vaša dolžnost je, da izobesite nekega dne našo zastavo na tistih krajih, kjer so jo drugi zapustili.« Z drugimi besedami — kjer so jo zapustile Mussolinijeve armade.

Italijanski višji oficirji in diplomati objavljajo spomine iz časa, ko so bili kot okupatorji v Jugoslaviji in poveljujejo Mussolinijevo ekspanzijo na Balkan.

Toda ne samo tisk marveč tudi razni bivši državniki in tudi publicisti s svojimi klevetniškimi govori, izjavami in objavami lažnih spominov skušajo ustvariti razpoloženje za novo vojno in jo tudi izjavijo.

Načelnik vojnobujskačev je vsekakor Churchill, katerega govor v Fultonu lahko imamo za osnovo anglo-ameriške politike: vojaška zveza med ZDA in Anglijo proti SZ in izrinjenje SZ iz OZN.

Bivši ameriški veleposlanik v Moskvi Harriman je pozival na »pozitivne akcije proti SZ« ter je na ta način neposredno pozival na vojno.

Bivši ameriški zunanji minister Byrnes je pred kratkim objavil knjigo svojih spominov »Govoreč iskreno«, ki je polna izzvalnih laži in klevet proti SZ. Le-ta hujska ameriško vlado, naj doseže s pomočjo OZN, da bi SZ umaknila svoje okupacijske čete iz vzhodne cone Nemčije, hkrati pa grozi SZ a vojno.

Vojno hujskaško knjigo je objavil tudi ameriški fašistični publicist Hamilton Fish, kjer svetuje ameriški vladi, naj izkoristi Nemčijo kot »zid proti komunizmu« — torej s porušeno industrijo in z ostanke fašizma. Fish pridiga o »revanji vojni Nemčije proti SZ, ki jo ameriški tisk še razpluže. Ameriške oblasti uporabljajo v ZDA ostanke nemške soldateske in nemške znanstvenike Ni slučajno, da je »New-York Times« nedavno pisal, da so ti nemški znanstveniki, ki delajo v ZDA pri raznih vojaških odkritjih, »navdahnjeni z upanjem na maščevalno vojno proti Rusiji«.

V vrsto vojnih hujskačev spada tudi član britanskega parlamenta, ki je po potovanju v ZDA izjavil, da je mogoče doseči mir ali z dolarjem: (Marshallov gospodarski načrt) ali pa s silo: ZDA naj izkoristijo svojo vojaško silo in atomsko orožje, da vzpostavijo gospodarstvo nad zemeljsko oblo.

Globok vtis je napravilo čitanje tajnega nemškega dokumenta, ki so ga sovjetske oblasti našle v Berlinu in ki ga je Višinski prebral spriču pritožbe turškega delegata, češ da so napadi na Turčijo krični. Dokument obsega poročilo von Papena Hitlerju o razgovorih, ki jih je imel s predsednikom »neutralske« turške vlade Saradžoglujem, ki mu je izjavil: »Kot Turci si goreče želijo uničenja Rusije. Uničenje Rusije je Fuhrerjevo veliko delo, ki je mogoče samo enkrat v stoletju. To je ravno tako znani sen turškega naroda. Nemčija lahko reši rusko vprašanje samo v primeru, če pobije najmanj polovico Rusov.«

Tako je Višinski v svojih treh magistralskih govorih — ob podpori delegatov ostalih vzhodnih demokracij z bogato in prozorno dokumentacijo prisilil nasprotnike sovjetske rezolucije, da so v jedru sprejeli sovjetske predloge in da so se ožigosali sami sebe ter politiko, ki so jo v diskusiji branili.

Celo njihov zadnji argument, da bi OZN samo ugotovila dejstva, ne pa obsodila vojnobujskaštvo je propadel.

Tako je politični odbor soglasno sprejel sklep, s katerim OZN obsoja vse oblike propagande, ki izziva

nevarnost za mir ali hujska na kršitev miru in na napad. Hkrati sklep poziva vse članice OZN, naj ukrenejo vse potrebno, da se bodo z vseni sredstvi informacij in propagande razvijali prijateljski odnosi med narodi na osnovi načel OZN. Članice OZN naj tudi z vseni sredstvi podpirajo širjenje informacij o odločni želji vseh narodov po miru.

S tem je bil zadan hud udarec vsem vojnobujskačem in ekspanzionistom ter navdihovalcem: monopolističnim trustom in koncernom, ki bi radi ponovno de'ali vojne zaslužke — v zadnji vojni 52 milijard! — na račun človeških življenj.

Prav zaradi tega je zmaga sovjetske politike miru tudi zmaga vseh demokratičnih sil in vseh mirojubnih narodov. K tej zmagi je pripeljala velik delež tudi Jugoslavija s svojo delegacijo, ki je pomagala razkrinkati pretendente na svetovno gospodarstvo zlasti pa ostanke italijanskega fašizma in imperializma, ki se še sedaj niso odrekli pohlepu po naši zemlji. Hkrati pomeni sklep OZN veliko priznanje demokratičnemu tisku, ki je v rokah ljudskih organizacij in ki nenehno vrši svojo plemenito nalogo utrditve miru med narodi.

NAZADOVANJE LABURISTOV

V soboto 1. novembra so se vršile v Angliji občinske volitve v 400 okrajih t. j. v tretjini vse države.

Konservativci so želi uspeh in pridobili 636 sedežev, medtem ko so jih laburisti zgubili 687. Liberalci, ki so povezani s konservativci niso napredovali. Neodvisni, ki so jih podprli konservativci, so dobili 170 sedežev in zgubili 135.

Laburistični poraz ni nikogar iznenadil. Saj kontrolirajo 99% tiska konservativci in liberalci, ki so z vseni sredstvi dokazali, da laburisti ne uživajo več zaupanja ljudstva. Napeli so vse svoje sile z volivno gonjo, ki nima primera, in vložili vanjo ogromne vsote denarja.

Laburisti so ostali tako brez obrambe v tisku in njihov ugled je tudi močno padel zaradi težke gospodarske krize, v katero je zašla Anglija. Zato ni čudno, če so potegnili kratko pri volitvah.

Lord Woolton, predsednik konservativne stranke (katere voditelj sta tudi Churchill in Eden), je ponovil iste besede, kot jih je že izrekel general De Gaulle v Franciji, da je namreč treba parlament razpustiti, ker ni več skladen s politično usmeritvijo ljudskih množic in da je treba razpisati nove parlamentarne volitve. Tajnik laburistične stranke Morgan Phillips je pa skušal zmanjšati pomen laburističnega poraza rekoč, da izguba 5% na tretjino sedežev v vsej državi še ne pomeni, da se je večina preusmerila.

Dejstvo je, da je laburistična vlada s svojo neodločno in nepriljubljeno politiko v zadnjih mesecih koristila konservativcem. Laburisti so skušali vskladiti koristi ljudskih množic s koristmi Zveze industrijcev in posledice njihovega cincaja so bile katastrofalne.

Glasove, ki so jih oddali volivci za konservativce, pa ne smemo imeti za protisocialistične. Saj ne moremo trditi, da bi v zadnjih dveh letih izvajali kak socializem v Angliji, ko je pa bilo glavno geslo vsega angleškega tiska vtevti laburistični — protikomunizem.

Tako so bili volivci zastrupljeni z močno propagando in postavljeni pred izbiro: ali glasovati za nespošno laburistično vlado, ali pa se vreči v naročje konservativcev. Odločili so se za poslednje.

Volitve so prav gotovo še povečale neznanje do sedanje vlade. Neki angleški list je takoj po volitvah namignil na De Gaullea in poudaril, kako zelo je potrebna vlada »močne roke« vsaki državi, ki je v stiski.

To je nevarno cikanje v času, ko bi se mnogi utegnili domisliti, da je v Angliji Churchill — podobno kot v Franciji De Gaulle — človek, ki ga je izbrala usoda.

V Peruju (Južna Amerika) je bil močan potres. Poročilo se je mnogo hiš. V nekem kraju je bilo 40 mrtvih.

Nekateri »neznanci« so oskrnili neko židovsko pokopališče blizu Berlina. Večje število nagrobnih kamnov, ki so bili večinoma postavljeni v novejšem času namesto starih, ki so bili porušeni na časa Hitlerjevskega režima, so bili na drobno pose.

KRONIKA

● Pri ožjih občinskih volitvah v Franciji v nedeljo 26. oktobra so degolovci pridobili nekoliko glasov, ker so jih podprli socialisti in je zaradi tega izdajstva Kompartija izgubila nekaj postojank.

● Ramadier je dobil v parlamentu zaupnico s samo 20 glasovi večine. Hoče igrati vlogo ezlate sredine med komunisti in degolovci. V ozadju ga že izpodriva nova vladna »sredinska« kombinacija: Blum - Herriot - Reynauld, medtem ko zahteva De Gaulle razpust parlamenta, nove volitve in novo diktatorsko ustavo.

● Wallace, bivši podpredsednik ZDA in vodja ameriškega protiimperialističnega gibanja, je na potovanju po Evropi obiskal med drugimi tudi Togliattija, kateremu je izjavil, da ni vojne nevarnosti med SZ in ZDA, ki sta napravili važen korak za utrditev miru, ko sta se sporazumeli glede palestinskega vprašanja.

● Grof Sforza, italijanski zunanji minister, je bil v Londonu na razgovorih z ministrom Bevinom in dosegel, da bo Anglija vrnila del italijanske monarhije, ki bi jo sicer morala Italija po mirovni pogodbi izročiti Britaniji. So možnosti za povečanje trgovine med obema državama. Državnika sta se razgovarjala tudi o bivših italijanskih kolonijah kjer je Anglija posebno zainteresirana. Sforza zanika, da bi mu Bevin ponudil sklenitev vojaške pogodbe. Italijanski zunanji minister je verjetno načel tudi vprašanje revizije mirovne pogodbe.

● Kitajska ljudska armada je ob 36-letnici kitajske revolucije začela z veliko uspešno ofenzivo na vseh frontah proti Kuomintangovim nacionalističnim četam. Od 1. 1946. do danes je pogljal Cang-Kai-Sek proti ljudski armadi 220 brigad, pa se kljub temu mora povsod umikati.

● Sovjetska delegacija je pri OZN predlagala, naj bi sovjetske in ameriške čete umaknili iz Koreje (Mandžurija), čemur so se pa do sedaj ameriški delegati odločno upirali.

● Jugoslovanska delegacija pri OZN je predložila resolucijo, po kateri naj bi izročili Jugoslaviji vse vojne zločince na anglo-ameriških področjih in med katerimi je tudi ustaš Jelič, sokrivec pri umoru francoskega zunanjega ministra Barthoua in jugoslovanskega kralja Aleksandra I. OZN je ta predlog s pomočjo ameriškega glasovlanega stroja odbila in sprejela sklep, po katerem je odvisno od volje Anglosasov, ali izročijo te zločince ali pa ne.

● Mikolajczyk, opozicijski vodja poljske kmečke stranke je pobegnil iz domovine v London, od koder je že med vojno rovaril proti poljski demokraciji. Ni mu bilo več obstanka v domovini zaradi slabe vesti in pa zato, ker so ga zapustili njegovi lastni pristaši ter rajši podprli demokratsko poljsko vlado.

● V Bukarešti se vrši proces proti Maniu, voditelju romunske opozicije in sokrivcem, ki so jim dokazali, da so pripravljali zaroto, da strmoglavijo sedanjo demokratsko vlado Petra Groze in da so vršili vojnusko službo v korist Anglosasov ter celo skušali preprečiti ratifikacijo mirovne pogodbe z Romunijo.

● Vsezbena Kompartija (boljševikov) je izdala za 30-letnico Oktobrske revolucije proglas, s katerim poziva vse demokratske narode in predvsem delavstvo vsega sveta, naj razkrinkajo vojne hujskače. Pozdravlja vse slovanske narode in narode SZ ter vzpodbuja Sovjetsko armado, naj se nenehno izpopolnjuje v vojaški umetnosti. Poziva delavce in kmete, naj pospešijo proizvodnjo za uspeh petletke.

Vloga demokratičnega tiska

(Nadaljevanje s 1. strani)

Uvrstil v prvo borbeno črto fronte miru in polni zavesti svoje odgovornosti in poslanstva vrši svojo nalogo razkrinkavanja vojnih hujskačev, osvetljevanja njih sebičnih interesov na škodo človeštva. Ta tisk sprejemajo in čitajo ogromne množice, ki zajemajo iz njega ne samo jasnega vpogleda v navidežno komplicitnost današnjega položaja, temveč jih ta tisk vodi na pot, ki pelje do ciljev najširših ljudskih množic po vsem svetu. Nihče ne prikriva, da bo ta pot težka in vendar stopajo nanjo vedno mogočnejše sile, ki so ta cilj odločne doseči.

Temu tisku jasno imperialistični »demokrat« ne marajo odstopiti prostora kljub njihovim etiskovni svobodi. Beseda poštenja, resnice in pravice pada tam pod cenzuro, ki ji dosledno zavija vrat. Toda ta cenzura je daleč prešibka, da bi mogla zatreti pot močnega razvoja demokratičnega tiska v njegovi borbi za pravično ureditev sveta in družbe; ob silovitem, toda brezmočnem besu imperialističnih kolovodij zajema ta tisk vedno globlje v srca in razum onega dela množice, ki se je doslej napačno ob praznozvenih frazah, o imperialističnem rajju,

Vprašanje tiska stopa torej v ospredje v današnjem boju za mir in napredok. V interesu človeštva, v interesu njegovega nadaljnjega razvoja do najpopolnejših in najpravičnejših oblik družbenega življenja je: borba proti tisku v službi reakcionarnega kapitalizma, ki je najet in plačan za to, da vnaša v prebujajoče se množice iz mračnjastva razdor, ki blati vidilne sile napredka za to, da bi pripravil lažjo pot svojim gospodarjem do ponovnega zaslužnjenja za ceno toliko krvi osvobojenega sveta in delovnega ljudstva. V istem interesu človeštva je širjenje in krepitev demokratičnega tiska, tolmača in voditelja najširših ljudskih množic v njihovem boju proti mednarodnemu imperializmu. Dolžnost vseh demokratov posebno intelektualcev pa je, da izpopolnjujejo ta demokratični tisk, da ga podpirajo v njegovih častnih nalogah.

Demokrati Tržaskega ozemlja storite ob tednu našega demokratičnega tiska svojo dolžnost: stavite še bolj kot doslej vse svoje sile in sposobnosti za kvalitetni in kvantitetni razvoj našega demokratičnega tiska; da bo čim uspešneje vodil naše ljudske množice v njihovem vztrajnem, herojskem boju za resnično svobodo.

Kaj je z guvernerjem?

Mirovna pogodba z Italijo določa, da bo takoj po ratifikaciji tržaški guverner čimprej nastopil svojo službo. Na ta čimprej čakajo Tržačani že dober poldrug mesec, o guvernerju pa še ni ne duha ne sluha.

In začela se je »proti STO-jevska propaganda«. Škof Margotti je obljubil, da bo na sv. Justu kmalu zaplapolala italijanska zastava. Bidault »namišljeni oče STO-ja in francoske črte«, ki tudi ni daleč od Vatikana, prizna po dveh letnem trudu, da je bilo rojstvo njegovega »sina« zmotno! Pravi, da bi STO ogrožal italijansko večino v Trstu. In zadnja vest: italijanski poslanik v Beogradu Martino, je dal ostavko...

Vse to je bila bogata krma za kavarniške politične stratege, ki so že razdelili STO na dva dela: mesto Trst Italiji ostalo pa Jugoslaviji.

Kako rada bi ugriznila v to jabolko tudi »Voce« in »Gionale«, če ne bi bilo prekislo: zapustiti »fratelle« v Istri je hudo...

Je pa še druga nesreča: Trst pod Italijo pomeni, da ga morajo Anglo-američani zapustiti in kdo nas bo potem varoval, govorijo italijanski šovinisti, ki s strahom upirajo oči proti Opčinam in v bujni fantaziji že gledajo kako »i družje« drvi proti mestu: niti časa ne bo za pripravo kovčgov!

Tako torej italijanski nacionalisti tajijo svojo »madrepatrio« ali »padrematrio«, kar potrjujejo tudi svičarski listi, ki pišejo, da je »prav za prav« večina tržaških Italijanov (čitaj italijanska reakcija) za status quo — to je za sedanjostjo začasno upravo ZVU.

Kako bi pa tudi ne bili: popoln italijanski monopol v upravi: conski svet, občinski svet... Ne motijo jih nobene volitve, niti dvojezičnost niti udeležba Slovencev v upravi. Oni so torej v Trstu »beati possidentes« ali kakor se to v njihovem žargonu pravi: »Chi gavù, gavù!«

Vsega tega bi pa bilo konec, če bi prišel guverner in izvajal statut. Posebno še, ker SIAU vrši pregled svojih sil: nad 100 tisoč vpisanih... nad 100 tisoč demokratičnih volivcev!

Zato ni čudno, če je »Emanzipazione« pozdravila novega višjega častnika za civilne zadeve pri ZVU, generala Gaitherja kot »prvega guvernerja STO-ja, čeprav uradno nima tega naslova«. Zelja je očitna: »dinastija Bowmanov« naj bi kar naprej sedela na miramarskem prestolu Maksimilijana Habsburškega in Duke d'Aoste.

Posebno še zato, ker je sedanji »Bowman III.« aktivni general, prekaljen po frontah in celo padalec, kar so uradno utemeljili ob njegovem prihodu s tem: »da je to ozemlje izredne važnosti«. Če pomislimo, da sta njegova predhodnika Bowman in Carnes imela v upravi poleg tega »važnega« ozemlja še Pulj, Kras, Gorico, Tržič in Krmin in da ni nobene rezervna polkovnika...

PO DOMAČI ZEMLJI

Ob spomenikih

Vedno smo ob teh dnevih posvetili svoje misli tistim svojim dragim, ki so pred nami dovršili tek svojega življenja bodisi po običajnih naravnih zakonih, ali pa ki so odšli, ker so bili kruto primorani. Odšli so, ko še zdavnaj niso smatrali, da so svojo nalogo dokončali, ker so še hoteli živeti v službi svojega ljudstva in zadajati nasprotniku udarce. A nasprotnik, ki udarcev ni znal presteči, si je često pomagal z zvižjačo in takrat se je poniglavo maščeval. In tedaj niti nismo smeli vedeti, kje so grobovi teh naših najdražjih, nismo mogli prinesiti jim venca na grob in nismo smeli prižgati lučke na cesti, kjer so jih svinčenke podrele. Ob misli na te naše prve žrtve so se nam stiskale pesti.

Prišla so leta 1941—45. Vsa naša zemlja je postala en sam posevečen kraj. Posvetila jo je kri tisočev in tisočev, ki je bila iz ran junakov in močila kraške skale, ki je pojila tla gozdov in planot, ki je obrizgala zidove v »poligonih« in ječah, cestni tlak in kamenje v gramoznih jamah. Kdo bi naštel vse grozotne načine smrti naših tovarišev v teh letih!

Ko je bil pregan naofašistični okupator, je bila ena izmed prvih skrbi našega ljudstva oddolžiti se spomnu vsem tem tisočim, ki so svojo veliko voljo po svobodi podkrepili z žrtvijo lastnega življenja. Zbrali smo ostanke junakov, ki so čakali dneva osvoboditve tam, kjer so pustili življenje, in jih prepeljali k svojim domačim. Marsikak grob je pa še ostal kje na robu gozda — v njem leži neznan partizan. In koliko je mater in žena, ki niso mogle dognati, kje je padel njih sin, njih mož.

Po deželi, sredi kraških skal, po mestih, na pokopališčih se dvigajo spomeniki in se vzdavajo spominske plošče. Dasj nikdar ne bomo mogli pozabiti ogromnih žrtev, vendar naj nas vsi ti spomeniki pogosto opominjajo, da čuvajmo vse to, kar je plod teh žrtev. Skrbimo, da spomin na te žrtve ne bo nikoli oskrnjen. Kajti v svoji nesramnosti si upajo priti na njih grobove tisti, ki so krivi njih smrti. Ne bomo obračunavali na grobovih, a na grobovih prisegamo, da nobena žalitev spomina naših žrtev ne bo ostala nekaznovana.

Te dni so naše organizacije položile sveže vence v ulici Ghega, D'Azeglio in drugod. Ljudje so se zbrali k komemoraciji v Rižarni, kjer sta zbranim govorila tov. prof. Ferlan in tov. Nadja.

Pri Sv. Ivanu pa so odkrili spominsko ploščo z imeni 45 padlih aktivistov in partizanov.

Poleg tov. Grudna, ki je v svojem govoru orisal doprinos Svetoivančanov za narodno osvobodilno borbo, sta govorila še tov. Vojmir in dr. Kosovel, nato pa še v italijanski gov. Gasparini. Omenil je, kako so se tisti, ki so bili z nami, dokler so nas potrebovali, sedaj odločili, da raje podpirajo ostanke fašizma.

Ves partizanski je spomenik borcem v Boljuncu. Izklesala staga dva partizana in naert zanj je tudi napravil partizan. Vanj je vklesal 29 imen padlih. Pri odkritju spomenika, ki se ga je udeležilo prebivalstvo iz vseh bližnjih vasi, je govoril tov. Dušan Hreščak, tov. Carletta in pa bazoviški župnik tov. Bidovec.

Več kot 2000 ljudi se je udeležilo odkritja spomenika na kontovelskem pokopališču. Od padlih in pogrešanih so kontovelec navedli 32 imen. Zbranim so govorili tov. dr. Dekleva, Rizzotti in Cijak. Prvi govornik je prikazal, za kaj so se borili padli tovariši in kako se tistim naporom, ki so nje vodili v borbi, danes zopet postavljajo velike ovire.

V Trebčah so na pokopališču postavili spomenik, katerega so

POLAGANJE VENCEV NA SPOMENIK V BOLJUNCU

vdelali deset fotografij padlih borcev.

Primorsko ljudstvo bo častilo spomin ogromnih žrtev ne le s tem, da se jih spominja, temveč predvsem s tem, da bo zvesto iz-

polnjevalo njih oporoko: nikdar več dopustiti, da bi si še kdaj fašizem opomogel: neusmiljenogabiti, kjerkoli bi se pojavil, kajti brez uničenja fašizma ni svobode. Slava žrtvam!

RAZSTAVA demokratičnega tiska

V dvorani krožka »Poligrafic« v ulici Trento 2-II. je bila prvega novembra otvorjena razstava demokratičnega tiska STO-ja. Ob tej priložnosti je govoril glavni urednik dnevnika »Il Lavoratore«. Kakor je naš tisk igral veliko vlogo za časa osvobodilne vojne, ko je v najtežjih pogojih, v smrtni nevarnosti za njegove sodelavce in razširjevalce, opravljal težko dolžnost obveščanja in bodrenja, tako ni tudi danes pomen demokratičnega tiska nič manjši. Danes se mora demokratični tisk boriti proti raznim oviram, ki mu jih stavi na pot okupacijska oblast. Toda vsak demokrat mora svoj tisk vzljubiti, mu pomagati in ga razširjati.

Razstava, ki izčrpno prikazuje demokratični tisk, je okusno urejena. Poleg »Primorskega dnevnika«, ki je od ustanovnega kongresa SIAU za Tržaško ozemlje glasilo Osvobodilne fronte STO-ja, in »Lavoratore« je na razstavi še ves tedenski tisk in revije. Celo steno zavzemajo »Progresso«, ki je sedaj glasilo SIAU Tržaškega ozemlja, sindikalno glasilo »Delavsko-kmečka enotnost«, ki izhaja na 14 dni, in pa sindikalno glasilo v italijanski »Unità operaia«.

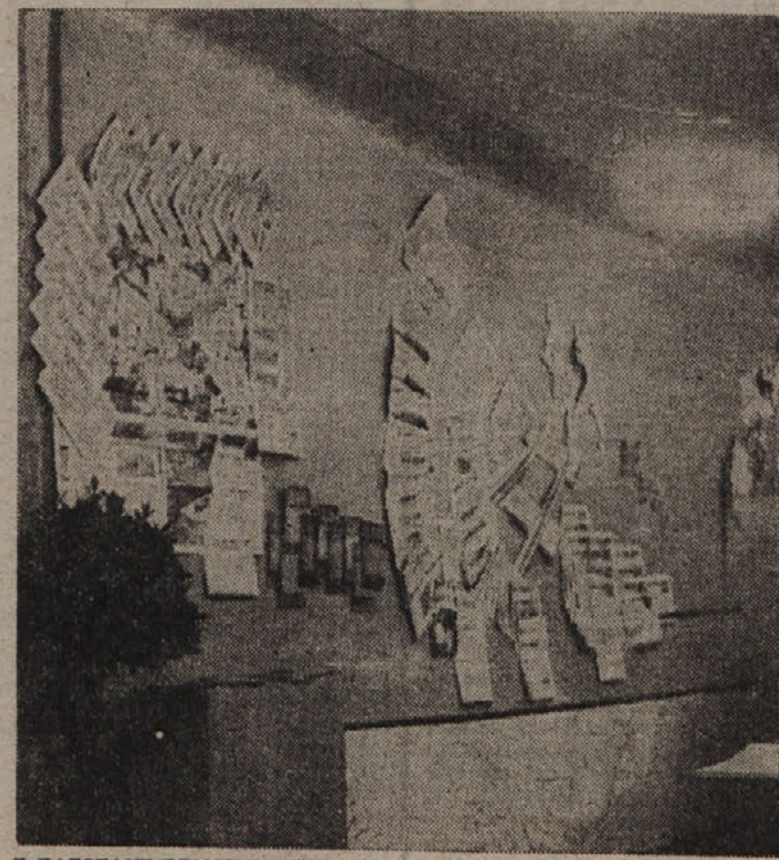
Mladinski tisk predstavljata »Glas mladil« s pionirsko prilogo »Mihee in Jakec« in »Gioventù«.

Zelo zgovorna je karikatura, ki predstavlja kako Diogen z lučjo ob belem dnevu išče — »Il Canguro« in »L'Innocente«. Teh dveh odličnih satirskih listov v Trstu ni več najti: prvega je Vojaška uprava ukinila, drugi pa se ne sme več prikazati, ker je menda VU žalil ali kaj. (Vsakovrstna nesnažna brozga pa sme nemočno izhajati). Poleg lepe ženske revije »Donne« je na razstavi tudi revija »Razgled«. Kajpak ima na razstavi vidno mesto tudi naš list.

Dokaj izčrpno je prikazan partizanski tisk, slovenski in italijanski. Tukaj je predločnik našega »Primorskega dnevnika«, slavni »Partizanski dnevnik«, z mnogimi drugimi listi in drugačnimi tiski.

Tretjo skupino na razstavi tvori naš predvojni tisk. Tu vidimo številke »Edinosti«, enega izmed najstarejših slovenskih dnevnikov (nekaj časa je izhajala celo dvakrat na dan), in pa »Lavoratore«, ki ti postane takoj zanimiv čim prebereš v njem nekaj vrst. Nekatere stvari so tako čudovito podobne današnjim.

Razstava, ki bi v ugodnejših razmerah lahko bila še vse drugačna (nekoliko boljša bi mogoče lahko bila tudi v sedanjih razmerah), zasluži, da si jo vsakdo ogleda.

Z RAZSTAVE DEMOKRATIČNEGA TISKA — KOTIČEK LJUD, TEDNIKA

KRONIKA

Policija zna biti včasih silno občutljiva. Ko so v uradu za žigosanje vprašali nekoga o državljanstvu, je ta odgovoril: »Saj je vseeno, vi itak napišete kar sami hočete«. To je zadoستovalo, da so ga zaprli, češ da je žalil javnega uradnika.

Tudi šestdesetletne ženske niso varne pred anglo-ameriški vojniki, kot je to dokazal napad nekoga takega vojaka na žensko, ki se je kmalu po 9 urj vračala proti Sv. Ivanu. Ker je vpila in so se približali drugi ljudje, je pobegnil, potem ko je že strgal z nje obleko in ji zadal več udarcev v obraz.

Harmonikarji iz ladjedelnice Sv. Marka, ki so že gostovali v Sloveniji in so bili tudi v Pragi na mladinskem festivalu, so priredili 28. oktobra koncert na Opčinah. Z njimi so nastopili še nekateri pevci solisti. Občinstvo je sprejelo ves nastop z velikim odobravanjem.

Zdravila streptomycina še nimamo mnogo; zato se je ustanovila posebna komisija pri Splošni bolnici, ki bo upravljala razdeljevanje tega zdravila. Potrebna bo posebna prošnja z zdravnikovim receptom, ki se bo pa smel nanašati le na tri vrste tuberkuloze.

Za klanje prašičev doma za družinske potrebe je treba zaprositi za dovoljenje pri mestni kladnici (Sv. Sobota), v ul. Cologna 24 ali pa na Opčinah; prašiči morajo biti poleg tega zdravniško pregledani.

Uporaba vode je v Trstu omejena. Predel pod 50 m nad morjem ima vodo od 6. do 11. ter od 15. do 10; predel v višini nad 50 m pa od 11. do 15. ure in od 20. do polnoči. Od polnoči do šestih zjutraj je voda za vse.

Predpise o omejeni uporabi električnega toka so prekršili in so že bili kaznovani nekateri lastniki izložb, kinodvoran in zabavišč. Odzveli so jim tok za en teden.

O sodiščih pod Vojno upravo smo si spet ustvarili lepo sliko. Ker so pri nekem članu akcijske stranke našli avtomatsko puško, pištolo in naboje, so ga obsodili na 3 efektivne mesece ječe. Isti sodnik je predsedoval sodišču tudi takrat, ko je bil obsojen nek delavec iz Ladjedelnice Sv. Marka, obtožen, da je nekoga sunil, kar na celo leto ječe. Kajpak, orožje v rokah fašistov za nekatere ni tako nevarno kot pa delavska pest.

Nalezljivih boleznij so v zadnjem tednu zaznamovali: davice 17 primerov, škrlatinke 8, vročinske boleznij 21 (eden mrtev), griže 2 primera.

Policijski avtomobili predstavljajo nevarnost celo za pešce na pločnikih. V petek so nekoga povozili, ko je mirno korakal po pločniku in mu zlomili mogo. Podobno nesrečo je istega dne povzročil nek vojaški avtomobil.

Po vseh kulturnih krožkih in prosvetnih društvih se vrše predavanja o pomenu 30. obletnice oktobrske revolucije, ki se jih ljudstvo udeležuje v velikem številu.

Po ne maksimiranih cenah bodo ta mesec v prodaji razne vrste solat in radiča, paradižniki, jabolka, lruške, oranže, grozdje, kakij in rozine in sicer za poskušnjo, če bo svobodna konkurenca uspela privedi do nižjih cen.

Okrog 1400 avtomobilov je vembra otvorili predor s Sene-dnevno vozilo v obe smeri po Istrski cesti. Ker pa so 1. nomenega trga, se bo velik del prometa usmeril po novi prometni žili. Pozneje bodo speljali skozi predor še filovijo, najprej do pokopališča, potem pa do Zavelj.

KDO JE DE GAULLE?

Kdo je de Gaulle (izg. de gol) in kaj je angolizem, a se sprašujejo po vsem svetu ljudje, ki jih vznemirja diktatorska pojava blestečega francoskega generala in rezke parole, ki jih meče po kaotični povojni Franciji. Saj so podobna gesla že slišali! Ali je to novi Napoleon, ali novi Mussolini?

Zgodovina nove politične zvezde, ki ji je uspelo pri zadnjih občinskih volitvah odnesti 41% glasov, še na prvi pogled zavita v meglo. Saj je eno izmed gesel tega generala to, da je misterij pogoj za ugled osebnosti.

Toda čim več reklame si de Gaulle dela, tem bolj padajo krinke za gotovke, v katere se je zavijal. Na dan prihaja vedno več listin, ki odpirajo, kdo je ta sedini odpornik proti Nemcem, kdo je ta nezaprski borec proti vsem kolaboracionistom, ki je vedno videl jasno, kakor to nenehno ponavlja degolovska propaganda.

Charles de Gaulle je iz francoske meščanske družine. Njegov oče je bil profesor na jezuitski gimnaziji, katero je posejal tudi Charles. Zato so Francozi označili de Gaullea kot »jezuitskega generala.« V francoski vojski so bila namreč tradicionalna trenja med takozvanimi »framasonskimi« (republikanskimi) in »jezuitskimi« generali.

Znani so n. pr. spori v prvi svetovni vojni med maršalom Joffre-om in Foche-om, ki sta pripadala vsak svoji izmed obeh klik.

Pisatelj Sartre in Wurmser podajata naslednji lik generala de Gaulle-a: »To je buržuj jezuitske šole, trd, strog, trmast, general tudi kadar spi. Francozom govori kot vojakom. Politika je zanj vojna operacija, ki ima za glavni cilj uničenje sovražnika. Ne pozna kompromisov. V notranji politiki hoče uvesti osebno diktaturo, v zunanji politiki pa špekulira na tretjo svetovno vojno.

Sam trdi, da pripada oblast tistim, ki jo pograbijo. Njegova avtoritarna načela se približujejo »Führerprincipu.« De Gaulle je tip ošabnega in ambicioznega človeka, ki združuje in sebi oblastizelčnost in zaničevanje ljudi. Ostal je torej veren učenec Maurrasa, predvojnega voditelja francoskih monarhofašistov.

De Gaulle meri skoro dva metra, nikoli ne ve, kam bi dejal svojih rok, okoren je kot slon, toda nihče se mu ne smeje; ali ga obožuješ z navdušenjem, ali pa ga sovražiš iz dna duše. Ta odljuđen diktator ima sicer med protikomunisti pristaše, toda zelo malo prijateljev. V Parizu se najpogosteje mudi pri pisatelju Malraux-u. Njegovo zasebno življenje je malo poznano.

De Gaulle ima dve hčeri in enega sina. Mnogo piše in kadi ter prebiva filozof, preden zaspi. Nihče ga še ni vedel, da bi se smejala.

De Gaulle je že od rane mladosti zagrižen reaktor. Leta 1920 se je v poljsko-ruski vojni kot prostovoljec boril v vrstah poljske pešadije (peti polk) proti Sovjetski zvezi.

Pripovedka o nezposrednem predvojnem nasprotstvu med De Gaulle-om in maršalom Petainom, kolaboratorjem Nemcev, je popolnoma izmišljena in jo širi samo degolovska propaganda.

Nasprotno, pred vojno sta bila oba tesno povezana. Saj je De Gaulle začel svojo kariero pri Petainu najprej kot njegov pomočnik, pozneje pa kot tajnik »Višjega sveta narodne obrambe,« ki mu je načeloval Petain. O prijateljstvu, ki je vezalo oba oficirja priča posvetilo, ki ga je De Gaulle napisal Petainu v knjigi, katere pisec je on sam. Posvetilo se glasi: »To razpravo, gospod maršal posvetim lahko samo vam, kajti Vaša slava najbolje dokazuje, kakšno krepost lahko izluščimo iz slaja Misila.

Petain je v toliko podoben De Gaulleu, da se je tudi on obdajal z različni bajkami. Tako si je lastil v prvi svetovni vojni naslov »verdunskega zmagovalca,« čeprav listine ugotavljajo, da je bil defetist in je vtrajal v Verdunu samo zaradi strogih in ponovnih višjih povelj, da se ne sme umakniti niti za ped. Isti defetizem je pokazal Petain, ko je 25 let kasneje zagovarjal in tudi podpisal predajo

Francije Hitlerju ter postal kolaboracionist. Zato si je nadel naslov »rešitelja domovine.«

Kar nas pa tu posebej zanima, je dejstvo, da je Petain podpiral fašistično in teroristično organizacijo »scagoulardova« (kapucarjev), ki so 6. februarja 1935 organizirali neuspeli puč, da ukinejo republiko. Zato ni čudno, če je tudi takratni polkovnik De Gaulle imel pri tej stvari svoje prste. Preiskave so dognale namreč, da je bil v tem vojaškem omrežju tudi neki polkovnik Fideo. Ali je bil to De Gaulle? Kolaboracionist Darnand je pred sodiščem o tem pritrdilno namigoval in je — nenadoma umrl. Vsekakor je najmanj, kar lahko rečemo, da je bil De Gaulle nasprotnik III. republike in Ljudske fronte, ki je bila tedaj na oblasti.

Zanimivo je, da se je De Gaulle v Londonu kot predsednik francoskega Narodno-osvobodilnega odbora obdajal s tolikimi reakcionarji: tu je kar množilo bivših »scagoulardov.« In zakaj je francoski

valni in vojaški agenti tvorijo danes kadre nove De Gaulleove stranke RPF (zbor francoskega naroda).

De Gaulle danes ne prikriva, da hoče usmeriti svojo politiko po ameriški. Njegov protikomunizem je protikomunizem predsednika Trumana.

Če je danes De Gaulle navdušen »trumanista,« pa so bili njegovi odnosi z Rooseveltom in celo s Churchillom med vojno hladni in celo napeti.

Poglejmo, kako sodi Churchill o francoskem generalu v nekem tajnem poročilu, ki ga je poslal Rooseveltu 1. 1942: »De Gaulle dolguje vse britanski pomoči, vendar ga ne moremo imeti za zanesljivega zaveznika. Ima fašistične in diktatorske težnje ter si prilagaja monopol edinega zaščitnika Francije proti komunistični nevarnosti.« Torej celo za Churchilla je bil De Gaulle preveč reakcionaren.

In sam Roosevelt je izrekel o njem naslednjo sodbo: »V vsej njegovi organizaciji kar mrgoli policajev. Ima agente, ki vohajo celo okrog njegovih lastnih sodelavcev. Ne morem si zamisliti človeka, ki bi mi vzdubal večje nezaupanje kot je on.«

Vzroke za nesporazume z anglosaškimi zavezniki pa ne smemo iskati samo v De Gaulleovi ambiciji

Anglosasov do De Gaulleovih nasprotnikov in konkurentov v zasužnjeni Franciji.

Churchill je tik pred kapitulacijo Francije junija 1940 ponujal zadnjemu predsedniku III. republike Reynaudu združitev obeh imperijev, francoskega in angleškega, pod skupno vlado. Čeprav je Reynaud to ponudbo odklonil, je Churchill še naprej zagovarjal zamisel nekega »tretjega, umesnega bloka« med Sovjetsko zvezo in Ameriko, ki naj bi ga tvorili Anglija in Francija.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Prosimo naročnike, da nam zapadlo naročnino poravnajo po priloženi položnici, na kateri naj naročnik označi tudi svoj točen naslov

UPRAVA

Podobne ponudbe je tudi odbijal De Gaulle, ki je v svojem integralnem nacionalizmu precejval francoske sile še vedno sanjal o neki »francoski nadvladi evropskega kontinenta, ki naj bi tako tvorila »četrti blok.« Ker je vedel, da se je Anglija vedno protivila taki francoski politiki, je med vojno šel v Moskvo in podpisal s SZ pogodbo o zavezništvu, da bi utrdil svoj mednarodni položaj.

De Gaulleovo samoljubje so Anglo-američani močno užalili, ker so se za njegovim hrbtom pogajali z vichysko kolaboracionistično vlado maršala Petaina. Roosevelt je pri Petainu celo obdržal dalj časa svojega poslanika. Churchilla pa je zanimala predem francoska mornarica, ki je bila v rokah admirala Darlana, Petainovega mornariškega ministra. De Gaulle je zvedel za ta tajna pogajanja šele 1. 1943 in se je tako ustrašil admirala Darlana, v katerem je gledal svojega konkurenta, da je organiziral proti njemu atentat in ga umoril.

Po vojni se je položaj De Gaullea močno spremenil. Celo demokratski voditelji, ki so mu bili najbližji, so težko prenašali generalovo osebno diktaturo in so oklevali na poti njegovih pustolovskih teženj. Uzljen je De Gaulle odstopil kot predsednik vlade in odšel v samoto, kjer ga je prebudil Churchillov vojnouhujskaški govor v Fultonu in proglas Trumanove »doktrine.« Začel je v javnih govorih ostro napadati komuniste in Sovjetsko zvezo. Starim strankam je napovedal boj in s svojim novim gibanjem se skuša dokopati na oblast ter uvesti diktaturo.

De Gaulle je postal eden izmed glavnih pobornikov ameriške kolo-

nizacije v Franciji, ki jo podpira lakota. Američani se vedno bolj vmešavajo v francoske notranje zadeve. Neovirano vršijo svojo trgovsko, industrijsko, filmsko, znanstveno, umetniško in intelektualno propagando.

Toda tudi v Ameriki se čujejo opozorila na nevarnost, ki bi jo povzročila ameriško izkoriščanje Francije. Frank Kingdon piše v »New-York Postu« naslednje: »Najbolj me vznemirja dejstvo, da De Gaulle napoveduje stvari, ki jih pričakujejo nekateri Američani. Tragično bi bilo, če bi mu dali našo podporo. On igra na našo protikomunistično mrzlico in upa, da mu bo zagotovila naš vpliv, kakor ga je že zagotovila kitajskim in grškim reakcionarjem. Tako pridemo do tega, da edini, ki z zadošenjem sprejemajo našo intervencijo so tisti, ki so najbolj daleč od koristi ljudstva.«

Stara trenja med De Gaulle-om in ZDA pa niso zginita. Kot »integralen nacionalista,« gleda De Gaulle proti tradicionalnemu sovražniku Francije, Nemčiji in jo za uničenje nemškega vojnoindustrijskega potenciala, kar se pa krži za ameriški interesi, ki podpirajo nemške industrije.

Toda neke vesti že govorijo o tajnih pogajanjih De Gaullea z Anglosas, da bi uskladila francoske interese v Nemčiji z anglosaškimi.

To prav gotovo ne bo pretežko. Šibki Franciji ne more priti niti na misel, da bi vsiljevala svojo voljo Ameriki.

Končno je De Gaulle sam v rokah truškov in kapitalistov, ki financirajo njegov tisk in propagando. Nekateri izmed najožjih generalovih sodelavcev so sami zastopniki visoke finance, bank in industrije.

Ta »nezaprski borec proti bivšim kolaboracionistom« je na široko odprl vrata svoje stranke tem elementom. Pridružili so se mu vsi pustolovci in črnoborzijski, ki vedo, da bodo njihovi dobički na varnem samo pod »vlado močne roke.«

Komunistična partija je edina napovedala nezposredno boj temu novemu tiranu. Po mestih in vaseh ustanavljajo odbore kmetov in delavcev za obrambo republike. Poleg nižjih slojev se pridružujejo tej akciji tudi tisti industrijci, ki jih ogroža ameriška industrijska infiltracija in končno tudi vsi demokrati, ki si ne želijo vojaških diktatur, s katerimi je imela Francija v preteklosti žalostne preizkušnje.

To je boj, katerega izid bo odločil o usodi IV. republike.

Muezin De Gaulle:
Truman je velik in
De Gaulle je njegov
prerok

po osebni vladi močne roke marveč tudi v njegovih tedanjih zunanjepolitičnih načelih in v politiki

Petnajsttisoč delavcev „Breda“ ni nikoli videlo svo

Mogoče nihče od družine De Angeli Frua še nikdar ni stopil v svoje velikanske tovarne in še nikoli ni videl razbeljene železne kače drseti po valjih.

Pri »Bredia« v Sesto San Giovanni (Milano) dela petnajst tisoč delavcev in nihče še nikoli ni videl svojega gospodarja. »Da bi vsaj enkrat prišel med nas. Da bi prišel on sam in nam objasnil, kako je z vso to stvarjo.« Tako je dejal Giuseppe Lisi, delavec v valjarnici.

Ze tri mesece se vsakih petnajst dni ponavlja ista zgodba: direktija objavi, da ni fondov za izplačilo plač. Tedaj posreduje notranja komisija, poslovodski svet, delavska zbornica, pošiljajo se brzojavke v Rim in končno je denar na razpolago.

»Bredas« je eden izmed največjih italijanskih metalurških kompleksov s tovarnami v Sestu, v Bresciji, v Benetkah, v Rimu in v Neaplju. Brez dvoma je eden izmed italijanskih industrijskih kompleksov, ki se je mogel tako razviti zaradi podpor s strani države in pa zaradi vojnih dobav v času fašizma. Vendar bi bilo zmotno zatrjevati, da gre tu za kako parasitsko industrijo.

Danes so skoraj vse tovarne »Bredas« preurejene in opremljene za produkcijo — ne več jekla za oklopnice temveč jekla za tračnice, ne več kanonov, temveč lokomotive, ne več brzostrelke temveč plugov. Preureditev se je izvedla ob uporabi prizadevanju delavcev in tehnikov v razmeroma kratkem času in v vseh oddelkih se je doseglo 80 odst.

predvojnne zmogljivosti. V IV. oddelku v Sestu se je zmogljivost dvignila na 120 odstotkov. Sedaj se na IV. oddelku proizvaja 20 krat toliko kakor pred vojno.

V soboto se je pomikal po milanskih ulicah dolg spreved delavcev »Bredas,« ki so jim izplačali samo polovico plače.

Pri »Bredia« imajo surovine, imajo delo, imajo naročila. »Bredas« predstavlja dober posel, saj se švicarski »Oerlikona« pogaja za nakup milijarde delnic »Bredas« in »Eco Impart Banka« je pripravljena dati dolarško posojilo za nabavo surovin. In izozemci imajo zaupanje v »Bredas.« Toda v Italiji ni mogoče plačati delavcem, ki delajo.

Samo v enem oddelku v Sesto San Giovanni je bilo v preteklem juliju opravljenih del za približno 700 milijonov. Iz tistega oddelka je odšlo za 700 milijonov blaga.

»Da bi vsaj prišel gospodar in bi nam objasnil vso to stvar. Se nikoli ga nismo vedeli,« je ponovil Giuseppe Lisi.

Gospodar »Bredas« je družina De Angeli Frua, ki je bolj poznana v italijanskem industrijskem svetu po tem, da je dala ime eni izmed največjih italijanskih tekstilnih industrij. Družina De Angeli Frua nima posebnih zaslug na tehničnem področju metalurgije. Toda pred mnogimi leti se je Carlo Frua poročil s hčerjo inženirja Ernesta Brede, ki mu je za doto prinesla znaten paket delnic družbe. Zaradi spetnih finančnih posegov in pa zaradi zanimanja grofa Sagrmosa je že

čez nekaj let družina De Angeli Frua postala pravi gospodar »Bredas« in danes imajo v upravnem svetu 51 odst. glasov. Njih volja je zakon. Toda mogoče, da še nikdar ni prisostvoval neki seji upravnega sveta kak član družine De Angeli Frua. Nikdar se še ni naravnost slišala njih beseda. Mogoče, da še nobeden od De Angeli Frua ni stopil v svoje velikanske tovarne, ni še nikdar govoril s katerim koli izmed delavcev.

»Bredas« ima dela za mnogo let in ima dovolj surovin. Z Vzhoda povprašujejo po izdelkih »Bredas« in za traktorje »Bredas« vprašuje Jugoslavija.

Da pa lahko »Bredas« svoj položaj spet uravnovesi, da si namreč spet opomore po škodi, ki jo je utrpela med vojno in po stroških, ki so nastali s preureditvijo, je potreben prinos novega kapitala. Potrebni je vsaj sedem milijard lir.

Pred nedavnim se je glavnica »Bredas« zvišala od 750 milijonov na milijardo. To povišanje pomeni ob splošnem položaju slabo šalo. Toda glavnica se je povišala v tako omejeni meri zato, ker kljub raznim glasovom gospodje De Angeli Frua, čeprav so silno zaposleni v tekstilni industriji in mondenem življenju, vendar dobro vedo, da ima kompleks »Bredas« veliko bodočnost in ga zato nočejo izpustiti iz svojih rok. Nočejo izpustiti iz svojih rok »Bredas,« pa tudi denarja ne dajo iz rok, da bi si »Bredas« opomogla. Če je treba kompleks ozdraviti in mu dati novega življenja, zakaj bi naj

Pulj je doživel dve vojni in to od leta 1940. do 45. prvo in od 45. do 47. drugo.

Ker je Pulj industrijsko mesto in zelo važna pomorska baza, ga je zavezniška aviacija dobro obdelala. Ali so bili vojaški objekti prav zadeti in ali niso bombe letele preveč na široko, precej daleč od vojaških objektov ni naše vprašanje in bi se o tem lahko razpisal kak

Hotel sem malo поблиže ogledati si posledice junaških podvigov tistih nesrečnikov, ki so to gonjo povzročili ali ji nasedli in sem stopil v nekaj takih prostorov.

Ce bi rekel, da so to naredili Vandali, bi bilo mnogo premalo. Vandali so namreč pridirjali, porazbili ali izropali in oddirjali naprej. Delali so iz navade, kradli iz potrebe in vse le v divjem za-

dovi cesulov, ki so se tako žalostno proslavili.

Kot sem zvedel od nekega inženirja, ki vodi obnovitvena dela, je v Pulju sedaj pet ali šest podjetij, ki obnavljajo opustošena stanovanja in trgovine. Sicer sem od tega inženirja hotel zvedeti malo več, hotel sem namreč malo številke, toda bil je nedostopen za to; in to ne morda zaradi neke nadutosti, konspiracije ali česa podobnega, saj je o vsem kar rad govoril. Ze v začetku mi je rekel: «Kaj bi danes navajali številke, ko smo pred kratkim začeli, saj je delo šele v razvoju. Kakor samj vidite so povsod dela, toda le malo je dokončanega. Pridite čez mesec in dobili boste številke. Takrat boste pa zares lahko pisali».

Tovariš inženir sicer zares ni hotel s številkami na dan, toda v daljšem razgovoru mu je tu pa tam le nšla kaka številka, iz katere sem razbral, da je sedaj na delu 5 ali 6 gradbenih podjetij, ki se bavijo samo z obnovo. Od teh podjetij je mestno podjetje «Pola» najmočnejše in zaposluje nekaj manj kot tisoč oseb. To podjetje obnavlja nič manj kot devdeset stanovanjskih hiš in 15 javnih zgradb. Druga podjetja so manjša zaradi tega, ker primanjkuje delovnih moči. V Pulju namreč ni niti enega brezposelnega, nasprotno delovnih moči primanjkuje povsod. Sicer se ta praznina skuša zapolniti z zaposlitvijo ženskih lažjih delih, toda vse to ne zadostuje, da bi zadovoljilo potrebam velikega poleta v obnovi.

Tov. inženir pa je bil v svojih izjavah preveč skromen. Sel sem namreč po mestu in opazoval. Nekaj trgovin, ki so jih lastniki izropali in opustošili, preden so odšli, je prenovljenih in v njihovih izložbenih oknih je ponovno izloženo blago, seveda z nižjimi ce-

Ko pa greš od središča mesta proti morju, opaziš še večje vrvenje in delo. Sicer je tisti del mesta najbolj utrpel pri zračnih napadih in se zato tam tudi več dela.

«Luško poveljstvo» t. j. trinadstropna palača je popolnoma prenovljena. Bila je sicer zelo poškodovana, ker so bombe v njeni okolici zrušile mnogo hiš, toda «zaupniška uprava», kakor tudi razni «sveti», ki so vedrili in oblačili v njeni senci, se za to palačo niso zmenili. Malo naprej ti pade v oči vrvenje na mostu, ki veže kopno z ladjedelnico Scoglio Olivi. Ta železni most so popolnoma onesposobile za promet angloameriške bombe v času vojne. Po osvoboditvi se dolgo časa nihče ni zmedil zanj. Angloameriška zaupniška uprava ga ni potrebovala, podjetje pa tudi ni polagalo velike važnosti na to. Za one redke pešce, ki so se morali preko njega v tovarno, so položili nekaj desk, da se je človek le prerinil do tovarne in nazaj. To seveda v začetku, pozneje pa so ga skušali popraviti, toda le skušali. Dela so se resno oprijeli šele po priključitvi in danes je most dokončan, le pod je začasen in ga bodo šele morali dokončati; toda to čim prej. Preko mostu hodi namreč dnevno preko 500 delavcev, ki so zaposleni v ladjedelnici, ki ni prej zaposljevala niti 300 delavcev.

Ko z obale opazuješ morje, se ti oko ustavi pri drugem večjem podjetju. To je tovarna cementska, kjer dela preko 400 delavcev in izdeluje osem vrst cementsa. Tovarna je v popolnem obratu, toda šele po priključitvi, prej je v tovarni delalo le nekaj nad dvesto delavcev.

Pomol Sv. Tomaža je ves razruvan. Pri nekem bombardiranju je bil močno poškodovan. Danes so ga še bolj razdejali, da ga nato popolnoma razpravijo.

V neposredni bližini je tudi večji objekt, kjer je veliko vrvenje: bivši fašistični dom je v času angloameriške okupacije služil za glavni stan angleških čet, oziroma za vojašnico. Kakor sem izvedel, ga angleške čete niso zapustile v lepem stanju. V kratkem bodo obnovitvena dela dokončana. Ta lepa palača bo delavski dom.

Ce bi hoteli naštevati še vsa druga javna obnovitvena dela, bi moral še mnogo pisati. Omeniti pa moram še nekaj. Bližina obale, kjer so v glavnem industrijski objekti, je bila najbolj bombardirana. Staro mesto je bilo najbolj poškodovano. V času angloameriške okupacije so ruševine ostale nedotaknjene. Le da so ob glavni ulici bila zazidana vrata poškodovanih hiš

PULJSKO LJUDSTVO JE V JUNJU T. L. DEMONSTRIRALO PROTI DRAGINI IN SLABI UPRAVI ZVU.

— da bi s tem preprečile morebitne nesreče. Danes je tam vse drugače. Puljsko prebivalstvo z udarniškim delom pomaga čistiti in odvažati material porušenihi hiš. Moški in tudi ženske v tutah sortirajo opeko in kamenje, nalagajo vozove in kamione. Staro mesto mora izginiti in na njegovem mestu bo nekoč majhen park in nove hiše s higienskimi stanovanji.

Človek bi se pa le vprašal, kaj so delale, oziroma naredile oblasti v dolgih dveh letih zaupniške uprave.

Prvo delo, ki so ga izvršile po koncu vojne, je bila obnova nekakega rimskega templja ob občinski palači in iskanje ostankov iz časa ko je bil tudi Pulj del rimskega imperija.

Poleg tega so dozidali del starega rimskega zidu. To je bilo vse, kar so storili v dveh letih. Zanimivo je; da je «Dom matere in otroka», ki je bil šest do osem metrov oddaljen od na novo obnovljenega zidu in ki je bil delno poškodovan pri bombardiranju, moral čakati ljudske oblasti, da ga je popravila in usposobila, da služi svojim namenom.

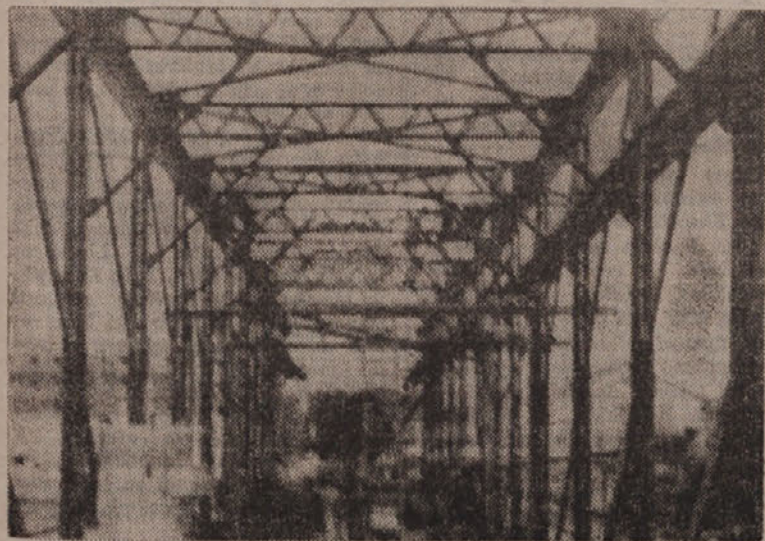
Sicer pa, kako naj pričakujemo, da skrbijo za stanovanja delavcev, za obnovo tovarn in socialnih ustanov oblasti, ki so morda ščuvale, v najboljšem primeru pa vsaj dopustile, da njihove fašistične horde razbijajo spominsko ploščo, ki jo je puljsko demokratično ljudstvo postavilo domačim žrtvam v borbi proti fašizmu.

1. maja 1920. leta so puljske delovne množice proslavljale svoj veliki praznik. Fašisti so spreved napadli z vrel vodo in streljali v množico. Posledice: trije mrtvi in več ranjenih. Ljudske množice Pulja so 1. maja 1946 tem trem žrtvam in vsem žrtvam ki so padle v borbi proti fašizmu postavile skromen spomenik — marmornato ploščo na mestu, kjer so te žrtve padle, v začetku ulice Sergia. Danes je ta plošča razbita in razbita so jo fašistične bande — pri vsej trojni policiji.

Nič čudnega torej, če mi pravi nek starejši delavec, domačin: «Dobro, da so šli; sedaj imamo vsaj mir. Precej so nam pokvarili in moramo potrošiti mnogo truda in časa, da zabrišemo za njimi sledove, toda sedaj nas ne moti nihče, sedaj smo mi gospodarji in to dobri gospodarji».

«Nepoštenost je v Trstu zaščiten, tako bi vsaj vsakdo mislil po razsodbi v procesu proti podkupovalcem javnih uradnikov. Podjetniki, ki so dali težke milijone zavezniškimi častnikom in kolaboracionističnim malopridnicam — gotovo se jim je to bogato obrestovalo — so dobili največ 15 mesecev ječe (in še 15 tisoč li globe!), drugi obtoženec 1 leto, neko žensko so po pogojni obsodbi na 4 meseca kar izpustili. Tisti meseci bodo kmalu minili, prigoljufani milijončki bodo pa le ostali.

KAKO ŽIVI

ZADNJA DELA NA POPOLNOMA PRENOVLJENEM MOSTU

vojaški strokovnjak, dejstvo je le eno, da vidiš v vseh predelih mesta ruševine, ki jih je pustila zadnja vojna. Drugi del vojne oziroma drugo vojno je doživel Pulj že po končanji vojni. Kako?

Zadnji dve leti, ko so na raznih mirovnik konferencah sklepali o mirovni pogodbi z Italijo, je bil Pulj dodeljen Jugoslaviji. Da to ni v interesu italijanskega imperializma in drugih odkritih ali zakulisnih močitev je bilo takoj, oziroma že prej znano. Iz tega se je rodila ona tako žalostno znana gonja o izselitvi Italijanov iz Pulja, ki se je za mnoge končala tako žalostno, naravnost tragično.

Čim stopiš v Pulj, boš takoj opazil, kaj je omenjena gonja stvarno imela odjek. V središču mesta t. j. na trgu Mercato, v ulici Sergia ali korzu, v ulici Campo Marzio, torej v strogem centru mesta boš opazil, da nekaj ni v redu. Opazil boš namreč pred hišami, na pločnikih kupe opeke, razbitega ometa, pesek, apno, velika izložbena okna s šipami, prekrižanimi z apnom ali pa obita z deskami. To je posledica druge vojne 1945-47.

jih gospodarjev

bili prav gospodje Frua, ki bi naj dali ven teh sedem milijard. Oni raje svoje milijarde pošiljajo v inozemstvo, v Brazilijo, v Argentino; ali pa jih uporabijo v Italiji za nakup tovarne motornih koles, ali pa za nabavo velikih količin bombaža. Glavnica »Bredex bi se lahko tudi zvišala z emisijo novih delnic; toda v tem primeru De Angeli Frua tvegajo, da izgube svojo vrhovno oblast.

In tako ubirajo gospodje tretjo pot. Vlada naj pohiti na pomoč ubogim Frua! Ti se namreč ponajajo štiri milijardami, ki jim jih država dolguje na račun vojne odškodnine. Res je sicer, da so potem še mnoge druge milijarde, ki bi jih morala dobiti država od Frua za vojne dobičke s prejšnjim režimom, toda kdo, hočete, da bi danes mislil na take malenkosti?

Res je, da so delavci, ki vse te stvari tako razmišljajo in razli delajo vse te račune. Toda nar se ne dogaja prav zato, da bi se pozornost delavcev obrnila drugam, da direkcija vsakih petnaest dni obnavlja, da ne bo izplačala mezd? Ali ne daje prav zato direkcija od časa do časa slutiti, da bo morali začetki z odpuščanjem?

Jasno je, da delajo De Angeli Frua to, kar delajo, v svojem egoističnem in spekulantskem interesu. Toda vsa ta igra je še mnogo bolj zapletena, in oni so le ena skupina prvih igralcev v veliki spletki, ki se razvija okrog italijanskih tovar-

Riccardo Longone v «Unità».

letu vojnega razpoloženja. Toda tu v Pulju je bilo vse drugače. Oni nesrečnik, ki ja nasedel propagandji za izselitev, je hotel zapustiti za seboj dober spomin. Storil je vse, da bi bilo tistim, ki pridejo za njim, življenje čim težje. V

NOVI PULJ

PULJSKO LJUDSTVO ODSTRANJUJE OStanke STAREGA MESTA.

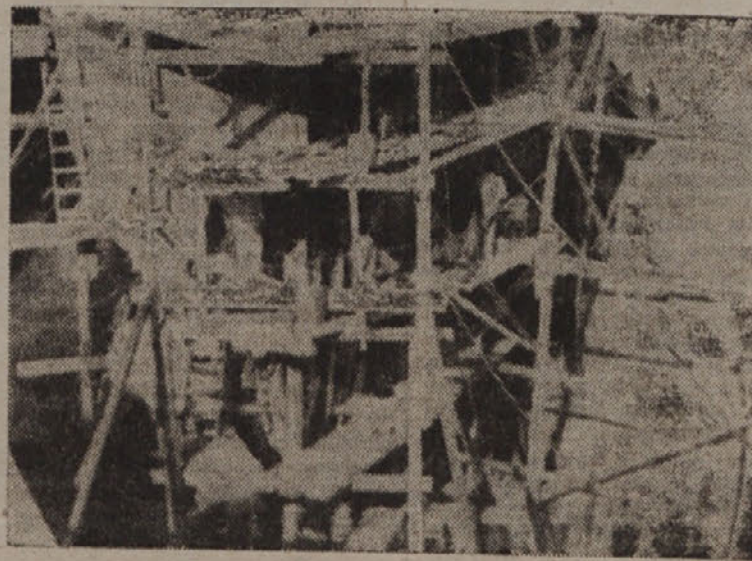
vsakom prostoru ali stanovanju, ki so ga cesulji zapustili, vidiš stvarno sadizem in zlobo, izraženo v neverjetnem uničenju vsega, kar se uničiti da. Da je razbil vrata in okna, da je razbil zidan štedilnik, mu ni bilo dovolj, celo električno ali vodovodno napeljavo, vdeleno v zidu, je uničil. Trdil se je, da bi stanovanje napravil neuporabno. V mnogih primerih vidiš, da ni iskal koristi, ampak je dajal duška svojem sadizmu, četudi se je moral pri tem truditi; šlo mu je predvsem za to, da drugemu škoduje. Morda najznačilnejši pa so napisj z barvo, z ogljem ali kreda, ki so jih vandali dvajsetletnega stolletja pustili za seboj. Najpokvarjenejši kriminalci ne uporabljajo v svojem žargonu tako nizkotnih izrazov, kot so jih ti «visokokulturni» ljudje napisali po zidovih in stenah svojih opustošenih stanovanj.

Ze prej sem omenil, da naletiš na take slike ali podobne sličice le v strogem centru mesta in to tudi ne za dolgo več. V enem mesecu in pol, odkar so se umaknile angloameriške okupacijske oblasti in odkar je začela delovati ljudska oblast, se Pulj spreminja iz dneva v dan.

Kupi opeke, ometa, apna, peska in sploh gradbenega materiala, ki jih vidiš na pločnikih pred hišami, so dokaz, da se brišejo zadnji sle-

namj in na točke, nekatero tudi brez točk. Razen tega se v Pulju vrtijo ponovno filmj; v dveh kinematografih, in sicer v «Partizanu» nek sovjetski film in nasproti temu v drugem kinematografu nek francoski film.

V SVOBODI

NOVA LADJA V IZGRADNJI

KRONIKA

• **Jesensko oranje** se je zaradi suše začelo v Sloveniji zelo pozno, približno sredi septembra. Letos je med kmetovalci večje zanimanje za strojno obdelavo zemlje kot lani, ker se kmetje zavedajo, da more danes uspevati samo tisti, ki si osvoji napredne metode dela in se pri svojem delu poslužuje vsega, kar mu nudita tehnika in znanost.

• **Veliko oljarno grade** pri Obrenovcu v Srbiji. Zavzemala bo 60 ha prostora. Zgradili bodo 30 poslopij, največje bo silos, ki bo imelo 6000 m² zazidane ploskve.

• **Stroj, ki bo pulil peso**, je izumil kovinar Stefan Zeremski iz Novega Sada. Zdaj je treba 12 delavcev, da pospravijo peso na enem oralu v istem času, kolikor ga bo rabil stroj, da bo izpulil peso na 10 - 15 oralih.

• **Letošnja turistična sezona** v Dalmaciji je bila za 100% boljše od lanske, so ugotovili na konferenci o turističnem gospodarstvu v Splitu.

• **Zvezno ministrstvo za pomorstvo** je ustanovilo Glavno direkcijo luk in javnih skladišč, ki bo upravno operativno vodstvo za transportna podjetja v štirih najvažnejših lukah: v Reki s Sušakom in Bakrom, v Šibeniku, v Splitu in Dubrovniku.

• **Pionirsko železnico** bodo gradili tudi v Sloveniji, prihodnje leto. Dolga bo 25 km in bo izpeljana iz parka Tivolija v Ljubljani preko Vrhovcev, Kozarij in Podutika.

• **Zagrebski odsek avtomobilske «Ceste bratstva in edinstva»** so v navzočnosti predsednika zvezne planske komisije Andrije Hebranga in zveznega gradbenega ministra izročili prometu.

• **Sadno drevje**, okuženo z nevarnim škodljivcem kaparjem San Jose, z vso resnostjo čistijo v okraju Maribor-okolica.

• **V beograjskem vojnem muzeju** na Kalimegdanu so odprli poseben oddelek, ki je v celoti namenjen proučevanju osvobodilne vojne.

• **170 iseljencev** iz Nemčije in 18 iz Italije se je te dni preko Jesenic vrnilo v domovino.

• **Pridelovalci tobaka** bodo v pogledu kvalitete tobaka prejeli posebne nagrade, če bodo pokazali dobre rezultate.

• **Mladina**, ki gradi progo Samac-Sarajevo se je obvezala, da dokonča progo do 15. novembra in ne šele 29. novembra, kakor se je glasila dosedanja obveza.

• **Na Ohridskem jezeru** je ribolov že dosegel predvojno višino.

• **Reški list «La Voce del Popolo»** je praznoval svojo triletnico.

• **V celjski tovarni emajlirane posode** so začeli izdelovati tudi dekorativno posodo.

• **Normalnotirno železniško progo** so začeli graditi med Grubišnim Poljem in Bastajo (Slavonija); dolga bo 14 km.

• **Tovarno težkih orodnih strojev** je pričela graditi mladina pred šestimi meseci v Železniku pri Beogradu in v soboto so v tovarni že namestili prvi stroj, težak 6500 kg.

• **Na vseh odsekih mladinske proge Samac-Sarajevo** je bilo doslej položenih tračnic 223.195 m in ostane le še 17.205 m proge do zahljučka del.

KAKO NAPREDUJE PETLETKA SLOVENIJE

Ko je bil letos spomladi v Beogradu sprejet zakon o petletnem gospodarskem načrtu za vso Jugoslavijo in kmalu za njim v slovenskem parlamentu zakon o petletnem gospodarskem načrtu Slovenije, je marsikdo morda zmignil z glavo, ko je bral podrobne določbe načrta, kaj vse bomo zgradili in kaj vse dosegli v petih letih. Se danes morda marsikdo dvomi nad resničnostjo gospodarskega načrta, bodisi iz nevednosti ali malomarnosti ali pa vsaj misli, da še zdaleka ne bomo uresničili vseh postavljenih nalog. V dokaz realnosti petletnega plana nam najlepše služi prikaz tega, kar je bilo že izpolnjenega, oz. kar se sedaj izpolnjuje. Če torej pogledamo po naši ožji domovini Sloveniji, kaj je bilo v okviru petletnega plana že napravljenega in kaj se še sedaj dela, gradi in obnavlja, potem nas bodo kaj kmalu minili vsi dvomi in z zaupanjem bomo zrl v našo ljudsko oblast, ki nam z izvajanjem petletnega plana pripravlja boljšo bodočnost.

Pri izpolnjevanju plana elektrifikacije poteka dela točno po načrtih. Pred dobrim mesecem so bila dela na naši največji hidrocentrali na Mariborskem otoku v celoti dokončana in v enem naših zadnjih film-

skih obzornikov smo že videli, kako se pripravljajo za montiranje deli velikanskih turbin, ki bodo kmalu proizvajale elektriko. Pri hidrocentrali na Savi pri Zirovnici so gradbena dela na višku in lepo napredujejo. Pri tretji bodoči hidrocentrali v Medvodah pa se vrše sedaj v glavnem le pripravljala dela.

Najvažnejše vprašanje v petletnem planu predstavlja vsekakor izgradnja naše industrije. Pri tem se predvsem izpolnjuje že obstoječe tovarne, istočasno pa se grade tudi nove. Tako so n. pr. letos jeseni zgradili pri železarni na Jesenicah, ki šteje preko 5000 delavcev, velike nove tovarniške objekte, tako da se bo proizvodnja tovarne kmalu povečala. Povedani sta bili tovarna tiskanskega blaga in tovarna trikotarje v Kranju, razširjajo pa se tovarna verig v Lescah, tekstilna tovarna v Medvodah, tovarna kovinastih izdelkov v Kamniku, tovarna klejav v Ljubljani, tovarne v Mariboru in sploh opazimo lahko, da se pri vseh večjih tovarnah dozidava in prezidava. Pred kratkim smo brali, da je pričela obratovati tovarna tanina v

Sevnici, ki so jo med okupacijo popolnoma uničili; že skoro leto dni pa obratuje ogromno povečana, oz. skoro v celoti na novo zgrajena tovarna usnja na Vrhniki.

Kateri Slovenec pa še ne pozna monumentalne kovinske tovarne Litostroj v Ljubljani, ki deloma že obratuje in se istočasno gradi dalje, ter velikanske tovarne avtomobilov, iz katere so letos sredi avgusta izšli prvi v celoti doma izdelani tovorni avtomobili! Razen tega pospešeno napredujejo gradbena dela pri tovarni aluminija in glinice v Strnišču pri Ptuju, ki bo sploh največja tovarna na Balkanu.

Razumljivo je tudi, da tovarniška poslopja ne stoji prazna, ampak da se v njih udarno dela; proizvodnja raste in se izboljšuje in vsak dan lahko beremo v naših časopisih, da so naše tovarne pričele proizvajati take predmete, ki smo jih dosedaj morali vedno uvažati. V tem oziru so bili zlasti v kovinski in kemični industriji doseženi lepi uspehi. Za primer naj navedemo le tovarno zdravil «Lek», ki proizvaja kvalitet-

na dragocena zdravila, ki smo jih morali dosedaj vedno uvažati; ali pa tovarna »Donita«, ki proizvaja prvovrstna tesnila za parne naprave, ki jih v stari Jugoslaviji nismo izdelovali. Tudi prvovrstni vrtni svedrji za rudnike so prvič bili izdelani doma in se odlično obnesejo. In prvi slovenski avtomobil!!

Tudi pri novogradnjah lepo vidimo, kako napreduje izvajanje petletnega gospodarskega načrta. Poleg že omenjenih gradenj hidrocentral in novih tovarn rastejo po vsej Sloveniji tudi druge nove zgradbe. V Ljudskem tečniku smo že čitali, kako temeljito je ljudska oblast pričela reševati stanovanjsko vprašanje; že letos so bile dograjene stanovanjske stavbe v Ljubljani, Mariboru, Jesenicah, Celju, Mežici, Velenju, v katerih že stanujejo, ali pa bodo v najkrajšem času pripravljene za vselitev. V Kranju, Trbovljah, Ljubljani, Trzinu in drugod po Sloveniji pa se še številna stanovanjska poslopja v gradnji.

In nove avtomobilske ceste? Iz Ljubljane se lahko že pelješ po novi betonski in asfaltirani cesti do Vrhnike ali do Ornuč v smeri proti Mariboru, ostali že dograjeni sektorji avtostrade Trst-Maribor pri Celju in Trzinu pa nam potrjujejo resničnost programa povežati našo vso domovino z dobrimi in sodobnimi cestami.

V Ljubljani se z vso naglico dograjujejo poslopja slovenske univerze, zlasti inštituti tehnične fakultete. Poslopje kemičnega inštituta je v surovem stanju gotovo, na velikih stavbah rudarskega in vodogradbenega inštituta pa so že notranja dela v glavnem zaključena; četrto poslopje zavoda za preiskavo materiala pa še grade. Razen tega grade v Ljubljani pri sedanji vladni palači; novo ca 50 m dolgo, petnadstropno palačo, kjer bo sedež planske in kontrolne komisije Slovenije. V prvem nadstropju je gradnja velikega poslopja za telefon in telegraf, pa tudi po vsej ostali Sloveniji se toliko gradi kot dosedaj še nikoli.

Prometu je v petletnem planu posvečenih sorazmerno malo določb, vendar se naš avtomobilski in železniški promet neprestano razvija in dviga. Letos so uvedli tovorni promet s kamioni na stalnih linijah, da ne govorimo o stalnem ustanavljanju novih avtobusnih prog, in izboljšanju železniškega prometa. Zadošča že, da pobliže pogledamo, kako se obnavljajo Jugoslaviji pripadajoče železniške proge bivše cone A, pa spoznamo, da uresničenje določb petletnega plana glede prometa ne bo predstavljalo posebnih težav.

Isto velja za kmetijstvo, kjer nam uporaba kmetijskih strojev in kemičnih sredstev ter izvajanje selvenih načrtov, jamčijo za dvig kmetijske proizvodnje. Tudi v prosveti in kulturi je viden napredek. Tako je bil n. pr. na ljubljanski univerzi dosežen letos rekorden vpis (preko 3000 študentov), ustanovljena je bila (kot je predvideno v planu) nova agronomska fakulteta, ki že vzgaja nove kmetijske strokovnjake. Dobili smo tudi višjo pedagoško šolo in cela vrsta strokovnih šol vseh panog je pričela letos vzgajati slovensko mladino za praktične poklice. Ustanavljajo se novi kinematografi; slovenska filmska proizvodnja, o kateri dosedaj nismo niti sanjali, že tudi napreduje in tako lahko že stalno gledamo domače filmske tehnike-ozornike; pripravlja pa se tudi že umetniški film.

Iz zgornjih skromnih in daleko nepopolnih vrstic lahko spoznamo, da se petletni plan Slovenije v vseh panogah že krepko izvaja in da se vse njega določbe izpolnjujejo, oz. so celo že izpolnjene. Novo zgrajene avtomobilske ceste, nove stanovanjske hiše, gradnje elektrarn, povečani industrijski obrati, nove tovarne, domači avtomobili, nove šole, vse to, o čemer se lahko na lastne oči vsak dan prepričamo, nam najlepše dokazuje, da petletni načrt ni prav nobena fraza niti utopija, temveč živa stvarnost in da smo na pravi poti, da bomo vse postavljene načrte tudi z gotovostjo izpolnili.

SLEME POD VRŠIČEM, V OZADJU JALOVEC.

NAJPODLEJŠA ŽALITEV ŽRTEV URADNA POTUHA ZLOČINCU

Dolgo so se avstrijske oblasti obotavljale, preden so postavile pred sodišče vojnega zločince Maier-Kalbitscha. Sojen je bil eden izmed največjih zločincev nad slovenskim narodom, človek (ako ga smemo tako imenovati), ki ima na vesti življenje velikega dela koroških Slovencev hitlerjevski hlapec, ki je organizator izseljevanja koroških Slovencev, germanizatorski priganjač, ki si je s svojim sistematičnim raznarodovanjem in ponemčevanjem pridobil dvomljivo slavo že v režimih pred anšlusom. Skratka, zločinec, ki je delal v škodo slovenskega ljudstva na Koroškem vse od prve svetovne vojne.

Dovolj dolgo je trajal proces, dovolj priče je obremenjevalo hudo delca, nešteto resolucij je prejelo sodišče od slovenskega ljudstva, ki je z jasno dokumentacijo zahtevalo pravično kazen za krvnika koroških Slovencev.

Avstrijsko sodišče se ni izneverilo liniji uradne avstrijske politike, to je politike neresno mišljene denacifikacije in vračanja svobode najpomembnejšim nacistom. V tem oziru je prav Koroška tista dežela, kjer mora demokratsko ljudstvo z ogorčenostjo ugotavljati, da so se že povrnil skoraj na vsa važna mesta nacisti, ki jim ni treba več skrivati svoje preteklosti in ne tajiti svoje današnje nacistične usmerjenosti.

Zvesto taki politiki se sodišče ni zmenilo za Maier-Kalbitschevo krivdo in ga oprostilo — to se pravi, obsodilo ga je na dosmrtno ječo. Predobro poznamo namene takih obsodb, da ne bi vedeli, da ne bo dolgo, ko bo Maier-Kalbitsch prost. Slovensko koroško ljudstvo, ves slovenski narod ni zahteval pravične kazni za tega zločince zaradi

maščevanja. Kako pa je mogoče maščevati smrt tolikih Slovencev, prestano gorje preseljenih, vse solze in bridkosti slovenskih koroških žena in otrok? Kaznovati tega podleža — s čim? Če bi takega izvržka mučili, dokler ga ne bi smrt rešila, bi to še vedno ne bila nikaka kazen za njegove zločine. Toda ali bi moglo to oživeti le eno od njegovih žrtev, ali bi moglo to otreti le eno solzo, omiliti prestane bolečine? Ne, ni šlo za to. Šlo je samo za to, da bi sodišče odločilo, da se spravi s površja zemlje tak nestvor. Toda sodišče tega ni storilo.

Maier-Kalbitsch je dobil za svoja zločinstva nad koroškimi Slovenci priznanje. Priznanje si je pa zaslužilo tudi sodišče: ustanova za rehabilitacijo nacističnih vojnih zločincev.

„Kralj na Betajnovi“ Letošnja premiera našega gledališča

Tržaški ansambel Slovenskega narodnega gledališča pripravlja za otvoritev tretje sezone Cankarjevega Kralja na Betajnovi. Ceprav je Ivan Cankar tržaškemu občinstvu dobro poznan, saj je prav tržaško «Dramatično društvo» v sezoni 1918—1919 uprizorilo vse njegove drame, ne bo odveč, če v kratkih potezah osvetlimo jedro Kralja na Betajnovi in dobo, v kateri je ta drama nastala.

Kralj na Betajnovi je izšel v tisku 1902. leta. Cankar se je za to delo posebno skrbno pripravil. To nam dokazuje pismo, ki ga je 19. avgusta pisal prijatelju, pisatelju Alojzu Kraigherju: «Predno se lotim te stvari pojdem za nekaj časa v domovino, na Dolenjsko in Notranjsko. Pisati hočem kmečko dramo; tisti žalostni vesplošni bankrot našega ljudstva, posebno po dolenjskih vaseh, je nekaj tragičnega; vrši se počasi in komaj vidno, ali zato je še pretresljiveje. Misli si boš morda, da pretiram, ali meni se zdi, da vidim o stvari dobro. Pomisli na pr. — ali nisimo mi vsi, — ti, Zupančič in jaz, sinovi bankrotiranih ljudi? Polovica slovenskih študentov na Dunaju je na istem kakor mi!»

Oglejmo si vzroke tega vesplošnega bankrota našega ljudstva, ki ga je Cankar v Kralju na Betajnovi in v mnogih drugih delih umetniško izoblikoval. V zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja se je v Sloveniji, ki je bila vključena v avstro-ogrski feodarno-kapitalistični obroč, pričel uveljavljati tudi slovenski kapitalizem. Predstavniki tega kapitalizma so bili bogatejši meščani — trgovci, advokati in na podeželju tisti gostilničarji, mesarji in prekupčevalci, ki so si z oduševanjem nabrali potrebna finančna sredstva. Ogrnjen s plaščem liberalizma je ta domači kapital tekmoval z avstrijsko-nemškimi, ki je imel v rokah ključne državne uprave in oblasti. Razumljivo bi torej bilo, da bi se slovenska gospoda obrnila proti tujemu tlačitelju in izkoriščevalcu. Toda ni bilo tako. «Boj» teh elementov (slovenskih kapitalistov J. B.) zoper avstrijsko-nemške tlačitelje je bil v resnici boj za to, kdo ima večjo pravico do eksploatacije slovenskih delovnih množic: tuj ali domač oduh, advokat, banke in industrijaletec, ugotavlja Boris Zihnerl v uvodu zadnje izdaje Cankarjeve komedije Za narodov blagor. — V mestih in večjih naseljih si je domač kapitalizem s težavo krčil pot, zato pa se je v tem večjo silo vesal v podeželje, kjer ni bilo konkurence. Kmetija za kmetijo je padala in število sproletariziranih kmetov se je večalo. Iz te «delovne rezervne» je kapitalizem črpal svoje prve delavce in diinarje. Mnogi niso našli zaposlitve v šibki in primitivni domači industriji. Povezali so cule in odšli za tujino za kruhom. Prvi slovenski delavci stopajo v tem času po trnovi cesti emigrantov.

V ta čas globoke gospodarske pregrupacije in v ta prostor, prostor slovenskega podeželja, je postavil Cankar svojo dramo Kralj na Betajnovi.

V Jožefu Kantorju, fabrikantu in gostilničarju «kralju» v manjšem slovenskem trgu, ki je «Betajnovi» imenovan, spoznamo značilne poteze brezobzirnega gospodarskega in političnega položaja. Za dosego svojih ciljev ne izbira sredstev. Moril je, da si je prilastil bratrančevu premoženje, spravi je pol vase na boben in ubije Maksa, ker je vodil zoper njega borbo, gg razkril in organiziral stavke v tovarni. V Kantorju je instinkt kapitalista, ki čuti, da mu je pot navzgor odprta in ve, da bo dosegel natanko toliko, kolikor si bo z doslednim izkoriščanjem narabil in podredil. Njegove besede: «grešit sem, ker sem moral gre-

siti» nas ne smejo prevariti, da bi videli v njem izjemen značaj, ki mu je usoda usmerila korake. Kapitalizem je z novimi in boljimi produkcijskimi sredstvi obvladoval gospodarstvo in ustvarjal nove delovne odnose ter izpremenil dotodanje družbene odnose. Kantorjev značaj je sicer samo del značaja zmagovalnega kapitalizma, toda vsak kapitalist nosi v sebi tudi del Kantorjevega značaja.

Spopad Kantorja z okolico dobi dramatično ostrino, ko se mu zoperstavi nov razred, razred sproletariziranih kmetov in kočarjev, ki kot delavci in diinarji služijo Kantorju v tovarni in na polju. Ta razred je zrastle v Kantorjevih nedrih, rodil ga je izkoriščevalski kapitalizem. V Kralju na Betajnovi se ne nastopa idejno zgrajen delavec v današnjem smislu, vendar že zaslučimo tudi v njem kaj prave razredne zavesti. Spopad vodi Maks Krnc, nedostudirani sin starega, moralno in gospodarsko uničenega Krnea — enega izmed številnih žrtev Kantorjevega izkoriščevalstva. Maksa vzdramijo socialne krivice, ki jih občuti na lastni koži. Borbe pa ne nadaljuje sam. Poveže se z delavcem Lužarjem, organizira stavko in vodi agitacijo proti Kantorjevi kandidaturi. Posebno jasno izstopi v Maksu lik socialnega reformatorja in revolucionarja v prizoru, ko zabrusti Kantorju: «...vše kraljestvo je ukradeno, kotlikor je v njem beračev, ste jih vi okradli, ste jih stekli, ste jih vrgli na cesto. — Kroko z glave, žeržo iz rokela — In nato manifestirajte svojo povežavo z delovnim ljudstvom: «...Ali ste čutili, da se že gibljete tam dole, da se že upirajo naši sužnji? To je moje delo, kralj veličastni, to je plot, to je vest».

Maks pade kot žrtev Kantorja-človeka in Kantorja-kapitalista. Kapitalizem z zločini ubija odpornost obupajočega proletariata. S Kantorjem in Maksom smo osvetlili osnovno gibalno te dramo, ki odkriva in riše prvo razredno borbo med zmagojočim kapitalizmom in počasi se prebujajočim proletariatom. Zato je s polno pravico imenujemo prvo slovensko socialno dramo.

Ne smemo pa pozabiti na vlogo, ki jo na Betajnovi odigra gospodarstvenik župnik. Kantor in župnik sklene politično kupčijo. Župnik zagotovi Kantorju vso podporo pri vstopu v parlament, Kantor pa mu za protiuslugo obljubi nov faroz in hlev. S to kupčijo, ki dejansko pomeni prehod Kantorja-liberalca v tabor klerikalcev, je Cankar ožigosal vso podlo brezidejnost tedanjih političnih predstavnikov obeh glavnih političnih strank v Sloveniji: liberalne in klerikalne. Ta idejna pregrupacija slovenskih liberalcev ni slučajna in morda tipična samo za Kralja na Betajnovi. To je bil splošen pojav, pogojen v gospodarskem in političnem razvoju tedanje dobe. Boris Zihnerl, v že omenjeni razpravi, tudi na to vprašanje jasno in precizno odgovarja: «... polom avstrijskega gospodarskega liberalizma I. 1873, ki je popolnoma dokazal avstrijski buržuaziji, da s sredstvi svobodne konkurence ne bo mogla svojih težnj uresničiti in da se mora zateči k zaščitnim carinam, k ustvarjanju velikih monopolističnih zvez — agrarna kriza, je tudi pri veleposestnikih ustvarila težnjo po zaščitnih carinah proti ruskemu in ameriškemu žitu in jih zblížala z monopolističnim stremljenjem buržuazije. Koncentracija kapitala se je vršila v znamenju vedno večje eksploatacije delovnih množic in je tako izživala vse večji odpor izkoriščanih, centralistične težnje avstrijskih oblastnikov so naletavale na vedno večji odpor, predvsem kmečkih množic zatiranih slovanskih narodov Avstro-Ogrske, ustvarjajoč po tej poti re-

atno nevarnost narodnoosvobodilnih gibanj».

V takem položaju je liberalizem, s svojimi navidez revolucionarnimi gesli o osvoboditvi in enakopravnosti, postal nevaren reakcionarnemu finančnemu kapitalu. Avstrijska buržuazno-veleposestniška reakcija si je izbrala klerikalizem za svojo ideologijo. Kmečke zadruge in hranilnice, ki so jih vodili klerikali, so bile osnovna baza za prodiranje in jačanje črno-žoltega kapitala. Prav v letih, ko je nastajal Cankarjev spis Kralj na Betajnovi, je klerikalno združništvo prešlo v novo fazo: vrata zadrug se odpirajo nekmečkim elementom, trgovcem, gostilničarjem, podjetnikom. Bivši stebri liberalizma na kmetih, oduh, vaški prekupčevalci in drugi, vstopajo v klerikalno združništvo, okoriščajo se z olajšavami zadrugne zakonodaje; pod firmo zadrug se ustanovljajo delniške družbe, nastajajo velike zadrugne centrale in denarni zavodi. Rode se elementi slovenskega klerikalnega finančnega kapitala, in ti kmalu zavzamejo dominanten položaj v slovenskem gospodarstvu. V razdobju med dvema vojnama se spremene v materialne opornike najbolj črne reakcije, v prvega financierja srmatnega narodnega izdajstva — dobi narodno-osvobodilne vojne v letih 1941—45». (Boris Zihnerl).

Poleg Kantorja, Maksa in župnika nastopa v Kralju na Betajnovi še vrsta drugih oseb, ki zaživijo pred nami v ošči resnični stvarnosti tedanjega časa, v trpljenju, borbi in ljubezni.

Ze to delo nam zadostuje, da spoznamo v Cankarju slovenskega umetnika, ki je že takrat pravilno ocenil gibanje družbenih sil, spoznal ustvarjalne sile nastopajoče-

VIOLINIST JEMUDI MENUHIN IN DIRIGENT FURTWÄNGLER MORATA PRENEHATI VAJO Z BERLINSKO FILHARMONIJO — „MP“ JE SPOROČIL, DA JE DVORANA REKVIRIRANA ZA AMERISKO VARIETEJSKO PREDSTAVO. — ALI NAS TO NE SPOMINJA NA RAZMERE V TRSTU?

ga proletariata in veroval v njegovo končno zmago.

Res, Kantor zmaguje do konca drame. Na zaključnem političnem zborovanju izvalno dvigne čašo in vzklikne: «Kdor mi more kaj očitati, naj govori, naj ne trči z mano. In vsi, grantarji in župniki mu odgovorijo: «Vsi smo z Vami! Bog vas živi, Kantor!» — Toda, kako dolgo se, gospod Kantor? Na to vprašanje nam Cankar ni odgovoril v Kralju na Betajnovi. Nanj je odgovorila zgodovina naše preteklosti. Odgovorila je narodnoosvobodilna borba v Sloveniji.

Slovensko narodno gledališče v Trstu se pripravlja za to uprizoritev z resnostjo, ljubeznijo in skrbnostjo kot vsako slovensko gledališče, ki študira Cankarja. Napori režije in vsega ansambla so usmerjeni v čim jasnejše in resničnejše podajanje vsakega posameznega lika ter ozdušja časa in prostora, v katerem se drama razvija. Vsem znano težavo, zaradi pomanjkanja prostorov, sicer zelo ovirajo normalni študij, vendar upamo in verujemo, da bomo tržaškemu občinstvu kmalu pokazali rezultate naših skupnih naporov. JOZE BADIČ

Ljudska prosveta

V torek 28. oktobra je priredilo svoj javni koncert škedenjsko pevsko društvo, koncerti ki je bil priloga za gostovanje v Zagrebu in Ljubljani. V soboto je pel ta zbor v Zagrebu na «Smotris, kot zaslovljenik Trsta, v nedeljo v «Radalškem domu», v ponedeljek pa v Ljubljani. Zbor šteje nad 100 pevcev in pevk in je še zelo mlad. Vodi ga tov. Milan Pertot, ki je bil že pred vojno organizacijski tajnik tedanje prosvetne Maticе v Trstu. Vodi je pevsko društvo Ilirija, razna podeželska društva in pozneje učiteljski zbor v Sloveniji.

Udeležba na koncertu je bila zelo velika in hvalevredno je, da je tov. Gobec sproti pojasnjeval tekst, kar je bilo posebno dobrodošlo pri hrvatskih pesmih. Povedal je obenem, kdo je tekste napisal, kdo u-

glasbil ter dodal tu pa tam še kako zanimivost. Lepo petje je vse navzoče prevzelo in navdušilo.

V drugi polovici lanskega šolskega leta smo imeli priliko prisostvovati nekaterim nastopom naše srednješolske mladine. Nastopili so dijaki trgovske akademije in nato še dijaki višje realne gimnazije. Pozneje so dijaki nastopili tudi izven šolskega okvira in se dostojno rešili svoje nalogo. Tu di dijaki v Dijaškem domu so imeli svoj pevski zbor.

V Kopru imajo dijaki svoj odlični mladinski zbor pod vodstvom tov. Ostrovskega. V letošnjem šolskem letu je ta zbor zopet pričel z vajami. Pred nekaj tedni so imeli koncert v Portorožu.

26. oktobra so dijaki višje realne gimnazije ter nekateri absolventi slovenskih srednjih šol priredili v dvorani grafikov v Trstu lepo uspešno glasbeno recitacijsko akademijo. Ta prireditev je bila v Dijaškem tednu. Izvajali so skeč po napevih narodnih pesmi. Recitali so iz Cankarjeve proze in Zupančičeve lirike. Nastopili so tudi z različnimi klavirskimi skladbami. Akademija je programsko zelo dobro uspela, obisku pa je nekoliko škodovalo vreme.

Dijaštvo se s posebnimi nastopi poveže s svojim narodom in s bogati obnem svoje znanje. V mladosti naj se dijaki zavzamejo duha kulturne tradicije in kulturne sedanosti in njihovo delo bo ujam samim nudilo zadoščenje, narodu pa kulturno korist. Upamo, do bomo še imeli priliko videti naše dijake na odru.

Opozoril bi radi tudi na radijske oddaje, ki so mnogovrstne. Tako imamo n. pr. predavanja iz različnejših strok, literarne ure, slušne igre, pri katerih nastopajo člani Slovenskega narodnega gle-

dališča in drugi umetniki, pestne večere s šaljivim sporedom, glasbo v vseh njenih oblikah, zborovsko petje, simfonično glasbo, kormorno instrumentalno glasbo, pregled o glasbenem življenju v njegovih vidnih predstavnikih v posameznih dobah itd.

Naše ljudstvo po deželj in tuč v mestu si želi predavateljev, ki bi jim pripovedovali zanimivosti iz najrazličnejših ved. Slovensko-hrvatska prosvetna zveza si je tudi za prihodnjo sezono sestavila spored predavanj. Povsod opažamo živahno zanimanje za prosvetno delo med narodom.

Kulturne drobtine

Najvidnejši italijanski pisatelj so izdali manifest, v katerem so izražajo proti proizvodnji in uporabi atomske bombe.

V študiju »Jadran film« v Zagrebu so dokončali nov jugoslovanski film »To ljudstvo bo živel«, ki ga bodo začeli v kratkem predvajati.

Ilija Ehrenburg, ki se trenutno mudi na Poljskem, je izjavil dopisniku agencije PAP, da je zamisel kulturne izolacije fašistična zamisel. Mi smo se okoristili s kulturnimi dognanji drugih narodov in bomo z njimi delili naša dognanja. Dodal je: »Naša naloga je razkriti tisto skupino ljudi, ki hoče porušiti človeško kulturo zaradi svojih sebičnih ciljev. Mi branimo mir in kulturo in čutimo, da smo v tem povezani z vsemi narodi.»

ZAPISKI

Svicensko društvo Pracsens Film v Zürichu pripravlja v režiji ameriškega režiserja Freda Zinnemana in ob sodelovanju češke gledališke umetnice Mile Melanove film, katerega glavni motiv je u-soda češke matere, ki išče izgubljenega otroka. Otroško vlogo bo igral Ceh Miloslav Jandi, član Dismanovega zbora. Vlogo matere bo igrala Jarmila Novotna, svetovno znana pevka, ki je že odpotovala v Zürich.

ČESKI DIRIGENT KROMBHOLC V BRAZILIJU

V Rio de Janeiro je prispel dirigent praškega Narodnega gledališča Jaroslav Krombholec s svojo soprogo Marijo Tauberjevo. V različnih brazilskih mestih bo priredil 10 koncertov.

STALIN o oktobrski revoluciji

Veliki svetovni pomen oktobrske prevrata je predvsem prav v tem, da je:

1. razkril okvir nacionalnega sproskanja, ki ga je spremenil iz delnega vprašanja o vseh prosti nacionalnem zatiranju v splošno vprašanje o osvoboditvi zatiranih narodov kolonij in na pol kolonij po imperializmu;

2. odprl široke možnosti in realne poti za to osvoboditev, s čimer je znatno olajšal zatiranim narodom Zapada in Vzhoda njihovo osvoboditev in jih potegnil v splošno strujo zmagovite borbe proti imperializmu;

3. pokazal s tem most med socializmi in vzhodni vzhod, ki je potegnil novo fronto revolucije do proletarcev Zapada preko ruske revolucije do zatiranih narodov Vzhoda proti svetovnemu imperializmu.

S TEM JE PRAV ZA PRAV TUDI POJASNJENO TISTO NEPOJASNO NAVDUŠENJE, KI SE KAŽE ZDAJ V ODNOSU DELOVNEGA LJUDSTVA IN IZKORISČANIH MNOSTIC VZHODA IN ZAPADA DO RUSKEGA PROLETARIATA.

S TEM JE V GLAVNEM TUDI POJASNJENA TISTA ZVERSKA BOSNOST, S KATERO SO ZDAJ NAVALILI IMPERIALISTIČNI RAZBOJNIKI VSEGA SVETA NA SOVJETSKO RUSIJO.

J. V. Stalin
Zaključni del iz štanka »Oktobrski prekrat in nacionalno vprašanje«

Mihail Isakovski

Pešem o revoluciji

Ob zarji medli in megleni
po brazdah neprijaznih polj
sem, oratar jaz brezimni,
sejal in nosil v srcu bol.

Po mestih in vaseh tipaje
iskal sem z vneto tvojo sled,
prehodil s pesmijo vse kraje,
in čakal sem te tisoč let.

In v mrzlih sem noči osami
premišljal tvojih sanj opoj,
in z brzostrelko sem na rami
korakal strumno za te v boj.

Čez šum lesov, v temo odetih,
moj vzklík ti planil je v uho,
in prva v vseh tvojih tisoč letih
si kmetu stisnila roko.

In pod raztrgano si streho
prinesla srečo, luč v srce
in prva si mi ti — v uho —
pravo povedala ime.

Tvoj dih je znal prijazno greti,
prejel sem tvojo nežnost v dar,
zdaj, kjer ravna vse Sovjeti,
sem zemlje, morij gospodar.

Ne vem, čez kakšne pojdem reke
naprej, ne kod bom hodil, kam,
a vem, da te in v nekove veke
nikomur žaliti ne dam.

Iz rušičine prevedel Pavel Golja

DVA VELIKA DNEVA

V torek dne štiriindvajsetega oktobra se je bil Petrograd izpremenil v pravo vojno taborišče. Smoljni in Zimski dvorci sta bila takakoli, kakor da bi postala močna trdnjava.

Vsi so sprevideli, da nastopa odločilni trenutek.

Davno pred tem dnem so boljševiki z neverjetno energijo pripravljali oboroženo vstajo. Ime V. L. Lenina so imeli vsi neprestano na jeziku. Več kakor tri mesece se je moral Vladimir Iljič skrivati pred agenti Kerenskega; razen njegovih najbližjih ga ni mogel nihče videti. Toda vsi so vedeli, da je Lenin nekje v bližini; čutil so njegovo nevidno vodstvo, brali njegove članke in se navduševali zanje.

Sredi oktobra so se jeli širiti glasovi, da je Vladimir Iljič že v Petrogradu in da živi ilegalno. Nekatere na vihorasti strani; dalje, da je CK na njegov predlog že odločil dan vstaje in da Lenin skupno s Stalinom neposredno vodi priprave za izbruh revolucije.

Prvi je začel z vojnimi operacijami Kerenski, ki je bil zasedel Zimski dvorec. Zjutraj so, na njegov ukaz zastražili mostove in izklopili vse telefone Smoljnega. Na

licah so se pojavile številne patuljice in konjenici. Skušali so zadržati revolucijski pokret, aretirati boljševičke funkcionarje in rdečegardiste. Kerenski je ukazal najdržnejšemu izmed svojih eskadronov da naj razbije tiskarno boljševičkih listov »Delavska pot« in »Soldata«.

Ko je Stalin izvedel za napad na tiskarno, je neutogoma zapustil Smoljni, zavil mimo oklopnih avtomobilov, razvrženih v bojni vrsti, izbral dva, katerih mostvo se je že bilo udeležilo bojev in je moglo izvršiti odgovorni ukaz. Velel jim je, naj se nemudoma odpeljejo k boljševički tiskarni, preženejo dr. Minilo je komaj dobre četrt ure, zne napadalec tiskarno zaščitilo. In že je tiskarna iznova tiskala boljševičke liste.

Vsi smo videli, da je bil Stalin duša vsega, kar se je godilo v Smolnem. Ni ga bilo kolikor pomembnega dogodka, ki bi bil potekel brez njega. Tako je prišlo v navado, da se v vsakem vprašanju obračali do njega. Njegovo mnenje so sprejemali kakor direktivo samega Vladimirja Iljiča. Stalin smo videli vsepovsod: na zborovanjih, v vojaško-revolucijskem komiteju, v boljševičkem ko-

mitaju številka, pri kateri so se vedno držali boljševičkega programa. Ko je obvaroval boljševičko tiskarno pred razdejanjem, je brž izdal neke ukrepe glede telefonov v Smoljnem; čez nekaj minut so bili zopet vklopljeni. S prestolnicah ulic so začele izginjati patrulje Kerenskega. Petrograd je prejel nalogo v celoti v roke boljševikov.

Nekako okrog poldneva sem srečal v vestibulu dvojico svojih prijateljev — delegatov na II. kon-

Sovjetski ljudje

naj mu dovoli, da zopet znazame svoje mesto na kapitanskem mostiču. Predsednik se je zasmejal:

«Vi se vendar bojite, da je tu preplitvo.»

«Odpustite mi, prosim, zmoli sem se. Dovolite mi, da vodim ladjo, kamor mi ukazete!»

Predsednik je malce premislil, nato pa je privolil, vendar je opozoril kapetana, da se izdajstvo kaznuje s smrtjo. «Aurora» se je pomaknila v sredino Neve in se usmerila proti mostu. Po ploščniku, ki so pomikale v isto smer kolone pehote. Po levem obrežju so korakali pomorski drugi Baltijske mornariške posadke, po desnem pa pomorski in iz derjabinških vojašne. Gojenci vojaške šole, ki so zasedli Nikolajevski most, so se zbalj in se spustili v beg proti Zimskemu dvorcu.

«Aurora» je vrгла sidro. Pomorski so uravnali most in se pripravili skoraj tik k Zimskemu dvorcu. Med potjo mi je moj sopotnik povedal samo te besede: «Zaukazano je, da se mora »Aurora« prepeljati v zunanjo luko.»

Pridružila sva k »Aurori«. Brž so naju odvedli na ladijski krov, kjer nama je stopil nasproti predsednik ladijskega komiteja. Izročila sva mu pismo; mož ga je neutogoma odprl in glasno prebral: «Z vsemi sredstvi, ki jih imate na voljo, vzpostavite gibanje po Nikolajevskem mostu in spravite »Auroro« bliže Zimskemu dvorcu.»

Predsednik je še enkrat molče preletel z očmi papir in nama rekel, da ostaniva do izpolnitve ukaza na krovu; nato je velel, naj pokličejo kapetana. Čez minuto je prihitel kapitan, že bolj priletli pomorski častnik. Predsednik mu je izročil povelje. Častnik je namerno in počasi prebral listino. Brez glasu je premikal ustnice in nekaj napeto premišljeval. Predsednik ni odvrnil od njega svojega strogega pogleda. Naposled ga je nestrno vprašal:

«Kaj pravite na to?»

«Ne moram spraviti ladje proti toku; tu je globina nezadostna in tvegano, da mi obiši na plitvinah.»

«Ni res. Globina je tu za križarko povsem zadostna.»

Kapitan ni nič odvrnil, samo skomiznil je porogljivo z rameni. Predsednik ga je strogo kakor prvi vprašal:

«Vi torej odločno odklanjate, da bi vodili križarko v zaukazano smer?»

«Da, odločno odklanjam.»

Poslali so po starejšo Zaharova. Pritekel je okreten, močan mornar, Predsednik ladijskega komiteja mu je sporočil povelje in ga prijateljsko zaupno prosil nasveta. Starešina je premeril kapetana s prezirljivim pogledom, se zravnal in dejal:

«Ukazite, pa bom vodil jaz križarko. Lanko bomo opravili brez nihč, brez gospode oficirjev. Tako izmerim in potem odričem. Steer eden največ obetajočih in najbolj revolucionarnih. Ni se marjal podrediti, vztrajal je na svojem, češ da mora njegov bataljon naskočiti Zimski dvorec. Tako se je zgodilo, da sva se kar resno sprla in naposled ova zagrabila za revolver. Slednjeg sem ga je nekoliko preprečil, da je v vojnem položaju neizpolnitev povelja zločin. Pojasnil sem komisarju, da je Nikolajevski kolodvor strategično edinstveno važen, leži sredi mesta, v bližini Smoljnega in je nujno potreben za zvezo z Moskvo; če se ga polaste kontrarevolucijski nastane nevarnost, da bo oborožena vstaja onemogočena. Čim bolj sem takole govoril, tem resnejši je postajal komisar (naposled je bil soglasen z menoj, da je treba poslati del njegovega bataljona za zaščito kolodvora. Vrnil sem se v Smoljni, in ga prosil, da

V. SOLOVJEV

(Nadaljevanje na 10. strani.)

Veliki oktober v partizanih

»Po snegu diše, je rekel gospodar v Rusji, ko se je na hišnem prapredeno s steno, ki je bilo vse prebruto. Stopil je pred hišo, kjer so fantje opravljali svoje jutranje vaje, da bi jim povedal, kako bo skoraj sneg zametel dva pota in steze, ki držijo do Oblakovega vrha in dalje v dolino, v svet, kot so reči partizani. V daljini jih je spremljal povod in še na tihem bal, kako bodo odšel hodili. Večinoma so bili doma iz Vipavske in Krasi, kjer sneg zametel samo za jutranji pozdrav. Ko je videl, da jih ne more motiti in da nimajo časa, da bi se spustili z njim v razgovor, je odšel s trdim umernim korakom hribovskih južan do roba grebena, kjer je bil danes na straži Pantilej. Hotel je z nekom deliti svoje stb.

najbolj navezana. Največja sreča je bila za njiju, če sta ga lahko na potovanjih spremljala kot kurirja. Ko je imel delo doma, sta veselje prosila za strazarenje. Z vrha hribov se je odpiral pogled na ozko dolino in belo cesto, kamor so se stekali vsa pota in steze, ki držijo do Oblakovega vrha in dalje v dolino, v svet, kot so reči partizani. V daljini jih je spremljal povod in še na tihem bal, kako bodo odšel hodili. Večinoma so bili doma iz Vipavske in Krasi, kjer sneg zametel samo za jutranji pozdrav. Ko je videl, da jih ne more motiti in da nimajo časa, da bi se spustili z njim v razgovor, je odšel s trdim umernim korakom hribovskih južan do roba grebena, kjer je bil danes na straži Pantilej. Hotel je z nekom deliti svoje stb.

Vemo, za kaj se borimo in je ni stvari, ki bi nas zaustavila. Nemški vojaki tega ne vedo in v sneg in zamete pojdejo, če jim bodo delali silo. Zima nam bo prihranila nekaj bajk. Lepo bi bilo, da bi zapadel danes, ko praznujemo šestindvajsetletnico revolucije. Ko bi se bregovi pokrili z belino, se mi zdi, da bi prišla moja domovina sem na Primorsko, in vaši hrbi me ne bi bomozvali v sebi, pa je urno pripravil odgovor: »Če bi vaše znanje v oktobru 1918. leta ne bilo, bi tudi ni jutaj ne značali.« Pantilej ni odvrnil ničesar. Le v obeh se mu je prižgala bleščeča svetloba. Iz nje je žarelo neizmeren ponos na Sovjetsko zemljo. Z neba so se med njunim razgovorom pričele usipati snežinke, se vrtele v zraku in lepile na obleko in na tla. Rupan jih je šele sedaj zapazil in otreseel z rokava. »Tako je, kot si hotela, je potprejlnaj Ukrajina po rami in odšel proti hiši.

»Besedovanje je bilo konec in pričeli so vajo. Lojze ni več lovil besed za drugimi, ponavljaj na pot. Kljub temu posamezne vrstice in celotni pesem ter uglajevali izgovorjavanja. Morala je zveneti kot napeta struna, iz nje si moral čutiti veličino Oktobrske revolucije. Tudi oni so bili kovani in uglajeni hrup pisalnih strojev v sosedni hiši. Priprav-

ljali so se, da ponovijo Župančičevo Kovaško, ki so jo naštedirali v zboru, da se nocojnih večer. Določeno je bilo, da pojdejo s Primožem, ki je imel opravka na Vojskem pri sosednji odinici, in ob tej priliki pokažejo, kaj so se naučili. Zvonko je se večerj hudoval na Lojzeta, da je lenoba, ker še ne izgovarja gladko in lovi besede za drugimi. »Kaj ko je s teboj, ali pojdeš?« se je tudi jutro obrnil nar. »Povedal sem ti že večerj, da zaradi mene ne boš šel. Sam več, da nisem vsega kriv, da so krive tiste proletoše. Toda slab partizan bi bil, če bi se ne naučil za današnji dan, ko moramo z delom pokazati, kako nam je pri srcu.« Lojze ni bil nikdar slab partizan. Bil je dober borec in tovariš. Z učenjem je slama malo trda in ni mogel prebosti, da je kdo karal zaradi tega, ker si je že sam dovolj jemal k sre.

Ustavil se je kraj njega in tudi Pantilej je prenehal hoditi gor in dol, da bi videl, kaj mu hoče oči ma se vila nobena beseda in kretnica. Bil je mu pomagata razvozljal vso bino. Bil je Ukrajine iz Odese. Pred vojno je delal v veliki tovarni. Vojna ga je pripeljala najprej v nemško taborišče odcođer so ga mobilizirali v nemško vojsko. Takoj ob ustupu pa je sklenil pobegniti ob prvi priliki. Ponudila se mu je, ko je vojaki transport privozil na tržakvo postajo. Skupno z Vasijem, kolhoznikom iz okolice Rostova, sta bežala iz Trsta in se ustavila šele pri tovarni Antonu, ki ju je potem spremlj v partizane. Često sta pravila o njem, a kolo je bil Anton in s katerega Krasi je bil, ali Dolnjega ali Gornjega, ni smo nikdar mogli zaznati, ker sta pozabila slovensko ime, ki jima je škrat zvenelo še čudno in nič po njihovo. Tovariš Primož ju je pripeljal v našo edinico in ker je znal dobro ruski, sta se lahko vse razgovorila z njim, bila sta tudi nanj

»Kako je, Pantilej, ali te nič ne zebe na straži?« je navel Rupan razgovor. »Naših otrok ni več spraviti s peči, tiščejo se je kot piščeta kokice. Se danes bomo dobili sneg in potem bo tudi za vas hudo. Na Otkli in Križni gori brije burja, prepilja te do kosti in nanaša po dva metra visoke zamete.« Pantilej je najprej odkimal, da ga nič ne zebe in pokazal na rokavice iz debele volne, ki so jih spletli dvijeuskje v Trbišči. »Nič ne skrbite za nas.

»Kaj nam je, da se ne odpravim na pot. Sovražnik je na vseh ovinkih in križiščih in doler ga ne stro, ne do prosta. Uničeval je čustvo srečo, v kateri je začela njegova zemlja po Velikem oktobru. Toda Pantilej je vzljubil to našo deželo, ki ga je bratsko sprejela. Če se bori zanj, se bori za Ukrajino, za veliki Sovjetski Sovjet, za to, kar jim je prinesla boljševička revolucija, za svobodnega človeka. Ljubite se je odprl po očisti, pazil na posamezna vokalna, na človeka, ki je sel po njej in tudi, ko se je razgovarjal z Rupanjem, so jo od strani božale njegove oči.

»Kako je, Pantilej, ali te nič ne zebe na straži?« je navel Rupan razgovor. »Naših otrok ni več spraviti s peči, tiščejo se je kot piščeta kokice. Se danes bomo dobili sneg in potem bo tudi za vas hudo. Na Otkli in Križni gori brije burja, prepilja te do kosti in nanaša po dva metra visoke zamete.« Pantilej je najprej odkimal, da ga nič ne zebe in pokazal na rokavice iz debele volne, ki so jih spletli dvijeuskje v Trbišči. »Nič ne skrbite za nas.

RDEČEARMJCI SE POGOVARJAJO Z LENINOM IN STALINOM

LENIN GOVORI MNOSTICAM NA RDEČEM TRGU V MOSKVI

»Kaj nam je, da se ne odpravim na pot. Sovražnik je na vseh ovinkih in križiščih in doler ga ne stro, ne do prosta. Uničeval je čustvo srečo, v kateri je začela njegova zemlja po Velikem oktobru. Toda Pantilej je vzljubil to našo deželo, ki ga je bratsko sprejela. Če se bori zanj, se bori za Ukrajino, za veliki Sovjetski Sovjet, za to, kar jim je prinesla boljševička revolucija, za svobodnega človeka. Ljubite se je odprl po očisti, pazil na posamezna vokalna, na človeka, ki je sel po njej in tudi, ko se je razgovarjal z Rupanjem, so jo od strani božale njegove oči.

»Kaj nam je, da se ne odpravim na pot. Sovražnik je na vseh ovinkih in križiščih in doler ga ne stro, ne do prosta. Uničeval je čustvo srečo, v kateri je začela njegova zemlja po Velikem oktobru. Toda Pantilej je vzljubil to našo deželo, ki ga je bratsko sprejela. Če se bori zanj, se bori za Ukrajino, za veliki Sovjetski Sovjet, za to, kar jim je prinesla boljševička revolucija, za svobodnega človeka. Ljubite se je odprl po očisti, pazil na posamezna vokalna, na človeka, ki je sel po njej in tudi, ko se je razgovarjal z Rupanjem, so jo od strani božale njegove oči.

»Kaj nam je, da se ne odpravim na pot. Sovražnik je na vseh ovinkih in križiščih in doler ga ne stro, ne do prosta. Uničeval je čustvo srečo, v kateri je začela njegova zemlja po Velikem oktobru. Toda Pantilej je vzljubil to našo deželo, ki ga je bratsko sprejela. Če se bori zanj, se bori za Ukrajino, za veliki Sovjetski Sovjet, za to, kar jim je prinesla boljševička revolucija, za svobodnega človeka. Ljubite se je odprl po očisti, pazil na posamezna vokalna, na človeka, ki je sel po njej in tudi, ko se je razgovarjal z Rupanjem, so jo od strani božale njegove oči.

Dva velika dneva

(Nadaljevanje z 9. strani.)

menjševsko-čerovskij prvaki, zabuhli Dan, Goc, Avksentjev in drugi. Dan je pozdravil prisotne v imenu VCIK in se hkrati hudobno obregnil ob boljševe, češ da hočejo zmedsebojno vojno in «strašno krvoprelitje».

«Tovariši, zavedite se, nikar se ne dajte zapeljati s prigovarjanjem boljševev-uzurpatorjev», je besnel Dan s tribune.

Toda delegati ki jih je razburila odurna Danova kleveta, so povzročili hrup in mu niso več dali govoriti.

«Skopej so tvoji tovariši, ne mi. Boljševikov ne boš sramotil!».

Mnogi izmed navzočih so razkačeni zapustili dvorano. Tudi jaz sem stopil ven in se povzpel v tretje nadstropje. V sobi vojaško-revolucionarnega komiteja je motno gorela majhna električna svetilka. Pri mizi je stal Josip Visarionovič, okrog njega so bili sami vojaki. Njegov obraz je bil utrujen od noči brez spanja, vendar se je — kakor vsakdar — držal vzravnan in čilo. Ogrnjen je bil z vojaškim plaščem.

«Odločili smo se, da nemudoma prevzamemo v svoje roke častnik «Izvestija Centralnega Izvršilnega komiteja». Nikakor ni dopustno, da bi glasilo sovjetov ostalo v rokah menjševikov in oblikovalo s svojo nesnago lastnega gospodarja — sovjete. Poslali smo že zvesto boljševeško vojsko da zavzame brzojavno in telefonsko postajo. Rdeči gardji je zankazano, naj zasede vse mostove in jih zavaruje. Začasna vlada jih je skušala dvigniti in Petrograd prerezati na dve polovici. Če odlašamo, nam preti poguba. Treba je skrajšati menjševsko-čerovskega gobezdanje o Aktini dvorani. Potrebno je, da vsi naši tovariši, tisti, ki so voljni iti z boljševeki, neutegoma zapuste dvorano in odidejo delat vsak na svoje mesto. Ni več časa za besedičenje».

Vsi, ki so bili v komiteju prisotni, so se mahoma odpravili v Aktino dvorano. Razkropili smo se po nji in začeli prepričevati delegate, naj nikar ne poslušajo menjševsko-čerovskega čevkanja in naj se razidejo. Začel se je ropot, ljudje so se gibali proti izhodu. Prvaki zasedanja so mahoma izgubili glavo in z grozo gledali, da se dvorana naglo prazni.

Bilo je že dolgo po polnoči, toda vsi smo bili tako razburjeni, da se nismo niti spomnili na spanje. Stopil sem v vestibul, kjer se je gnella množica ljudi-vojakov in rdečegardistov. Iz njihovih vrst so se kompletirale pehotne patrulje. Neki vzburjeni rdeči gardist je na ves glas prešteval ljudi, ki so mu pršli pod roko ja vsak hip kričal:

«Ena, dve, tri, ti vodiš. Na Livarsko, stopaj! Ena, dve, tri, ti vodiš! K Petim volom, stopaj!»

Ljudje se niso niti zavedeli, kdaj in kako so zleteli na ulico. Občutil sem, kako me je bil prijel za rokav, potisnil k dvema drugima rdečegardistoma in kričnil: «Ena, dve, tri, ti vodiš. Na Nevskega, stopaj!»

Brž nato sme se znašli na pločniku, pogledali drug drugega in se nasmejali. Eden iz naše trojke je veselo dejal:

«Glej ga, smrkavca, ta nas meče, kakor da bi milice pekeli. No, kaj bi, pa pojdemo patruljirat. Zdaj ne bomo več spali.»

Stopili smo na Nevskega prospekt in zavili proti Admirateljstvu. Svetilke na ulici niso gorele, vsenaokrog je bila tema kakor v rogu. Pihal je bladen veter in našelaval suh sneg. Na križiščih so gorele grmade, okoli njih so se grelli rdečegardisti, vojaki, pomorščaki in se hrupno pogovarjali. Na zidovih hiš, ki so jih osvetljevale luči grad, so plesale ogromne sence. Od nekod iz teme so prihajale vedno nove patrulje; ljudje so se grelli pri ognju in nato zopet odhajali, izgubljajoč v temi.

Patruljirali smo po mestu malone do sveta in nadzorovali stráže ob mostovih. Pri Livarskem je privozil mimo nas oklopni avtomobil, za njim je koracilo več odredov rdečegardistov s puškami na jermeni. Ko smo izvedeli, da so na poti v Smoljni, smo se odpravili za njimi.

Med potjo sem vendarle skočil domov — stanoval sem vstrel Smoljnega — menjal obvezo na ranjeni nogi in se za hip odpočil. Ob zori 25. oktobra sem bil zopet v Smoljnem.

Tu so že vsi pripovedovali, da so rdečegardisti zasedli ne samo mostove in kolodvoze, marveč tudi telefonsko postajo, Državno banko, Marinski dvorec, kjer se je namestil Predparlament, in vse glavne prestolniške ulice. V oblasti Začasne vlade sta bila samo še Zimski dvorec in Glavni štab. Zvečer je bila vstaja že v polnem razmahu in oblast je dejansko prešla v roke petrograjskega sovjeta.

Ko sem šel mimo sobe številke osemnajst — ležala je v prvem nadstropju, — sem opazil, da imajo tam neko zborovanje.

«Kaj je tu?» sem vprašal ljudi, ki so stali pri vratih?

«Zasedanje boljševeške frakcije II. kongresa,» mi je nekdo odvrnil.

Preril sem se skupaj z drugimi v sobo. Vsi prostori so bili že zasedeni. Za mizo je stal Sverdlov. Njegov utrujeni obraz je obrasla črna brada, a glas mu je zvenel — kakor vedno — močno in ognjevito. Poročal je frakciji o osnutku znamenite deklaracije «Delavcem, vojakom in kmetom», ki jo mora sprejeti II. Vseruski kongres sovjetov. Predloženi osnutek je bil sprejet brez debate in soglasno; sklenili so, da to priporočijo tudi kongresu. Tudi je neki vojak pomolil glavo skozi vrata in razburjeno zakričal:

«Lenin je v Smoljnem! Takoj pride na zasedanje sovjetova.»

Delegati so planili kvišku in stekli v drugo nadstropje, v Aktino dvorano, kjer je bil tedaj zasedal petrograjski sovjet.

Slišali smo, da je bil Lenin tisto dni nekje v Lesnem. Nihče izmed nas pa ni vedel, da se je Vladimir Iljič že vrnil v Smoljni.

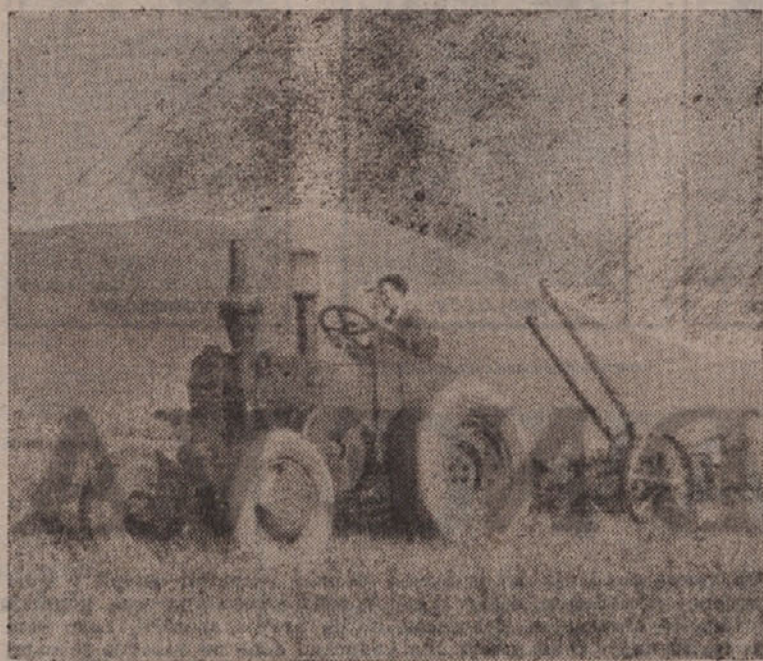
Ko smo pritekli navzgor, je bila Aktina dvorana nabito polna. Lenin se ni prišel, vendar so ga pričakovali vsako minuto. Vsi so bili vznemirjeni in radostno vzburjeni. Kdaj je vstopil Vladimir Iljič, ni menda nihče opazil. Vsi pa so utihnili, ko so ga videli, kako stopa od zadaj s svojo trdno, nekam hitrejšo hojo proti predsedniški mizi. In v tej trenutni tišini je vsem vzbudila pozornost njegova nenavadna vnanost. Velika okrogla glava s širokim čekom je bila odkrita, brki in brada takisto, lica so se zdela mišičnata, a ustne stisnjene. Vse to je bilo tako malo podobno leninskemu obrazu, da so bili izprva vsi nehoti osupli.

Gnojenje sadnega drevja

Sedaj v pozni jeseni je najprimernejši čas za gnojenje sadnega drevja. To opravilo, ki bi ga nihče ne smel opustiti, je za uspeh sadjarstva zelo važno, kajti brez rednega gnojenja ni mogoče pridelati lepega sadja. Tega pa večina naših kmetovalcev-sadjarjev ne upošteva, ker le malokdo gnoji sadnemu drevju. Posebno na slabem je v tem pogledu ono drevje, ki stoji na travnikih ali pa splošno na celini. Drevje na parobku nji dobri vsaj nekaj gnojila iz njive. Sadno drevje nujno potrebuje gnojila. Pomanjkanje gnojila je krivdo, da pri nas v Rečki dolini pa po Brkinih ne pridelamo toliko sadja, kolikor bi ga lahko. Tudi kakovost sadja bi bila mnogo boljša, kar je še celo bolj važno kakor obilnejši pridelek. Vsakdo mora uvideti, da brez rednega gnojenja sadnega drevja ne moremo zboljšati naše sadjereje in zato — ker je zdaj tudi najprimernejši čas — hočem dati nekaj navodil o pravilnem gnojenju sadnega drevja.

Načela za gnojenje sadnega drevja. Namen gnojenja sadnega drevja je ravno isti kakor pri drugih rastlinah, in sicer: nadomestitev redilnih snovi, ki jih je drevo izerpalo iz zemlje, ali pa onih redilnih snovi, ki jih v dotični zemlji pomanjkuje. Glavne snovi, ki jih sadno drevo najbolj potrebuje, so: dušik, fosforna kislina, kalij

Jesenske brazde

JESENSKO ORANJE

Pridelki so večinoma že pospravljani, le repo, krmsko peso in kakšno zelje vidimo še po njivah. Tudi plevel je začel že rjaveti; njegove ploidnice se odpirajo in seme se razsipa po njivi; kjer bo čakalo ugodnega spomladanskega vremena, da ga bo obudilo zopet k življenju. Sem in tja pa naletimo tudi na kakšno njivo, kije že sedaj zorana za spomladansko setev, seveda mnogo jih ne bo.

Zakaj si je ta sosed že sedaj zoral njivo? Ali ima od tega kako korist? Gotovo! Drugače bi tega ne delal, oziroma bi naredil samo enkrat.

Dolgoletne izkušnje nas učijo:

Toda že čez sekundo so ljudje spoznali Iljiča in navdušene ovacije so pretresale dvorano. Lenin je mimo stopil za mizo prezidija in zasedel tam svoje mesto. Ko je nato dobil besedo, se je postavil ob tribuno in začel z gromovitim, trdnim glasom svoj zgodovinski, vsemu svetu znani govor:

«Tovariši! Delavska in kmečka revolucija, o katere neizogibnosti so vam ves čas govorili boljševeki, se je končala... Poslej se začne

njiva, ki leži preko zime v brazdah, je izpostavljena v veliko večji meri učinkom vode in mraza kot nezorana. Mraz drobi grude in napravlja njivo «godno».

Z jesenskim oranjem najbolje spravimo gnoj v zemljo. Preko zime se začne gnoj v zemlji razkrajati in spomladaj dobijo rastline, ki jih posejemo, še mlade lahko sprejemljivo hrano. To ni samo ugodno za jara žita, ki se ne zadovoljijo s svežim hlevskim gnojem, ampak tudi za krompir, pesa in druge okopavine.

Jesensko oranje nam pomaga tudi uničevati plevel. Seme plevela pride v zemljo in spomladaj zgoraj

nja novo razdobje v zgodovini Rusije in sedanja tretja ruska revolucija mora navsezadnje privedi k zmagi socializma...»

Ko je Lenin končal svoj govor, je sedel za mizo, se podprl s koleni in gledal a skoraj na pol zaprtimi očmi na delegate, ki so ploskali; kakor da to navdušenje ne bi veljalo njemu. Zasedanje se je končalo, toda radostno vzburjeni ljudje so še nadalje navdušeno govorili o Leninu...

Vestnik

Zaradi izboljšanja tehničnih naprav namerava čističnica «Aquila» zvečati produkcijo v l. 1948 od dnevnih 10 tisoč na 15 tisoč sedev.

Italijanska vlada je obljubila, da bo plačala Kitajski za račun vojne odškodnine 100 milijonov Ru in 78.498 dolarjev ZDA.

skali. Ko njivo pripravljamo za setev, uničimo s pripravjalnimi deli tudi plevel. Pri spomladanskem oranju pa pride plevel šele takrat v zemljo in skali s setevjo vred, tako da ga pri žitu sploh ne moremo uničevati, (če ni sejano v vrste). Razen tega podorjemo z jesenskim oranjem mnogo plevela, ki preko zime v zemlji gnije in nam tako pomaga gnojiti za spomladansko setev.

Na žalost se v naših krajih jesensko oranje še malo izvaja. Maršikdo se izgovarja in pravi: «Kdo ima pa čas, da bi dvakrat v letu oral njivo». Ni res tako, tudi s tem važnim jesenskim opravilom moramo pričeti, kar na delo!

PADANJE CEN

Pred približno tremi tedni so pričele v Italiji padati cene nekaterim vrstam blaga, kar se je čedaloma občutilo tudi v Trstu, ki je še vedno močno povezan z Italijo v gospodarskem pogledu. Vendar pa moramo, že kar v začetku navesti, da tržaški trg v nižanju cen ne sledi tako hitro italijanskemu kot je bilo to običajno pri višanju cen.

Poudariti je treba, da ne gre za splošno padanje cen, nasprotno, pri nekaterih vrstah blaga je tendenca še kar krepko in celo v porastu.

Pocenili so se prašiči in goveja živina, sirarski izdelki olje in nekatere vrste sadja. Italija je, če oziroma bo v kratkem prejela znatno količine argentinskega govevega in svinjskega zamrznjenega mesa, ki bo mnogo cenejše od svežega. Iz Danske je prispelo 6250 glav goveje živine. Uvozilo se je nadalje 4.200 stotov tune v olju in 100.000 stotov konserviranih rib v skatlah. Zaradi zastoja izvoza padajo tudi cene limon in pomaranč.

Italijanski tekstilni industriji grozi kriza. Razpolaga s ogromnimi količinami blaga, a v inozemstvu je že krepko občutna konkurenca. V Zuerichu so Japonci ponudili svilo po 42 frankov, naker so Italijani znižali ceno svoje svile na 35 frankov.

Italijanska vlada je omejila in podražila kredite, kar je gotovo vplivalo na tekstilno industrijo, da je vrgla večje količine blaga na trg, da bi prišla do likvidnega denarja. Vrednostni papirji različnih italijanskih industrij padajo.

V Trstu se pozna padec cen pri olju, ki se že prodaja pod 600 lir semensko in okrog 800 oljčno. Tudi cene mesa se polagoma nižajo. Posledice velike količine tekstilij po cenah, ki naj bi bile za 30 odstotkov nižje od dosedanjih, še niso opazne. Zeletj bi bilo, da bi bil tržaški trg deležen ne samo negativnih, temveč tudi pozitivnih okoliščin italijanskega tržišča. Solidno podlago pa bo dobil tržaški trg šele takrat, ko bo tržaško gospodarstvo imelo možnost in pogoje za vstop na tržišča zalednih držav. Do takrat pa ni mogoče računati na uravnoteženje tržnih cen, kar je prvi pogoj za vsako zdravo trgovsko delavnost.

vo približno vsako leto in na vsak m² površine pod drevesom 10 g dušika, 15 g kalija, 5 g fosforne kisline in 15 g apna. Če vemo, koliko odstotno je to in on gnojilo in koliko meri površina, ki jo zavzema drevo, si lahko izračunamo potrebno količino gnojila, ki ga moramo potrositi. Če gnojimo za več let, moramo te številke s številom let pomnožiti. S čilskim solitrom ni priporočljivo gnojiti za več let, zato potrosimo to gnojilo rajši vsako leto. Hlevski gnoj je zelo različnega sestava in kakovosti in zato je tudi količina gnojila, ki ga potrebujemo za pognojenje enega drevesa različna.

Kako gnojimo? Gnoj podkopljemo pod drevesno krono, in sicer enakomerno po vsej površini in ne le v bližini debla. V bližini debla je pač najmanj korenin, a največ jih je pod kapjo. Da jih je tam največ, je lahko umljivo, ker tam pada največ padavin. Za tekoči gnoj, to je za gnojnico in vodi raztopljena umetna gnojila (čilski soliter) pa napravimo na površini pod kroho, zlasti pa pod kapjo drevesa več lukenj, ki jih napolnimo s tekočim gnojilom. Najboljši čas za gnojenje je jesen, zato sadjarji podvzajate se za gnojite pravočasno in obilno. Vsemu sadnemu drevju.

Več zelenja in cvetja v sobe

Okrasite svoje stanovanje z različnimi lončnicami, ki tako lepo izpolnijo marsikakšen, sicer prazen kotiček sobe! Kako prijetno učinkuje sveže zelenje na obiskovalca, obenem je okras vsaki, — bodisi strogo moderni — ali pa stari hiši, ki jo vsekakor povzdigne in ji daje nekaj slovesnega. Lončnice so hvaležne in večinoma stalno zelene (izvzete so čebulnice, kot *Amaryllis*, *Calla* itd.), ter ne potrebujejo posebno velike nege. Obče znane vrste so naslednje: *Ficus* ali gumijevac in *Philodendron*, ki imata oba sončne in dekorativne liste, *Clivia*, ki vedno rada in bogato cvete, ter jo je lahko deliti, ali pa obče znani in hvaležni *Asparagus sprengeri* in *plumosus*, razne palme, vse sorte listnatih begonij, kaktuse, sobna smreka in lipa, *Aspidistra* itd.

Da nam lončnice čim lepše uspevajo, ter nam mnogo let krasijo sobe, je treba vedeti, kako z njimi pravilno ravnati. V prvi vrsti je važno pri nakupu rastlin za dom, da izberemo take, ki ustrezajo legi oken dotičnega stanovanja. Marsikdo si je nabavil razne lepe trajnozelenke rastline, a je po kratkem času z žalostjo opazil, da nekatere ne uspevajo in venejo, ter končno uginajo. Prostor pač ni rastlini ugaljal in je zato hirala. Skrbno je treba izbrati primeren prostor za vsako posamezno rastlino. One, ki zahtevajo senco, morajo priti v senčni kotiček, a one, ki ljubijo sonce, pa na svetlo mesto. Tako je n. pr. splošno znani *Asparagus* le tedaj lep in košat, če stoji vedno na istem mestu v bližini okna, a ne tako, da bi ga sončna svetloba drugič dan. Pozimi pa se ga posavi v hladno sobo, ker ne prenaša vročine zakurjenih sob. Tudi mnogo dima od cigarete ali cigar večini lončnic ne ugaja, sigurno pogin pa grozi prej ali slej sobnim rastlinam, če je v hiši centralna kurjava. Le redko katera, skrajno odporna lončarica zdrži ta suhi zrak. Treba je tedaj postavljati več posod z vodo na radiatorje, a še to dosti ne zaleže.

Cvetoča *Acalea*, ki si jo menda vsaka gospodinja želi imeti na mizi, je žal prva, ki takoj uvene in za katero ni rešitve, če se le enkrat zemlja v lončku posuši. Sploh je to zelo občutljiva cvetlica in jo zato zelo ne moremo priporočati.

Tudi kaktuse so zelo priljubljene v modernem opremljenih stanovanjih. Malo je ljubiteljev cvetlic, ki nimajo ali ne želijo imeti vsaj manjšo zbirko teh eksotičnih rastlin. Nega je tu nadvse preprosta in lahka. Samo glede zalivanja in količine sonca so natančne. Tega je namreč lahko kmalu preveč. Glede na to jih delimo v tri skupine, dasiravno je na stotine sort, križancev, cepljenih itd. Prva skupina so one, ki ljubijo senco; to so *Phylakakteje* ali pa listnate kaktuse. Doma so v tropskih pragozdovih, kjer se v senci in vlažnovročem podnebju razvijajo večinoma kot parasiti na drevesih. V drugi skupini so one, ki so za polseno, kot mamilarije in druge njim podobne kaktuse ter končno v tretji skupini vse vrste *Opuncij* in razni *Cereusi*, ki so doma v Afriki in Mehiki ter zahtevajo direktno sončno svetlobo. Sem spadajo še razne *Euphorbije* in sploh sončnice ali *Sukulenti*.

Zbirko kaktuse je zato treba pazljivo sestaviti, ki naj bi stala na eni polici. Če pripeka poleti prehudu sonce, moramo okrog zasenčiti. Zelo ugodno za kaktuse je pa, če jih moremo preko poletja dati na vrt na kak miren prostoriček, v zaščito kakšnega drevesa, da ne trpijo dreveč na soncu ali pa na vetru. Seveda jih moramo čuvati tudi pred kako nevihto, da jih nenaaden naliv ne pokvari. Ne pozabite torej nikdar na kaktuse, če so na vrtu! Občutljive sorte z dolgimi lasmi ali belimi iglami, pa raje kar obdržite v stanovanju, je bolj sigurno. Mnogo dozornosti je treba posvetiti zaliva-

vanju. Marsikatera lepa in dragocena kaktusa je segnila zaradi nepravilnega zalivanja. Posebno občutljive so v tem oziru razne mamilarije, *Cephalocereus senilis*, takolim. »starčeva glava« in sploh vse one, ki imajo bele dolge lase ozir. goste bele igle. Z vrha se ne smejo te rastline nikdar zalivati, ker tam najraje začno gniti. Pravilno se zaliva le zemlja in ne rastlina ter raje premalo kot preveč. Saj so te rastline vajene vročega ter suhega podnebja in hranijo zato v sebi mnogo tekočine, katero pa le pogloma absorbirajo in zato dolgo časa lahko zdržijo brez vode. Če jih delimo (razmnožujemo) priteče iz rane več ali manj mlečna tekočina ter je treba pustiti rastlino več

dni v miru ležati, da se dotično meso posuši in je videti kot s tenko kožico prevlečeno. Tedaj šele ga damo v zemljo, ker sicer segnje, ko zalijemo lonček. Voda naj nikdar ne stoji v podstavku, ker se zemlja sčasoma skisa in korenine začnejo gniti.

Sicer pa velja to pravilo za vse lončnice. Presajati jih smemo le tedaj, če je to potrebno in sicer če začnejo hirati, če je lonec že premajhen, ali pa, če je zemlja že slaba in izrabljena. Vsekakor pa presajamo rastline v času njih počitka.

Močno bodoče kaktuse (*Opuncije*) ne presajaj z roko ali rokavico, temveč vzemi dve ploščati palčici ter tako brez bolečin prestavi rastlino v že pripravljen novi lonec. (Sicer so pa »lesene škarje« za kaktuse prav poceni, ter si jih vsakdo lahko kupi.)

OZEBLINE NA KOŽI

V splošnem prenaša površina telesa dobro mraz ter se le redkokdaj pojavljajo na koži poškodbe. Naravna zaščita proti ozeblinam je maščoba v koži in pa kri, ki se pretaka po finih žilicah skoraj na površju kože. Zlasti na obrazu izločajo lojnice maščobo, ki pokriva kožo in tako zadržuje mraz. Ako manjka na obrazu zadostj naravna maščoba, tedaj se pokažejo okvare, povzročene po mrazu: koža razpokaja, prožnost se izgubi. Na onih mestih, kjer se koža redno in večkrat razteza, n. pr. na vnani strani oči, ob sencih, se zarezajo vdolbine ali gube. Prav tako okrog ust.

Pomanjkanje maščobe se kaže pri plavolasih, slabokrvnih osebah v večji meri kakor pa pri krepkih in zdravih... Veter, ki ostro veje okoli obraza, ovira delovanje lojnic in zato izsuši kožo. Res pa je tudi, da one ženske, ki si posebno goje svoj obraz in ga pretirano čistijo, delajo napak, ker s prepogostim umivanjem in morda s slabim, površnim brisanjem jemljejo koži preveč maščobe. Zato se pozimi ne smemo prevečkrat umivati z vodo, zlasti ne z mrzlo. Za suho polt priporočajo strokovnjaki naslednje čiščenje: Zvečer si umij obraz s postano vodo, v kateri si razmešala nekoliko boraksa, ali z mlačno zavrelco mandljevih otrobov. Po umivanju skrbno osuši obraz in utri v kožo kak odobro masno kremo. Zjutraj natančno izbrisi ves obraz s platneno krpicco, nakar osveži samo oči z vodo, polt pa si namaži zopet prav tenko s srednje masno, nikakor pa ne s suho (brezmaščobno) kremo, ki se kmalu vpije v polt. Ako jo je preveč, obriši obraz čez nekaj časa.

Pod vplivom mraza trpe največ oni deli, ki so najbolj izpostavljeni, t. j. nos, ušesa, roke in noge.

Oblok krvi se zaustavlja, kar se javlja z rdečico in modrino ali celo z manjšimi ali večjimi oteklinami. Ako je huje, se napravijo na g. r. njih delih prstov rok in nog celj. majhni vozli in razpokline ali rane. Roke so naravno večkrat prizadete kakor noge. Slabo rejeni ali pa z nikotinom in alkoholom prepojeni ljudje hitreje in močnejše ozebejo kakor pa krepki in trezni. Mokra obutev in mokre rokavice pospešujejo ozebe. Moški ozebejo navadno na nogah, ženske pa tudi tam, do koder segajo čevlji in na meših. Ako nosijo tudi v hudi zimi tenke svilene nogavice ter skoraj prozorno spodnje perilo, ne ozebe samo koža, nego se lahko tudi notranje pokvarijo za vse večne čase. Zlasti dobe trajno trganje in revmatizem, ki je bil včasih bolezen starcev.

Svojo nečimernost prav drago plačujejo.

Zdravljenje. — Varovati se je treba predvsem nadaljnega mraza s tem, da se pravilno tople oblečemo. Neposredno preden gremo na mrzel zrak, si ne smemo umivati niti obraza niti rok. Da koža ne razpoka, si namažemo obraz, posebno ustnice, vrat, roke z dobro kremo, ki zadržuje mraz. Vse to velja tudi za otroke, posebno za dojenčke. — Ko se vrnemo, se prav tako ne smemo umivati, dokler je koža zaradi močnejšega krvnega obtoka razgreta.

Zmrzla ušesa, nos, noge spoznamo, ako so najprej bele potem pa porde in začno srbeti. Enostavna pomoč je, ako si dotične ude drgnemo s snegom, dokler ne postanejo topli. Potem jih natančno z borovim, cinkovim in če je ozeba zelo huda, z ihtiolovim mazilom. Razumne se, da z zmrzlimi ušesi, rokami,

MOŠKA OBLEKA

Mož nosi ženo na svoji obleki, se glasi neka prislovica. In res, žena, ki dopušča, da hodi mož v umazani obleki ni skrbna terjesla. ba gospodinja. Moška obleka mora biti prosta vsakega madeža ter vedno lepo poravnana in zlikana. Prepogosto likanje z vročim likalnikom ne koristi blagu, kmalu se sveti in postane neznaatno. Zato naj matere vplivajo na svoje sinove in žene na može, da sami pazijo na obleko in se preoblačijo v domačo opravo, takoj ko pridejo domov. Nedeljsko obleko pa je treba lepo po živih naravnati in obesiti, hlače pa obtežiti. Mož, ki dela tako, ima vedno zlikano obleko in žena nima z njo dosti dela.

Mnogo mož je, ki dopuščajo, da jim jed in pljaka kapljajo po hlačah ter jim pepel od tobaka pa-

da po suknhah. Eno in isto obleko imajo na sebi prav dotlej, da ležejo spat, a takrat je dobro, če jo vržejo vsaj po stolu in ne kar na tla. Kdor tako ravna, mu obleka ne more ostati dolgo lepa. Z njo ima žena dan na dan polne roke dela, da popravi to, kar je mož v svoji malomarnosti zagrešil.

So pa še tretja vrste možki, ki bi bili radi lepo oblečeni, pazijo na vse, kar koli so si kdaj nabavili, toda čas ne prizanaša niti človeku niti obleki. Njim veljajo besede: naj bo obleka še taka, da je le suzna, zašita in poravnana, pa je vse v redu, ker se zanemara njena in zamazanega človeka vse ogiblje.

Na vsak način mora gospodinja posvečati moški obleki in obutvi precej skrbil. Vrhnjjo obleko treba večkrat stepati in krtačiti v smeri, kakor tečejo niti, ne pa nasprotno. Večkrat jo moramo pregledati, ali ni na njej kaj poškodovanega in zamazanega, kak gumb odtrgan ali počen, ovratnik zamaščen. Po potrebi treba hlače večkrat zlikati.

Za likanje moške obleke potrebujemo težak likalnik, malo deško likalnice, ki ima obliko rokava ter je pritrjena na podiznik, da stoji in lahko natakemo rokav nanjo, dalje trdo nebasano, jajčasto, podolgovato, dobro pristo blazinico, ki jo pri likanju podložimo pod obleko tja, kamor ne moremo vtakniti deske. Krpa, preko katere likamo, ne sme biti pretanka ter ne sme puščati na blagu nitk ali kosmičev. Pri likanju moške obleke treba povsem paziti, da para, ki se proizvajajo, ko gladimo z vročim likalnikom po vlažni krpi po obleki, prodre temeljito v blago. Vendar sukuje ne smemo tako dolgo likati po istih mestih da bi se krpa docela posušila, ker dobi sicer likano blago, čuden blešk. Za to nekoliko vlažno krpo hitro odstranimo s polikanega mesta, ki ga potolčemo s hrbotom ščetke, da paro izčlenimo. Kjer so šivi, ne smemo zelo pritis-kati, ger se tam prav tako rade pokažejo svetle črte. Pri likanju hlače vemo, da položimo šiv na šiv, a preden to atorimo, treba še posebej nategniti hlače in preko vlažne krpe izgladiti vdolbino. Potem šele likamo hlače kakor ponavadi natančno po niti roba, ki naj sega spredaj približno do začetka žepa, zadaj pa do sedla. Pri likanju hlače likamo preko krpe prav do suhega.

Da okrogline na ramenih suk-nje lepo zlikamo, podložimo okroglo blazinico in likamo ta mesta takorekoč v rokav. Na rokavu je naznačen samo spodnji rob, toda le od rok do začetka komolca. Ves ostali rokav likamo brez robov. Hrbet in prednji del likamo, na deski. Pod pazduho si pomagamo z blazinico, ki jo uporabljamo tudi pri zavilkih (rev-rjih) na ovratniku. Tu ne delamo z železom nikakih robov, nego naravnavamo fazono z roko. Paziti je treba, da se blago ne razvleče. Zlikamo sukuje zapuemo, jo nekoliko nagačimo z zmečkanim papirjem ter obesimo na obešalnik, ki ima obliko ramen. Tako naj se popolnoma osuši.

Moda

Na sliki vidimo lepo jopo, pod katero je pulover brez rokavov. Za jopo potrebujemo 650 gr volne, za pulover pa 250 gr; pletilke štej. 3.

Kako pletemo: prva vrsta same leve; druga vrsta same desne; tretja vrsta dve levi, dve desni; četrta vrsta dve levi, od dveh desnih najprej drugo in potem prvo plesti desno. Te štiri vrste ponavljamo.

Ta način pletenja zahteva zelo malo časa in še posebno poudarja moderno linijo jopice.

TRŽAŠKA KUHINJA

Nedelja: Riž in jetra na juhi, nadevan puran, solata, jabolčni zavitek.

Večerja: Dušeni vampi, ocvrt krompir, solata in sadje.

Ponedeljek: Rižot s cvetačo, goveje pogačice (iz mesa prejšnjega dne) Kislo zelje in ocvrt krompir, kompot.

Večerja: polenta z guljažem, radič, počen kostanj.

Torek: Mineštra iz fižola in testenin, krompirjevi kolački z marmelado.

Večerja: Nadevane sipe, krompirjeva solata, kompot.

Sreda: Testenine s paradižnikovo omako, klobase s hrenom, ocvrta jabolka.

Večerja: Zrezki, zeljnata solata, kuhan kostanj.

Četrtek: Testenine na juhi, goveje meso, leča, sadje.

Večerja: Polenta s paradižnikovo omako; sir, hruške.

Petek: Jota, palačinke.

Večerja: Ocvrte ribe, krompirjeva solata, kompot.

Sobota: Zdrobovi, cmoki na juhi, guljaž s krompirjem, solata.

Večerja: Makaroni z maslom in parmezanom, kruhov naraštek, kava.

Rižot iz cvetače:
1/2 kg cvetače parmezan
česnj 1 uro.
70 gr. olja
500 gr. riža

Cvetačo skuhamo, jo ocedimo in zrežemo ter dušimo na olju, v katerem smo zarumenili česen. Dodamo riž in zalivamo z vodo, v kateri smo kuhali cvetačo.

NASVET

Suha koža. Gube in pregibi, znaki starosti, se pojavijo zelo zgodaj pri suhi koži. Pomanjkljivo kroženje krvi zahteva pri naraščajoči starosti, da dovajamo staničju hrano. To dosežemo v zadostni meri, če viremo čez noč v kožo na obrazu dobro masno kremo. Pri popolnoma suhi koži uporabljamo lahko tudi dobro olje za obraz. Moramo pa to vztrajno delati vsak večer, tudi še potem, ko smo opazili ugoden učinek mazila. Razpokanost in črte izginejo, obenem z njimi tudi vse gube in gubice, ki so se tu in tam že pojavile. Zene s suho kožo na obrazu se morajo čim bolj izogibati rebe kozmetičnih praškov (pudrov) ali se vsaj omejiti na čim manjše količine.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

Katarina Lorimer, 35-letna lastnica prodajalne umetniških stvari, je kupila Holbeinovo miniaturo slike »Gospa z nageljnic«. Namerala jo je prodati, da opomore svoje mu omajanemu gnotnemu položaju. Katarina, ki se je s svojo sposobnostjo povzpela do lastnega podjetja, je z vso nežnostjo skrbela za svojo nečakinjo Nancy, zaročeno z Američanom Chrisom Maddenom.

Medtem, ko spočetka Katarina ni imela do Maddena zaupanja, je na poti v Ameriko (kamor je potovala tudi Nancy na turnejo) spoznala, da ga ljubi. Ni hotela kahliti sreče svojji nečakinji in rada bi se umaknila. Madden in Nancy sta sklenila, da se čez en teden poročita.

Zdelo se je že, da je kupčija z miniaturo propadla, ker se je Brandt smrtno, ponesrečil; vendar je sliko kupil trgovec Ascher — za koga, Katarina ni vedela. V tem je prišel Madden in s Katarino sta se odpeljala v neko restavracijo na zasneženih hribovih. Tu je Madden Katarini razodel svojo ljubezen do nje. Katarina, ki ni tajila, da ga tudi ljubi, ga je opozarjala na Nancy in njeno družbo.

»Kako velike stvari!« je še vzkliknil z vznemirjenim tonom.

»Ne, ne! Meni se zdi to zelo zanimivo«, je odvrnila Paula. »Ste imeli plazove? Prosim te, John, daj mi cigareto!«

Katarina je lahno zardela. Tudi Bertram jo je opazoval. Toda ona se je z mirno gotovostjo približala Nancy in sedla poleg nje.

»In ti, povej mi, si imela težek dan?«

Nancy je vihtela prazen kozarec.

»Enostavno grozen za nas vse«, je navdušeno vzkliknila. »Hvala Bogu, da bomo v ponedeljek začeli! Bert! ravna z nami kot s cirkuškimi živalmi! Skoči! Jumbo! Skozi obroč! Pazi na bič! Toda zdaj se je vrnil Chris in jaz sem srečna! Sedaj bomo šli skupaj ven in imeli bomo lep večer. Krasno bo! Popij koktail, Katarina!«

Katarina je odklonila. Po mrzlem in čistem gorskem zraku jo je toplo vzdušje, polno dima, navdajalo z občutkom slabosti. Opazila je, da Madden sploh ne pije. Obrnila se je proti Bertramu:

»Ste zadovoljni s skušnjami?«

Smejal se je, iztegnil noge in zagonetno opazoval konice svojih čevljev.

»Morda sem jaz kdaj zadovoljen? Toda nekaj vam lahko povem in to je, da ta vaša nesramna nečakinja ni ravno brez talenta!«

Nancy se je spačila.

»Razsodnik mi je napravil poklon! Bravo, Jumbo! Poskoči še enkrat! Naj kdo odpre radio!«

Mladji Sidney je sprožil prekinjalo in Nancy je pustila Maddena, da si je medtem našminkala ustnice. Z natančno in sigurno potezo je raztezala šminko, ki se je popoloma ujemala s škrlatnim emajlom njenih nohtov.

Še enkrat je Katarina občudovala čar in živahnost, ki je izhajala z njenega obraza. Morda so bile obrvi malo preveč obrite in morda so bila njena usta malo fantastično našminkana, toda čelo je bilo lepo vzbočeno in oči so imele nenavadno lepoto. Čeprav so bile vse njene kretnje pretvorjene, vendar jim ni bilo mogoče odrekat neprisiljene in mladostne ljubečnosti. Zdrznila se je. Ne! Nikoli! Ne bi ji mogla storiti zlega! Nancy je morda imela svoje napake, bila je egoistična, hladna in prezrela za svojo starost, toda kljub temu je bila še majhna deklica. Ko bo postala bolj zrela, se bodo razvile vse dobre lastnosti, ki so sedaj še skrite v njej. Poroka z Maddenom ji bo odprla nov svet in predvsem si bo ustvarila drugačne pojme o življenju.

»Kaj pravite, Pridete ali ne,« je vprašala Nancy. »Lahko bi šli na večerjo v Rainbow in nato bi šli poslušat nove tirolske pevce.«

»Zdi se mi, da nimam volje iti danes zvečer še ven, Nancy.«

»Zdi se mi«, se je vmešala Paula, »da so hribovci malo trudni.«

»Ljubi moj«, je nasprotovala Nancy s pobalinsko šalivostjo, »ti res ne boš prizadel tega svoji mali vijolici! Moje sladko dete bo zelo ljubeznivo s svojo malo vijolico!«

Celo Bertram je bruhnil v smeh. Bilo je v resnici smešno videti in slišati Nancy kako oponaša ameriškansko pačenje.

Samo Madden, ki je zamišljeno gledal v tla, se ni pridružil temu izbruhu veselja. Čutil je na sebi Katarinin pogled. Naposled je prikimal in vstal.

»Dobro Nancy, pridem.«

Napravili so se za odhod. Sidney je naglo popil še en koktail in Bertram je pomagal Pauli obleči plašč. Toda Katarina se je izgovorila, da jo boli glava in ni šla z njimi: želela je, da ostaneta Nancy in Madden sama. Posila je nebo, da bi se med njima vse uredilo in njena molitev je izvirala v resnici iz globine srca.

Osemnajsto poglavje

Prihodnje jutro je imela Katarina poslovni sestanek v Riverside Drive z neko gospo Van Beuren, ki je — kot ji je Breuget povedal — kazala zanimanje za njene stenske preproge iz Beauvaisa.

V resnici te preproge sploh niso bile njene, ampak jih ji je zaupala pariška tvrdka Richet et Comp. in če bi uspelo, da jih dobro proda, bi imela pri njih dober dobiček.

Zahvaljujoč se sposobnosti samoobvladanja, ki je bila ena izmed najpomembnejših potez njenega značaja, je Katarina zopet zadobila svojo neprisiljenost. Oblečena v kostim je že bila točno ob devetih v zvezi s svojo pisarno. Breuget, ki se je še bolj svetil kol ponavadi, jo je čakal.

»Sem že vse zavil, gospodična Lorimer, lahko kar vzamemo omoč; je napravljen.«

»Dobro.«

Breuget si je smeje se mel roke.

»Nisem že od prvega dne dejal, da se bomo začeli zopet dvigati? Preproge bomo prodali. Letos bomo napravili sijajne posle.«

Napravil je majhen gib z glavo, poln obljub, šel prvi naprej, poklical taksij, z vso pozornostjo pomagal Katarini vstopiti, dvignil v voz svoj dragoceni omoč in nazadnj prisedel tudi sam.

»Čudno je, gospodična Lorimer«, je dejal, ko je udobno sedel. »Postavil sem Ascherja na zaslišanje po vseh pravilih, toda nisem mogel zvedeti prav ničesar od njega, kar se tiče kupca miniature.«

»Ni mogoče, da je igral dvojno igro?«

»Ne, moj bog, saj mi smo izven te zadeve! Toda vsekakor je čudno! Tako slavno delo je naenkrat zginilo s tržišča, kot bi ga kdo spihal!«

»Niste, dejali, da je šlo morda za Sharpa?«

»Ne, ne, ni bil on. To prav dobro vem. Sharp je zvest predrafaelitom.«

»Ni mogoče, da bi jo Ascher vzel zase?«

»Ne! Zagotovil mi je, da jo je že oddal svojemu odjemalcu.«

»Da«, je vzdihnila zamrmrala Katarina, »čudno je. Toda ne razbijajva si glave! Obrniva stran... Misli na svoje načrte!«

Ko sta dospela v Riverside, sta se ustavila pred hišo s karakteristično streho z naprej štrlečimi opekami, z okni ukvirjenimi s keramikami in z lepim vhom iz točnega železa. Ves videz tega bivališča je pričal, da je bilo nekoč slavno in da je še nosilo sledove nekdanje slave.

Gospa Beuren se je bila zaljubila v preproge, toda ni vedela, kje bi jim našla mesto. Bilo je preveč slik na stenah jedilnice in preproge se niso prav nič skladale s salonom v prvem nadstropju.

Katarina je malo govorila. Sledila je po hiši gospe Beuren in jo pazljivo poslušala. Toda čim je zagledala vhod, je uvidela, da bi tu bilo idealno mesto za preproge.

»Ste zadovoljni z vhom?« je vprašala.

Gospa Van Beuren je dvomljivo pogledala okoli sebe.

»Zdi se mi, da razmerja niso pravilna.«

»Tedaj dovolite, da napravim poizkus. Postal bi lahko najbolj sugestivno mesto cele hiše.«

»Prav storiš, če pospraviš«, je končno rekel Dimač. »Jaz hočem naprej.«

»Slaboten si kakor dete. Nikamor ne moreš. Kam se ti tako mudi?«

»Čok, po najdragocenejšo stvar grem, kar je je v Klondiku. Ne morem čakati. To je vse. Pospravi! Povem ti, po najdražjo stvar na svetu grem. Dragocenejša je zame kot jezera in cele gore zlata, dražja kot lov na medvede in uživanje medvedjega mesa.«

Čok je izbuljil oči. »Za Boga, kaj je to?« je vprašal hripavo. »Ali se ti je morda zmešalo?«

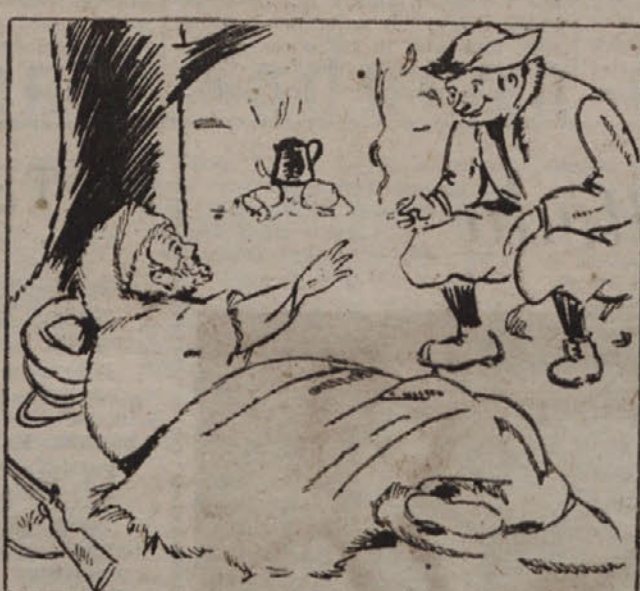
»Ne, ne, jaz sem povsem pameten. Morda mora človek res za nekaj časa nehati jesti, da vidi stvari prav. Vedi: videl sem stvari, o kakršnih se mi ni nikoli sanjalo, da so na svetu. Vedi: zdaj vem, kaj je ženska, da, zdaj vem.«

Čok je široko odprl usti. Okoli usnic in v kotih oči se mu je začel nabirati hudomušen posmeh.

»Prosim te, Čok, nikar«, je rekel Dimač nežno. »Ti tega ne veš, jaz pa vem.«

Čok je požrl nasmeh in se premislil. »Hm!« je dejal. »Ni mi treba ugibati njenega imena. Drugi so šli tja gori, da začno z osuševanjem Jezera presenečenja, Joy Gastellova se je pa odločila, da ne pojde. Tam okoli Dawsona postopa in čaka, ali se vrnem s teboj. In prisega zares, da proda vse svoje imetje, če te ne bo, najame armado strelcev, odide z njimi v deželo karabujev in izstrelji ves gnoj iz starega Snassa ter vse njegove drhali. Zdaj pa, če moreš malo brzdati svoje nemirne konjiče, zložim svoja šila in kopita in sem pripravljen mahiniti jo s teboj nazaj.«

PRIREDIL IN NARISAL MILKO BAMBIČ

Nato je nekaj dni brez hrane potoval proti zapadu in končno dospel do reke, ki jo je spoznal za Klondak. Krenil je pod samotni borovec, kjer se je zgrudil nezavesten. Bil je že mrak, ko ga je predramilo zaspano čvkanje snežnih jerebic, ki so prišle prenočevati na drevo. Bilo jih je 9 in v svoji nevednosti in zaspanosti so se le nekoliko vznemirjale, dokler jih ni Dimač s tresočimi se rokami vseh postrelil. Tedaj se je začel smejati in jokati, ne da bi vedel zakaj. Prvo jerebico je pojedel kar surovo. Nato je zaspal, da bi ptičvo življenje prešlo v njegovo. Ko se je sredi noči prebudil, je zanetil ogenj ter do jutra pekel in jedel. Nakar je zaspal in spal tja do prihodnjega dne.

Ko je zopet odprl oči, se mu je zdelo, da sanja, kajti pred njim je sedel Čok ter kahal kavo in kadil cigareto. Bila je pristna.

»Tudi ta fižol in slanina nista sanje«, je veselo pokimal Čok.

Medtem ko je eden jedel in drugi kahal, sta si pripovedovala o preteklih doživljajih.

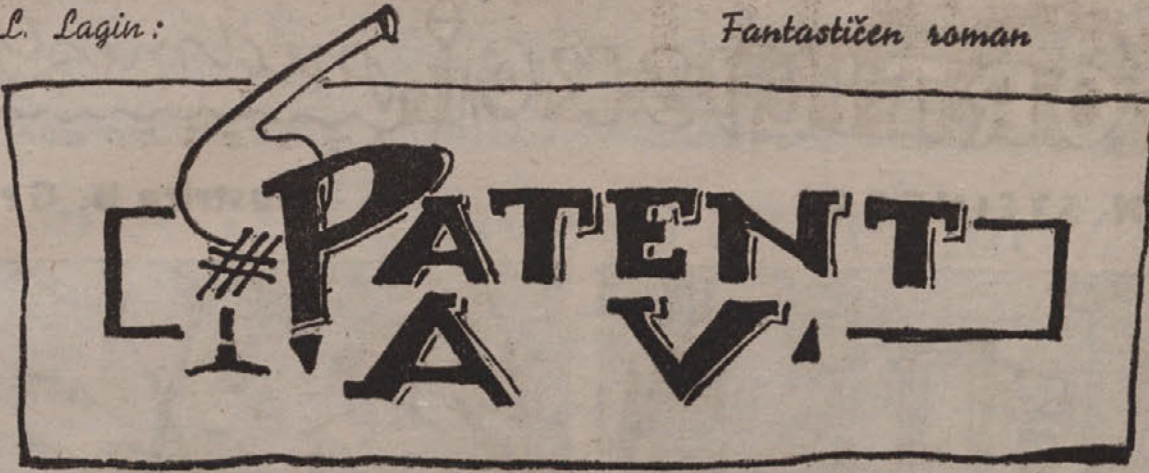
»Snass se ti je nalagal o moji smrti, da ti vzame pogum do bega. Toda sedaj sem tu. Slutnja mi je pravila, da te bom tu našel sestradanega. Zato sem zapustil čolne rešilne ekspedicije, ki jih niže ob rekah zadržuje led.«

Solznih oči je Dimač stisnil Čoku roko, a v prsih se mu je nekaj toplega gibalo.

K O N E C

L. Lagin:

Fantastičen roman

Mlad zdravnik Stifen Popf je prišel v Bakbuk, iznašel je preparat za pospeševanje rasti organizma in svojo iznajdbo preiskusil na dveh pritlikavcih. Eden od njiju Padrele, solastnik bogate tvrdke, je prosil Popfa, naj mu proda svoj patent. Popf je ponudbo odklonil in njegova žena Berenika, užaljena, da je njen mož zavrnil bogastvo, je odpotovala s Padrelejem v Mesto velikih žab.

Avrelij Padrele se je sestel s svojim starejšim bratom Primom Padrelejem, toda bil je zelo razočaran. Ceprav sta si bila prej z bratom najboljša prijatelja, ga Primo Padrele ni hotel pripoznati zato da bi si prisvojil vse premoženje.

Odslovil je Karba, ne da bi se česa domislil. Prehodil je v svojem kabinetu najmanj pol ure in še mu ni prišlo nič na misel. Tedaj je izčrpan legel na divan, vedoč, da si mora najprej opomoči in odpočiti. Nenadoma ga je obšla misel, ki je bila čudovito preprosta. Avrelij se je tako izpremenil, da ga ni bilo mogoče prepoznati. Tem slabše za Avrelija. Primo Padrele je sklenil, da ne bo spoznal brata. Telefoniral je v »Zavoro«, pojasnil, kako se razvija »bakbuška operacija«, se dokončno utrdil v svoji odločitvi in se začel ukvarjati z vsakdanjimi posli.

Toda kar koli je delal, vedno so mu misli uhajale na svidenje z Avrelijem. Čakal je to svidenje z zoprnim občutkom človeka, ki si mora dati izdreti zob.

Celo če bi dorastli Avrelij ne bil tako podoben Uriju Padreleju, je gospod Primo že po prvih neznančevih besedah spoznal, da stoji pred njim v resnici njegov brat. Prejšnjega Avrelija je spoznal iz vseh njegovih navad, po tem, kako se je smejal, po kretnjah, po besednem izražanju, da niti ne govorimo o njegovih značilnih vzklkih in posebnih besedah.

Za trenutek se je gospodu Padreleju zasmil nesrečni Avrelij. Ah, kako lepo bi živela, če ne bi bil zrastle!

Toda preteklosti ni možno priklicati nazaj, zato je gospod Primo začel izvajati načrt, ki naj bi mu ohranil bogastva tvrdke.

In prav zato se je Primo Padrele z naporom dvignil z naslanjača, se oprl z dlani na pisalno mizo, uprl svoj zelo resni in mirni pogled v Avrelijeve oči, ki se je slej ko prej smehljaj, in vprašal v presledkih:

— Povejte, prosim vas, dragi prijatelj, kam ste dali mojega nesrečnega brata Avrelija?

ENAINDVAJSETO POGlavJE

ki vsebuje nesporne dokaze o mehkosrčnosti Prima Padreleja in odkritosrčnosti Ogasta Karba.

Toda Avrelij ni takoj doumel smisla stavka, ki ga je izrekel brat. Pretkano je pomežiknil gospodu Primu in začel iskati na njegovem kamenitem obrazu vsaj senco smehlija. Toda smehlija ni bilo, poglavar tvrdke je gledal nanj, kakor gleda preiskovalni sodnik zločince.

— Dovolj, dovolj! — je rekel tedaj Avrelij osuplo. — Vprašal si me, — kam sem dal samega sebe?

— Mojega brata Avrelija, — ga je popravil Primo Padrele.

— Saj sem vendar jaz tvoj brat Avrelij, trdoglavec! — je vzrojil Padrele mlajši. — Saj ti to zadržujem že celo uro!

— Priznajte, — je mirno pripomnil Primo Padrele, — da je možno trditi kar koli. Jaz morem zase izjaviti, da sem sveti Frančišek Asiški. Vendar pa bi najbolj lahkoveren človek zahteval za to dokaze.

— Kaj pa brazgotina na prstu? In vrojeno znamenje?

— Medicina dela danes čudeže. Zlasti če gre za nagrado, ki znaša polovico premoženja bankirske hiše »Brata Padrele.«

— Odgovorim ti na katero koli vprašanje, ki se nanaša na tvoje življenje, na moje življenje!

Hočeš, da greva po hiši in ti povem o vsaki sobi, o vsakem služabniku takšne podrobnosti, ki jih more poznati samo človek, ki je vse življenje prebil v naši družini...

— Na primer, lakaj... — je hladno pristavil Primo Padrele. — Lakaj lahko pove in očitno je že povedal vse podrobnosti o življenju moje družine, ljudem, ki iščejo pri tem korist. Kajpada, za dober denar...

Avreliju se je stemnilo pred očmi. Šele zdaj je začel dounevati vso strahoto svojega položaja. To, kar je govoril Primo, je bilo logično in okrutno kakor smrtna obsodba.

Primo Padrele je medtem zamišljeno nadaljeval:

— Priznati moram, da nisem takoj razumel, kaj me zadržuje, da ne pokličem policije in jo prosim, naj vas aretira...

— Glej, glej! — je vzklknil Avrelij in zardel od ogorčenja. — Da bi me aretirali kakor sleparja!

— A, zdajci je nadaljeval Primo Padrele, kakor bi na glas razmišljal, — a zdajci, ali ste v resnici moj brat? Vtaknem vas v ječo! Moj bog! Poglavar bankirske hiše »Brata Padrele« je vtaknil v ječo lastnega brata in polnopravnega solastnika tvrdke! In iz kakšnega vzroka? Zaradi sleparije! To je vendar pohujšanje za ves svet! Ne, tisoč in tisočkrat moram premisliti, preden se odločim za ta korak! Vendar ne morem dopustiti, da bi policijski uradniki in novinarji trobili na vseh križiščih v svet ime mojega ljubljenega in globoko nesrečnega brata...

— Imam! — je poskočil Avrelij od radostnega razburjenja. — Pokliči semkaj Ogastes! Z njim sva prepotovala ves svet. Tu ne pomaga noben lakaj. Povedal bom take podrobnosti, ki morejo biti znan samo meni in njemu.

— Ali govorite o Ogastu Karbu, tajniku mojega brata? — je vprašal Primo Padrele.

— Da, o svojem sekretarju, za vraga! — je vzrojil Avrelij. — Tisti, ki si mi o njem govoril, da je preveč podoben angelu, da bi mogel biti poštenjak.

— Moj bog, kako klepetav je vendar moj dragi bratec! — je rekel Primo Padrele in dvignil oči k stropu. — Besede, ki mu jih je rekel na štiri oči, so postale last tujih ljudi!... Dobro, poklicala bova Ogasta Karba.

Vdani tajnik se je že davno mudil v čakalnici. Takoj je stopil v kabinet, srečen, vesel življenja, pripravljen biti na uslugo. Mnogo je pričakoval od nenavadnega snidenja bratov. Poleg tega je ležalo v žepu njegovega sukničiča dragoceno pismo doktorja Popfa. Jutri, ko bodo temu neznanemu doktorju brzojavno nakazali sto tisoč, bo končno zvedel za njegovo ime in naslov. Tedaj si izprosi dan ali dva dopusta, se popelje k njemu in mu predloži njegovo pismo, ki vsebuje nesporen dokaz, da je doktor delal poizkuse na ljudeh. Doktor bi bil pravi norec, če bi se branil izročiti. Ogastu Karbu polovico svojega honorarja. Za poizkuse na ljudeh ga ne bodo pohvalili.

Ko je vstopil v kabinet tvrdkeinega poglavarja, je bil Ogastes Karb poln sijajnih nad. Toda hladni uradni obraz Padreleja starejšega in Avrelijeva potrtost nista bila v soglasju s tem, kar je tajnik pričakoval videti, in v mislih si je velel: »Prijatelj Ogastes: napni ušesa! Da te kaj ne zadene, kar bi ti utegnilo za vedno pokvariti kariero. Tu ni nekaj v redu!«

Avrelij mu je hotel steči naproti, toda Primo Padrele ga je ostro posvaril:

— Prosim vas, dragi prijatelj, da se za zdaj ne razgovarjate s tajnikom mojega brata, — in Avrelij se je zopet spustil v naslanjač.

»Dragi prijatelj!... S tajnikom mojega brata! — je odmevalo v glavi Ogasta Karba. — Čudne besede!... Gospod Primo ni mogel prepoznati brata v pol ure... Kaj naj to pomeni?...«

— Povabil sem vas, — je nadaljeval medtem Primo Padrele, — da bi si ogledali tega gospoda. Dobro ga pogledajte in povejte, ali ga poznate?

Če bi bil na mestu Prima Padreleja kateri koli drug človek, bi utegnil Karb pomisliti, da je vse to šala, da hoče Primo prestrašiti, celo nekoliko mučiti brata, zato, da bi se čez nekaj minut zakrohotal in ga krepko stisnil na prsi. Toda Primo Padrele ni bil iz vrste šalivcev.

Medtem ko je neprestano mrzlično razmišljal, kakšno pot naj ubere, se je Ogastes Karb delal, kakor da se je zagledal v obraz Avrelija Padreleja, v zadregi razširil roke in izpregovoril:

— Žal mi je, gospod, toda nimam časti poznati tega gospoda.

Doslej je vse šlo pravilno. Avrelij Padrele ni mogel biti jezen nanj, ker mu je Ogastes Karb obljubil, da ne bo ničesar povedal o njunem snidenju, in je navidezno tu prvič videl odraslega Avrelija. Bil je celo dolžan, da ga ne sme takoj spoznati. Prav tako je moral tudi Primo Padrele upoštevati to okolnost. Ne, doslej ni imel nobeden izmed obeh bratov vzroke, da bi se jezil na Karba.

— Bolje ga pogledajte, — je rekel ukazujoče Padrele starejši. — Vidite, ta gospod zatrjuje, da je vaš gospodar.

Bosa je trditev, da je možno doseči pristno in resnično kariero, če imaš poleg sreče in prožne vesti skrbno vnaprej sestavljen delovni načrt! Kaj šel! Življenjsko pot Ogasta Karba je odločila hipna nadahnitev, ko mu je nenadoma šinila v glavo misel, kaj pa, če gospod Primo ne mara prepoznati svojega doraslega brata? V eni sekundi je naredil sklep, ki je bil v čast njegovemu poslovnemu daru in odločil o vsej njegovi nadaljnji življenjski poti: sklenil je, da izda svojega gospoda in ga ne prepozna, potem pa naj bo kar koli! Tvegaj je ogromno, konec koncev se je Avrelij utegnil pobotati s Primom. Primo pa je utegnil sam pripoznati Avrelija. V obeh primerih je torej Ogastes Karb tvegaj, da pride ob službo. Če bi torej uganil pravo željo tvrdkeinega poglavarja, ga je čakala v resnici sijajna bodočnost.

— Oprostite, gospod, — je odgovoril Padreleju starejšemu in upodobil na svojem porcelanastem obrazku največje začudenje. — oprostite, toda moj gospod ni prav nič podoben temu gospodu. Naj začnem morda s tem, da je moj gospod... e... e... kakor bi se izrazil, mnogo manjše postave...

— Priznajte, Ogastes! Ukazujem Vam, — ga je prekinil Avrelij. — Gospod Primo že ve o najinem srečanju. Jaz sem mu vse povedal!

Ogastes Karb je prebledel, gledal Padreleju starejšemu v oči in izpregovoril neodločno, vsak trenutek pripravljen na umik.

— Oprostite, gospod, toda ni mi znano, o kakšnem srečanju govori ta gospod. Jaz ga vidim prvič v življenju.

Vsesal se je z očmi v negibni obraz Padreleja starejšega, toda nič takega ni utegnil opaziti, kar bi mu pokazalo nadaljnjo pot, ki se je mora držati.

Zato pa je Avrelij prebledel do poslednje žilice.

— Kakšna vražja igra je to? je vzklknil z nepričakovano tankim glasom. — Govorim o našem sobotnem srečanju v restavraciji »Kortec«!

Ogastes Karb je začudeno dvignil svoje pravilne obrvi nad belimi trepalnicami:

— Zelo obžalujem, gospod, toda moja sredstva mi ne dovolijo, da bi hodil v take restavracije... V »Kortecu« sem bil samo enkrat v pretekli zimi, ko sem spremljal svojega gospoda. Samohvala se mi upira, gospod, toda moja prerojena poštenost in globoka vdanost koristim tvrdke...

— Ne brijte norcev, Ogastes! — je vzrojil Avrelij. — Kaj Vam je skočilo v glavo, da se meni od-povedujete? Ali ste se naveličali delati pri meni?

— Gospod Primo! — je vzklknil z jokavim glasom Ogastes Karb. — Prosim Vas, da me brinite pred to surovo osebo, ki mi je popolnoma neznana!

— Prav imate, Ogastes, — mu je odgovoril tvrdkin poglavar. — Kličem tega gospoda na red.

ARTAMONOV

(Odlomek)

Roman »Artamonov« je med poslednjimi deli velikega sovjetskega pisatelja M. Gorkoga. V njem je orisan začetek, rast in konec meščansko-kapitalistične redbine Artamonovih, ki si je kopicila premoženje z žulji delavnega ljudstva. Priobčeni odlomek zaključuje roman.

Artamonov si je z dlanjo potegnil po obrazu in bradi, se s hladnimi prsti potipal za uho in pogledal okrog sebe. Ležal je ob slepi, nezastekleni steni hladnice; ležati je bilo trdo, odet je bil s svojim ponošenim lisičjim kožuhom in na sebi je imel debel zimski suknjič. Vendar — vroče mu je bilo. Ni si mogel razložiti, zakaj je tu? Mogoče je v hiši veliko čiščenje pred praznikom? A kak praznik bo? Zakaj sta konja na vrtu in vojak pri kopalnici? In kdo je ta, ki rjove na dvorišču:

»Neumen paglavec ste, tovariš! Kako? Ljudje so trudni? Za trudnost je še prezgodaj! Ko bi le ne bilo bedakov...«
Kričali so daleč nekje, toda krik ga je ogluševal in mu povzročal šumenje v glavi. In bilo mu je, kakor da nima nog; od kolen navzdol se noge niso gibale.

V hladnico je stopil nekdo, ki je bil zelo širok in je imel na glavi kosmato kučmo; s seboj je prinesel hladno senco in močan duh po katranu.

»Je to — Tihon?«

»Kdo drug...«

Tihonov godrnjavi odgovor ga je takisto oglušil. Stari domači hlapec je razprostrl roke, kakor da bi zaplaval nad škripajočim podom.

»Kdo je ta, ki se dere?«

»Zaharka Morozov.«

»A kaj dela tu vojak?«

»Vojna je.«

Artamonov je pomolčal in vprašal:

»Celo do nas je prišel sovražnik?«

»To je vojna proti tebi, Pjotr Iljič...«

Gospodar je strogo rekel:

»Ne norčuj se, stari bedak; jaz ti nisem tovariš!«

Začul je mirni odgovor:

»Poslednja vojna je, zdaj ne marajo nobene več. In zdaj smo vsi tovariši. Za bedaka pa sem bogme prestar.«

Jasno je bilo, da se mu Tihon roga. Glej ta mah je brez občesti sedel gospodarju k nogam, ne da bi vzel kučmo z glave. Na dvorišču je nekdo s hripastim, trgajočim se glasom ukazoval:

»In da se po osmih nihče ne pokaže na ulici!«

»Kje je žena?« je Artamonov vprašal.

»Kruha je šla iskat.«

»Kako to — iskat?«

»Kaj pa misliš? Kruh ni opeka, da bi se valjal po tleh.«

Somrak na vrtu je postajal čedalje bolj gost in višnjev. Pri kopalnici je tuleče zazelal vojak, ki je bil zdaj docela neviden, samo bajonet se mu je bleščal kakor riba v vodi. Artamonov bi bil Tihona rad marsikaj vprašal, toda molčal je: Tihonovega govorjenja tako in tako ni bilo moči razumeti. Vrhu tega so vprašanja nekako skakala sem ter tja in se zamešavala; niso mu dala presoditi, katero izmed njih je bolj važno. In od sile močno se mu je hotelo jesti.

Tihon je zagodrnjal:

»Bedak — a resnico sem spoznal prej ko vsi. Vidiš, tako se je obrnilo. Pravil sem: vse čaka prišlino delo! In je prišlo. Pobrisali so jih, kakor v prah s cunjjo. Kakor skobljanec so jih pometli. Tako je, Pjotr Iljič. Da. Hudič je skobljal, ti si mu pa pomagal. In čemu vse to? Grešili ste, grešili, da grehom števila ni! Ves čas sem gledal in se čudil. Kdaj pride konec? Pa je prišel konec za vas. Povračilo za vse to je padlo na vas kakor svinec. Voz je zgubil kolo...«

»Blede se mu«, je pomislil Artamonov, a vendar je vprašal:

»Zakaj sem tu?«

»Iz hiše so te spodili.«

»Pa Mirona?«

»Vse.«

»A... Jakov?«

Tega zdavnaj ni več.«

»Kje je Ija?«

»Slišati je, da — s temi. Najbrže si prav zato ostal živ, ker je ta z njimi, drugače...«

»Blede se mu«, je prepričano sklenil Pjotr Artamonov in obmolknil, misleč si: »Od let je zgubil pamet, sivec. Saj tega je bilo pričakovati.«

Drobne, motne zvezde so se razsipale po nebu; zdelo se je, da prej ni bilo takih zvezd. In tudi toliko jih ni bilo. Tihon je vzel kučmo in znova zagodrnjal, stiskaje jo v rokah:

»Zdaj se vam je spahnila vsa vaša zvita neumnost. Siro-makom je laže.«

Mahoma pa je s spremenjenim glasom vprašal:

»Se še spominjaš knjigovodjevega fanta?«

»No? Pa — kaj?«

Pjotr Artamonov ni mogel doumeti: ali ga je bilo to nepričakovano vprašanje prestrašilo ali samo osupnilo? Doumel pa je takoj, kakor hitro je Tihon rekel:

»Ubil si ga, kakor Zahar peska. A zakaj si ga ubil?«

Artamonovu se je zasvitalo: Tihon ga je bil nazadnje vendarle ovadil, in zdaj je bil on, bolnik, prijatelj. Vendar ga to ni hudo prestrašilo, ampak le bolj razsrdilo s svojo nečloveško neumnostjo. Oprl se je na komolec, privzdignil glavo in spregovoril tiho, z očitkom in posmehom, čuteč nekakšno grenkobo na jeziku in suhoto v ustih:

»To je — laž! In — za vsak prestopok je rok, ko zastari. Ti pa si vse roke zamudil. Da! In zmešalo se ti je. In pozabil si, kaj si takrat sam rekel.«

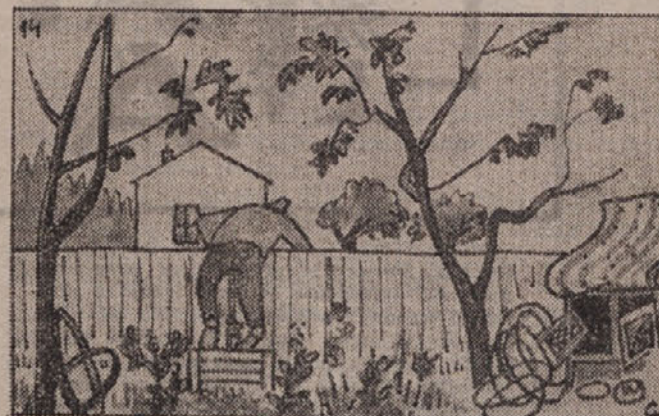
»Pa — kaj sem rekel?« mu je segel stavec v besedo. »Videl seveda nisem, no — zato sem uganil! Rekel sem, da bi videl, kaj boš storil? Jaz sem rekel nekaj, kar je bilo laž, ti pa si bil vesel in si se oklenil laži. Gledal sem, gledal, čakal in čakal... In vsi ste taki. Aleksej Iljič je svojega tasta, pijanca, nagovoril, da je zažgal Barskemu gostilno, tvoj oče pa je to uganil in uredil tako, da so pijanca do mrtvega zbili. Nikita Iljič je to vedel; on je takisto z razumom prišel vsaki reči do dna. Moral bi bil molčati, pa mi je iz jeze nate povedal. Dejal sem mu: »Menih si, ti moraš vse to pozabiti, a jaz bom pomnil!«. Zastrahili so ga s svojimi deli. Pogнали ste ga v zanko, nato pa ste ga poslali v samostan: »Moli za nas!« A njega je bilo še za vas moliti strah — ni si upal! In zaradi tega je zgubil Boga...«

Zdelo se je, da bi Tihon lahko govoril do konca dni. Govoril je tiho, zamišljeno in takisto kakor brez jeze. Skoraj

TORTILJSKÓL predmestje

JOHN STEINBECK

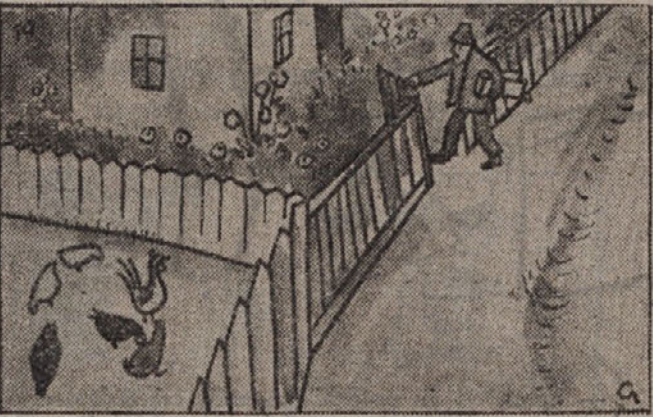
Ilustrira B. Grom

13. Hiša je imela tri sobe in kuhinjo. Prva soba je bila še prav taka, kot za življenja starega očeta. V kuhinji je bil celo vodovod, toda za vodo je bilo treba napraviti prošnjo na občino. Danny je bil vedno bolj zaskrbljen in je dejal Pilonu: »Ljubše bi mi bilo, da bi bil ti gospodar te hiše. 14. Medtem ko je Danny šel v mesto, je Pilon gledal na sosedno dvorišče gospe Morales, kjer je bilo polno kokoši. Po kratkem premisleku je tej prijazni perutnini odprl prehod skozi ograjo. Danny se je vrnil z novico, da bi moral za vodo plačati tri dolarje varščine. Toda to skrb sta odložila na prihodnji dan.

15. Danny je šel nabirat les, prijatelju pa je velel, naj preskrbi kaj za večerjo. »Suženj postajam«, si je dejal Pilon, a je vendarle šel. Ob robu gozda je srečal mladega petelina. Sledil mu je globoko v gozd in razmišljal: »Uboga živalca, pretrdo je zate življenje, bogve kako te zebe, ko pade rosa; nekega dne te bo povozil avto in če izgubiš nožico? Če izgubiš perut?« In po Pilonovi zaslugi je petelinček mirno umrl. 16. Ob prasketajočem ognju sta se Danny in Pilon prijetno pozibavala v gugalnem stolu. Po dobri večerji in na toplem sta srečno obujala spomine na čase, ko sta morala spatj na mrazu. Pilon, ki je že ves dan sanjal o lastnem domu, je pregovoril prijatelja, da mu je za petnajst dolarjev mesečno dal v najem svojo drugo hišo.

Nato je Danny odšel ven in se vrnil z jabolki. Pilon ni hotel zaostajati. Šel je v spalnico in prinesel umivalnik, vrč, dve vazi iz rdečega stekla in šop novejih peres ter rekel: »Bolje je ne imeti vseh teh stvari, če jih polomimo, nam je potem žal. Snel je s stene še papirnate rože in dejal: »Te bom pa poklonil gospe Tortelli.« 18. Kmalu se je vrnil zmagovalno, kajti pod pazduho je tiščal steklenico rdečega vina. Nekaj časa sta se prijatelja prepirala, se zmerjala, končno pa sta omamljena od vina in utrujena od razburljivega dne zaspala kar na tleh.

neviden je bil postal v gosti, vroči temi poznega večera. Njegovo kosmato govorjenje, ki je spominjalo na skrbljanje šurkov v nočeh, Artamonova ni plašilo, temveč je s svojo težo pritiskalo nanj in ga osupljalo tolikanj, da ni mogel spraviti besede iz sebe. Čedalje bolj je bil prepričan, da je ta nerazumljivi človek ob pamet. Ta mah je zategnjeno vzdihnil, kakor bi zvalil breme z ramen, in nadaljeval, z nespremenjeno enoličnostjo razkopavaje minule, nepotrebne stvari:

»Artamonovi ste tudi mene spravili ob vero, Nikita Iljič me je zbežal zaradi vas, on sam je napravil tudi mene brezbožnega... Ne Boga ne poznate ne hudiča. Svete podobe imate v hiši zaradi sleparije. A kaj imate namesto tega? Človeku ne gre v glavo. Nekaj menda je. Sleparji ste. S sleparijo ste živeli. In zdaj je vse na obeh: slekli so vas do golega...«

Artamonov je s težavo premaknil svoje telo in spustil strašansko težke noge na pod, ali koža podplatom ni začutila tal in starcu se je zazdelo, da so se noge ločile od njega in ga zapustile, medtem ko je ob visel v zraku. To ga je prestrašilo: z rokami se je oprjel Tihonove rame.

»Kam?« je vprašal domači hlapec in se strovo otrešal

njegovih rok. »Ne dotikaj se me. Nimaš moči, ne moreš me zadaviti. Tvoj oče — ta je imel moč — pa se je z njo samo bahal. Vero, pravim, ste mi vzeli; zdaj niti ne vem, kako bom umrl. Zazijal sem se v vas, peklenski...«

Artamonova je čedalje huje grabilo, da bi jedel, in noge so mu zbujale velik strah.

»Kaj mar umiram? Niti pet in sedemdeset let mi ni. Bog nebeški...«

Poskusil je leči nazaj, pa ni imel moči, da bi vzdignil noge. Tedaj je ukazal Tihonu:

»Pomagaj, vzdigni mi noge!«

Tihon je položil mrtve noge bivšega gospodarja na klop, pljunil in znova sedel, bezaje z roko v kučmo; v roki se mu je nekaj svetilo. Artamonov je napel oči: bila je šivanka. Tihon je v temi šival kučmo in s tem potrjeval svojo blaznost. Nad njim je švigala siva nočna večera. Po vrtu so se raztegnili v zraku trije prameni svetlobe, in neki oddaljen, vendar razločen glas je rekel:

»Vrnite nazaj za nas ni, tovariši, in je tudi ne bo...«

Fizkultura šport fizkultura šport

ŠAH Pričeale so se tekme za jugoslovanski pokal

V nedeljo popoldne se je pričelo v Sofiji prvo kolo turnirja za šahovsko prvenstvo Balkana. Na turnirju sodelujejo moštva Jugoslavije, Madžarske, Romunije, Bolgarije in Albanije.

Igra se na osemih deskah. Jugoslovansko moštvo je sestavljeno takole: Trifunović, Gligorič, Pirc, Puc, ing. Vidmar, Milič, Kostić, kap. Marković; rezervi: Vučković in Bidev. Ker v prvem kolu Puc zaradi boleznij ni nastopil, ga je nadomestil Bidev.

V prvem kolu, kjer je Jugoslavija igrala proti Romuniji, sta zmagala Pirc in Milič, Marković je pa remiziral. Trifunović in Bidev sta izgubila. Gligorič ima igro prekinjemo v slabi poziciji, Vidmar v boljši, Kostić pa v enaki. Stanje je torej za sedaj 2 in pol: 2 in pol (3).

Madžarska vodi proti Bolgariji z 2:0, šest iger pa je prekinjenih.

Preteklo nedeljo so se končale tekme prve in druge zvezne lige za jesenskega prvaka države. 2. novembra pa so se pričele finalne tekmovalne za jugoslovanski pokal. Ko se bodo končale 28. in 29. novembra tekme za pokal, se bo tudi zaključila letošnja nogometna sezona v Jugoslaviji.

Tekme za pokal so se pričele že pred dvema mesecema, ko so se po enostranskih pokalnih tekmah kvalificirala moštva za finalne tekme. V teh tekmovalnih je sodelovalo 341 društev, od teh 112 iz Srbije, 80 iz Hrvaške, po 40 iz Slovenije ter Bosne in Hercegovine, 32 iz Makedonije in 16 iz Črne Gore. V tekmovalju so vključene tudi ekipe posameznih garnizij Jugoslovanske armade. Razpored tekem se ni izvršil v vseh republikah po istem sistemu, ker so bila radi prometnih težkoč ponekod tekmovalja organizirana po conah. Toda ne glede na to, ka-

ko so se tekmovalja organizirala v okviru posameznih republik, so vendar vzbudila povsod veliko zanimanje. Poleg najbolj poznanih moštev sodelujejo tudi moštva malih mest, tako da je mreža tekmovalja zajela vse kraje države in nudila priliko stotinam moštev, da pomenijo svoje sile v tako pomembni konkurenci kot je jugoslovanski pokal. Tekmovalje za pokal je postavilo jugoslovanski nogomet na množično podlago.

2. novembra so se pričele finalne tekme, za katere so na osnovi dosedanjih tekem dale: Srbija šest društev, Hrvaška pet, Slovenija 3, Bosna in Hercegovina 2 ter Črna Gora eno. V teh tekmovaljih so se kot predstavniki raznih republik prvič pojavile ekipe nekaterih društev, za katera se doslej ni mnogo vedelo. Črna Gora, na primer, predstavlja »Jakiča iz Plevelj, Skvencijo »Kladivara iz Celja, Hrvaško Cačkovec in Ivaničgrad, Srbijo »Poleta iz Sombora, »Napredaka iz Kruševca, »Proletera iz Prištine itd. To kaže, da so se v Jugoslaviji odprli novi nogometni centri in da so že v prvem letu dala tekmovalja za pokal na stotine novih nogometašev.

Razen društev, ki so se kvalificirala v predhodnih tekmovaljih, bodo sodelovala v finalih tudi vsa moštva prve in druge zvezne lige, skupno torej okrog 40 društev.

V prvem kolu, ki se je igralo 2. novembra, se bo kvalificiralo za nadaljnje tekme 12 moštev, ki se jim bodo 9. novembra pridružili še Ponziana, Sarajevo, Lokomotiva, Spartak in Metalac iz prve lige ter Sloga, Naša krila, Enotnost, Mornar, Metalac (Zagreb) in Rabotnički iz druge lige. Od teh bo spet ostalo 12 društev, ki se jim bo 16. novembra pridružil Hajduk, Dinamo, Crvena zvezda in Partizan. Izmed teh bo 23. novembra igralo le še osem moštev; v polfinalu in finalu, ki bosta odigrana 28. in 29. novembra, pa bodo ostali le še štirje klubi. Zmagovalec bo dobil prehodni pokal.

Ze prvo kolo tekem za jugoslovanski pokal je prineslo nekaj presenečenj. Tako je Polet iz Sombora doma premagal moštvo II. zvezne lige, varaždinskega Tekstilca s 4:0. Jakič iz Črne gore je premagal v Cačku Borza z 2:0. Slbenik je v Ljubljani opravil z moštvom garnizije s 3:2. Tri tekme so ostale neodločene kljub dvakratnemu podaljškju po 15 minut in je določil zmagovalca žreb.

Med srečnimi je trboveljski Rudar, ki je igral z Naprijedom iz Siska (2:2). Od drugih tekem bi

še omenili lepo zmago Kvarnera na Reki nad Jedinostvom iz Cakovca (4:0), Dinama iz Pančeva nad Dinamom iz Vinkovcev (2:1), Budućnosti (Titovgrad) nad moštvom skopljanske garnizije (4:2) in pa visoko zmago celjskega Kladivarja na tujem terenu nad Ivančgradom (4:1).

V Zagrebu sta se v prijateljski tekmi srečala Dinamo in Hajduk. Slednji je bolje zaigral in zmagal z 2:1 (1:0).

Zmage sovjetskih moštev v inozemstvu

Moskovski Dinamo je odigral svojo drugo tekmo na Švedskem. V Goeteborgu je zmagal nad »Kampaterno« s 5:1.

CDKA, moštvo Rdeče armade, pa je v Pragi porazilo Sparto z 2:1.

Tovarna strojev še vedno v vodstvu

V igri, ki je zaradi neredov nikakor ne moremo pohvaliti, je Izola izgubila na domačem igrišču. Tesna zmaga Tovarne strojev (1:0) ni bila zaslužena, toda rezultat je, ki šteje in tako je moštvo Tovarne strojev uspelo, da se je ohranilo na prvem mestu. Magdalena je z neodločenim rezultatom v Piranu (2:2) zaostala za eno točko. Sv. Ana je dobro zaigrala proti Pristaniščnikom, ki so po svoji zmagi zadnjo nedeljo v Umagu nekoliko razočarali. Zmaga Sv. Ane (2:0) je zaslužena in teoretično je njen dosedanjí uspeh enakovreden uspehu moštva Tovarne strojev. To moštvo je namreč po štirih zmagovitih tekmah doseglo razmerje golov 8:0, Sv. Ana pa po treh zmagah (četrt tek-

me še ni igrala) 6:0. V lepi tekmi je Skedenj premagal koprsko Aturo s 3:0; toda Koprzi so igrali lepo in pogumno. Nabrežina si pa nabiira vse preveč — golov. Osemnajst jih že ima v torbi, dala pa je le enega. To nedeljo je izgubila z Montebello (5:0), ki mu je bila to prva zmaga. In kako izdatna! Tudi Ponziana je prvič zmagala in sicer nad Rojanom (3:2), ki je d-šelej izgubil vse tri tekme. Brez točke so tudi Milje, ki so bile to nedeljo zpet moštva tovarne Dreher (3:1), Umag in Costalunga sta si pa točko razdelila (2:2).

Do prihodnje nedelje velja ta-le lestvica:

Tovarna strojev	4	4	0	0	0	0	0	0	0
Magdalena	4	3	1	0	0	12	5	7	
Sv. Ana	3	3	0	0	0	6	0	0	
Skedenj	3	3	0	0	15	2	0		
Dreher	3	2	1	0	3	1	0		
Piran	4	2	1	1	0	5	0		
Izola	4	2	0	2	3	4	0		
Costalunga	3	1	1	1	3	3	3		
Montebello	3	1	1	1	0	6	3		
Ponziana	3	1	1	1	3	3	3		
Umag	4	0	2	2	2	7	2		
Pristaniščniki	4	1	0	3	2	10	2		
Rojan	3	0	0	3	2	9	0		
Milje	3	0	0	3	1	0	0		
Aturo	3	0	0	3	1	9	0		
Nabrežina	3	0	0	3	1	18	0		

SEMİČASNI, SLAVNI KAPETAN MOSKOVSKEGA DINAMA

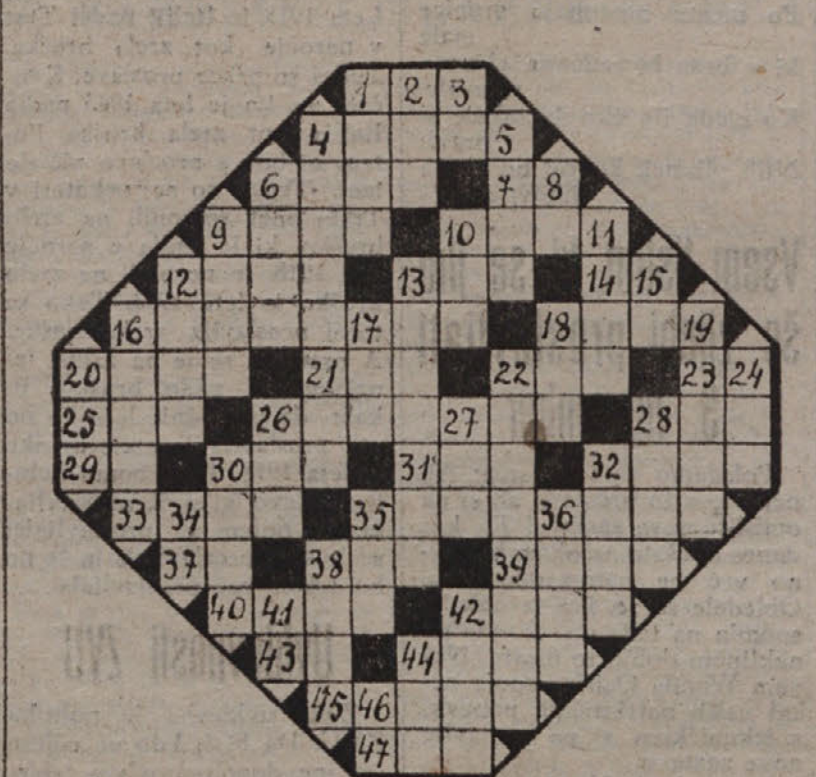
Kolesarstvo

V nedeljski dirki za »Pokal Marijana Košute« je doseglo velik uspeh društvo Olimpija, katere člani so zasedli vsa mesta do sedmega razen drugega. Pripomniti moramo, da niso sodelovali Openel Kette, Soslč, Jugovae in še kdo.

Prvi je prispel na cilj Stefilong-Bruno (Olimpia), ki je prevozil 108 km dolgo v času 3. ur in 10' s povprečno hitrostjo 34.105 km na uro in s; tako osvojil, pokal; 2. Kuret Karel (TKZ) 50 m za zmagovalec; 3. Daniel Josip; 4. Stefilong Silvano; 5. Pekljarič Herman; 6. Loredan Marijan; 7. Rebula Marijan (vsj Olimpija) itd.

V Zenevi se je odigrala tekma med Svico in Belgijo. Švicarji so že v prvem polčasu postavili končni rezultat, ki se v enakovredni igri v drugem polčasu ni več izpremenil.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. cerkven prostor; 4. domača žival; 6. barvitost kože; 7. kraj pri Ljubljani; 9. ptica; 10. 2. ime; 12. naselje; 13. evropska država; 14. veznik; 16. razgled; 18. padavina; 20. napev; 21. starinski veznik; 22. opora; 23. zalimek; 25. prst; 26. orodje; 28. nota; 29. mednarodna ustanova; 30. mesto v Južni Ameriki (okrajšano); 31. reka v Afriki; 32. hrana; 33. jezero v Aziji; 35. 2. ime; 37. predvojna zveza dveh držav; 38. majhna rana; 39. višina; 40. egiptovsko božanstvo; 42. 2. ime; 43. pijača; 44. računsko znamenje; 45. nemško ime za jugoslovansko mesto; 47. fašistična organizacija. Navpično: 1. ruski polotok; 2. konica; 3. egiptovsko božanstvo; 4. govornik organ; 5. zabavišče; 6. raziskovalec Azije; 8. utež (narobef); 9. krma; 10. sorodnik; 11. rimsko božanstvo; 12. maščoba; 13. nevarna snov; 15. karta; 16. ples; 17. 2. ime; 18. m. ime; 19. polotok v Evropi; 20. jed; 22. utež; 24. žuželka; 26. fašistična organizacija; 27. glej; 31. vodoravno; 28. predel; 30. plemo; 32. ravnilo; 34. grška črka (fonetično); 35. nota; 36. pijača; 38. orodje; 41. reka v

Italiji; 42. pisarna; 44. gora na Primorskem; 46. japonska narodna igra.

Šifrirana anekdota

«V 1 2 3 2 4 3 8 6 — 1 7 8 6 se še 3 2 5 1 9 5 10 — 11 12 13 10 14 3 9 — ženske, » 5 9 — 3 9 12 1 10 — dejal 11 15 2 16 17.
«Vidim, 1 2 — 14 10 13 2 — 18 6 19 6 — vaša 20 9 3 2 skromna, » 5 9 — 10 1 21 13 3 6 22 Shaw.

Rešitev ugank št. 38

KVADRAT: 1—4 Tomo, 2—3 osem, 3—2 meso, 4—1 omet.
DIAMANT: (ime je ob objavi izpadlo). 1 s, 2 tla, 3 trata, 4 Slavina, 5 Atila, 6 Ana, 7 a.
POSETNIČA: gostilničar.
SPREMİNJEVALNICA: K, Kit, Kit, Kita, Itaka, Kitara, Rakitna, Katinara.
VERIGA: Maroko, Kosovo, Vodice, Cerovo, vojaki, kimono, norice, cepivo, vokali, limona, navada, davica, carina.

Izid žrebanja

- I. IVAN KOSANAR, Tolmin;
- II. GIRIL KOBAL, Idrja, Basovška 1;
- III. MARIJ STARC, Barkovlje 18A.

Kupon št. 41

za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

Odgovorni urednik Jože Koren

Lestvica je sedaj ta-le:

1. Torino	8	5	1	2	32	4	11
2. Milan	8	5	1	2	15	12	11
3. Inter	8	4	2	2	24	0	10
4. Juventus	8	4	2	2	15	11	10
5. Bologna	8	4	2	2	12	8	10
6. Fiorentina	8	4	2	2	7	5	10
7. Genova	7	4	0	3	18	11	8
8. Triestina	7	2	4	1	8	6	8
9. Modena	8	2	4	2	10	8	8
10. Lazio	8	2	3	2	6	8	8
11. Salernitana	7	2	3	2	10	8	7
12. Bari	7	2	3	2	7	9	7
13. Livorno	8	2	3	3	8	10	7
14. Pro Patria	8	2	3	3	9	12	7
15. Alessandria	8	3	1	4	8	15	7
16. Atalanta	8	2	2	4	8	12	6
17. Roma	7	2	2	3	10	14	6
18. Vicenza	8	2	2	4	7	10	6
19. Sampdoria	7	2	1	4	11	13	5
20. Lucchese	5	2	1	4	3	21	5
21. Napoli	5	2	2	4	2	24	5

PEPA PIŠE JUČI

Draga Juca!

Tec dni šla sem na grobišče; saj v tem tednu vsak obišče tiste, ki so mu umrli in se v tihem grobu zaprli. Blagor jim! Odšli so v kraje, kjer še svoje položaje ni Amerika zavzela; tudi jaz bi tja hotela! Tam razločki niso znani, vsi: Slovenci, Italijani v tistih krajih so enaki. Tukaj pa razločki taki! Gledališča nam ne dajo, nam jezika ne priznajo. Dvojnina mera vsepovsod; to Amerikancem godi! No, če mi bi bilj noreci, res postali bi zamorci; ker pa pamet v glavi imamo, se jim kar tako ne damo. Le počakajmo še malo, pa bo sonce zasijalo!... Je med drugimi pokojna tudi tista prva vojna, ko Italija dobila tisto je, kar izgubila je naknadno v vojni drugi. Nekateri v svoji tugi so to »zmažo« proslavljali. Pametni so pač smejali njihovim se tužnim glasom; nekateri nič več s časom že ne znajo ti hoditi, le spomine še buditi, to jim je edino ostalo; ampak to je strašno malo; tiste dni z lažjo dobljeno zdaj za vedno izgubljeno! Vse drugače kot te reve mi preživljamo te dneve; teden našega je tiska; na razstavo že pritiska množica obiskovalcev, naših stalnih, vnetih bralcev. Tudi ti se tja potrudil in razstave ne zamudi. Pa še tole ti predlagam in ti na srce polagam: da naš tisk še okrepimo, naročnikov si želimo! Več na to ne pozabiti! Daj vsaj enega dobiti. Za fašistično okužbo neko gledališko družbo so iz Italije poslali. Lep program so si izbrali, neke pesmi preživete Mussoliniju zapete in še polno take robe, ki s svobodo gre narobe. Godba himne je igrala in gospoda je vstajala. Rožice so deževale, bridke solze so kapljale. Da bi lepši bil finale, so klofute se dajale. Res, kulturna prireditev. Glavna igralka, lepa Vanda! To je slaba propaganda! Dragi Juca, bom končala, pa spet drugič ti pisala bom o tujakšnjem življenju in o našem potrpljenju! Te pozdravlja

Tvoja Pepa.

Nagrobni napis

Tu v tej črni grudi spijo večno spanje premeagalomanske šovinistov sanje. So na cesti stale, prišel je zob časa in od sebe dale niso nič več glasa. Naj jim bode lahka zemljica na STO-ju; z dučejem zdaj družno v večnem so pokoju!

TRŽAŠKA ZA-LEGA JE SLAVILA

KRONIKA Veselo-žalostnih dni

Grupice ...

Po mestu postopajo grupice male ki v besu bi rade na »ščave« pljuvale. Ko gleda jih človek, takole si pravi: Njih pljunek končal bo — na njihovi glavli!

Vsem tistim, ki se jim še zljubi proslavljati 3. november

Polagamo vam na srce: Ali nehaite s to proslavo ali si pa omislite nove zastave! To, kar danes obešate na okna že davno več ne ustreza namenu. Obledete so že, kot je obledel spomin na tiste dni, ko ste po naključju dobili to mesto. Naj vam Wanda Osiris zapoje nekaj vaših patriotičnih popevk, z izkupičkom si pa nabavite nove zastave.

A, pardon! Morda ste pa prišli na to, da se več ne izplača? No, če ste res že tako daleč, potem je v redu. Kajti tako je, nič več se ne izplača. A obledete zastave uporabite v kake druge namene. Brišite si z njimi, za primeru, svoje solze!

Čudna proslava

Poznamo proslave, ki so se proslavljale, pa se več ne proslavljajo. Sedaj smo pa spo-

nali proslavo, ki se je proslavljala, se potem ni proslavljala in se zopet proslavlja. Leta 1918 je Italiji padel Trst v naročje kot zrela hruška. Tedaj so prišle proslave. Končale so, ko je leta 1943 padla Italija kot zrela hruška. Potem ni bilo s proslavo nič do lani. Tedaj so se nekateri v Trstu spet spomnili na zrelo hruško, ki je padla v naročje leta 1918, in pozabili na zrelo hruško iz leta 1943. Tako se torej proslavlja zrele hruške. A proslava se je na žalost izprevrgla v gnilo hruško. In kaže, da prihodnje leto ne bo več proslavljanja zrele hruške iz leta 1918. Tako bomo dobili proslavo, ki se je proslavljala, se potem ni proslavljala, se je spet proslavljala in se ne bo nikoli več proslavljala...

Uvidevnosti ZVU

Zelo uvidevna je politika ZVU. Da bi ji kdo ne očital, češ, ne dovolj proslave tridesetletnice oktobrske revolucije, je pač v zameno uvidevno dopustila proslavljanja 3. novembra. A enega praznika ZVU ne bo mogla nikoli zabraniti. To bo praznik nad prazniki; to bo namreč dan, ko bodo njene čete zapustile te kraje in odšle tja, odkoder so prišle. To bo tržaški praznik, ki se bo proslavljalo iz roda v rod, dokler bo v tržaškem zalivu še kaj morja. In morje ne bo tako kmalu izhlapelo...

Dobra
pastirja

Amerika in francoske volitve

Takole pravi Amerika: Zmagal je sicer De Gaulle, na vladi pa naj le še ostane Ramadier, s katerim smo si dobri. A komunisti, ti seveda ne smejo imeti nobene besede, ker jih je preveč.

Pomembnost

A: Ste kdaj videli tisti znani stolp v Pizi, ki stoji tako postrani?

B: Da, kaj je z njim?

A: Pravijo, da je zelo simboličen za današnjo Italijo in njeno gospodarstvo.

Anglija in italijanske ladje

Anglija je Italiji vrnila njene ladje. To je storila iz čistega usmiljenja do revic, ki je ob Hitlerju po nesreči izgubila vojno. Človekoljubna gesta Anglije je naredila globok vtis na Italijo in verjetno ne bo več tako nespametna, da bi se ne borila protj Angliji, če ji to tako dobro nese.

ČRNA KRONIKA

Pod vislicami

Sodnik: Zdaj boste torej obešeni. Imate še kako željo?

Obsojenec: Samo to vas prosim, da naredite čim bolj brez bolečin, vam bom vse življenje hvaležen za to!

Med tatovi

Mladi tat: Nikoli več ne bom vlamljaj. Preveč me peče vest po večerašnjem vlamu.

Stari tat: Dragi moj! Tudi mene je pekla vest svoje čase. Kadar koli sem šel po izvršenem vlamu po stopnicah navzdol, me je pekla vest kot ogenj!

Mladi tat: Pa kako si potem udušil to svojo vest?

Stari tat: Poslej vlamljaj le v pritlična stanovanja.

V kaznilnici

Ravnatelj kaznilnice: Ali vas ni sram, Jaka, da se tako grdo obnašate v kaznilnici. Tu je kraj poboljšanja, ne pa, da se tako obnašate.

Kaznjeneec: Če vam ni prav, gospod ravnatelj, me pa vrzite ven.

Na sodniji

Sodnik: Torej, obtoženeec, priznate svojo krivdo?

Obtoženeec: Dovolite, gospod sodnik, da slišim prej, kaj bodo rekli priče.

Veselilo bi ga

Upnik: Vidim, da mi nočete plačati dolga. Toda bom že našel sredstvo, da dobim svoj denar nazaj!

Dolžnik: Res? To bi me veselilo, kajti jaz ne morem najti nikakih sredstev.